

T.C.
İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
AİLE DANIŞMANLIĞI VE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
AİLE DANIŞMANLIĞI VE EĞİTİMİ BİLİM DALI

YOKSUL AİLE BİREYLERİNİN YOKSULLUĞA
İLİŞKİN NEDENSEL ATIFLARI İLE SPİRİTÜEL İYİ
OLUŞLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Bünyamin AKBULUT

İstanbul

Ekim-2020

T.C
İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
AİLE DANIŞMANLIĞI VE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
AİLE DANIŞMANLIĞI VE EĞİTİMİ BİLİM DALI

YOKSUL AİLE BİREYLERİNİN YOKSULLUĞA İLİŞKİN
NEDENSEL ATIFLARI İLE SPİRİTÜEL İYİ OLUŞLARI
ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Bünyamin AKBULUT

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Turgay ŞİRİN

İstanbul

Ekim-2020

TEZ ONAYI

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğüne

Bu çalışma, jürimiz tarafından Aile Danışmanlığı ve Eğitimi Anabilim Dalı, Aile Danışmanlığı ve Eğitimi Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Danışman Doç. Dr. Turgay ŞİRİN .....

Üye Doç. Dr. Durmuş ÜMMET .....

Üye Dr. Öğr. Üyesi Orkun Osman BİLGİVAR .....

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

.....

Prof. Dr. Ali GÜNEŞ

Enstitü Müdürü

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Yüksek Lisans Tezi olarak hazırladığım “Yoksul Aile Bireylerinin Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıfları ile Spiritüel İyi Oluşları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” konulu çalışmamda bilimsel etik ve akademik kurallara riayet ettiğimi, tez yazım kullarına uyararak yaptığım her alıntıyı kaynakçada gösterdiğimi beyan ederim.

Bünyamin AKBULUT

ÖNSÖZ

Yoksul ailelerin yoksulluğa ilişkin nedensel atıfları ve spiritüel iyi oluşları arasındaki ilişkinin incelendiği bu çalışmam, verimli geçen bir zamanın ürünüdür. Hayatıma anlam katan ve bir şeyler öğreten herkese minnettarım. Başta ailem; babam Mahmut AKBULUT ve annem Besiye AKBULUT' a beni yetiştirdikleri, hep yanımda oldukları ve hiçbir zaman desteklerini esirgemedikleri için teşekkürü bir borç bilirim. Akademik bilgisini ve zamanını benden esirgemeyen saygıdeğer hocam; Doç. Dr. Turgay ŞİRİN' e, ayrıca kitap ve makalelerinden faydalandığım tüm araştırmacı ve akademisyenlere teşekkür ederim. Ve bu çalışmamda her zaman yanımda olan ve desteğini asla esirgemeyen çok değerli ve kıymetli eşim Sevinç AKBULUT' a sevgilerimi sunuyorum.

İyi ki varsınız.

Bünyamin AKBULUT

İstanbul-2020

ÖZET

YOKSUL AİLE BİREYLERİNİN YOKSULLUĞA İLİŞKİN NEDENSEL ATIFLARI İLE SPİRİTÜEL İYİ OLUŞLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Bünyamin AKBULUT

Yüksek Lisans, Aile Danışmanlığı ve Eğitimi

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Turgay ŞİRİN

Ekim-2020, + 107 Sayfa

Bu araştırmanın amacı yoksul aile bireylerinin yoksulluğa ilişkin nedensel atıfları ile spiritüel iyi oluşları arasındaki ilişkinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesidir. Araştırmanın örneklemini İstanbul ili Küçükçekmece ilçesinde yaşayan ve 3294 sayılı sosyal yardımlaşma ve dayanışmayı teşvik kanununun ile kurulmuş Küçükçekmece Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfından yardım alan, uygun örneklem yöntemi ile seçilen 365 yoksul aile bireyinden oluşmuştur. Araştırma nicel araştırma desenlerinden ilişkisel tarama yöntemindedir. Veri toplama aracı olarak sosyo-demografik bilgi formu, yoksulluğa ilişkin nedensel atıflar ölçeği ile spiritüel iyi oluş ölçeği kullanılmıştır. Ölçeklerden elde edilen veriler analiz edilmiş olup sonuç olarak Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar Ölçeği toplam puanı ile Spiritüel İyi Oluş Ölçeği Yapısal Atıflar ($r=,419$; $p<0,01$) ve Bireysel Atıflar ($r=,139$; $p<0,01$) alt boyut puanları arasında pozitif yönlü, istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Ayrıca Spiritüel İyi Oluş Ölçeği puanlarının yordayıcısı olarak Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar Ölçeği Yapısal Atıflar ve Kaderci Ailesel Atıflar alt boyutları puanlarını anlamlı parametreler olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yoksulluk, Nedensel Atıflar, Spiritüel İyi Oluş

ABSTRACT

INVESTIGATING THE RELATIONSHIP BETWEEN ATTRIBUTIONS FOR POVERTY AND SPIRITUAL WELL BEING OF THE POOR FAMILY MEMBERS

Bünyamin AKBULUT

Master, Family Counselling and Parenting Education

Thesis Advisor: Levturer Doç. Dr. Turgay ŞİRİN

October- 2020, + 107 Pages

The purpose of this research is investigating the relationship between the attributions for poverty and spiritual well-being of the poor family members from the point of various factors. The sample of research is composed of 365 poor family members getting support from Küçükçekmece Social Assistance and Solidarity Foundation which is established as a result of Social state policy defined in the Turkish Constitution, law 3294. The research is on relational screening model from quantitative research methods. As a veri collection tool socio- demographic question form, attributions for poverty scale and spiritual well-being scale was used. As a result of analysing veri from scales it was found that there is a positive and significant relationship between total scores of attributions for poverty scale and the sub-dimension scores of spiritual well-being scale ($r=,419$; $p <0,011$) and individualistic attribution ($r=,139$, $p <0,01$). Furthermore, as a predictor of scores in spiritual well-being scale it was determined that the sub -dimension scores of structural and fatalistic family attributions poverty are important parameters.

Keywords: Poverty, Attributions, Spiritual Well Being

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAYI	i
BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ	ii
ÖNSÖZ	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vi
TABLolar LİSTESİ	ix
KISALTMALAR LİSTESİ	xii
BİRİNCİ BÖLÜM	1
GİRİŞ	1
1.1 Problem	1
1.2 Amaç	3
1.3 Araştırmanın Önemi	3
1.4 Varsayımlar	4
1.5 Sınırlılıklar.....	4
1.6 Tanımlar	5
İKİNCİ BÖLÜM	6
KAVRAMSAL ÇERÇEVE	6
2.1 Yoksulluk	6
2.1.1 Mutlak ve Görelî Yoksulluk	7
2.1.2 Objektif- Sübjektif Yoksulluk.....	8
2.1.3 İnsani Yoksulluk	8
2.1.4 Yapabilirlik Yoksulluğu.....	9
2.1.5 Kronik-Geçici Yoksulluk.....	9
2.1.6 Kırsal-Kentsel Yoksulluk.....	10
2.1.7 İnsani Yoksulluk Ölçümleri	11

2.1.8	Yoksulluğun Nedenleri	11
2.1.9	Yoksulluk Göstergeleri	14
2.1.10	Yoksullukla İlgili Temel Yaklaşımlar.....	15
2.1.11	Toplumsal Dışlanma Kavramı	17
2.1.12	Yoksullukla Mücadele	21
2.2	Spiritüalite (Maneviyat)	22
2.2.1	Manevi İyi Oluş Kavramı	25
2.2.2	Spiritüalite (Maneviyat) ve Din İlişkisi	26
2.2.3	Manevi İyi Oluş ile İlgili Araştırmalar.....	27
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM		30
ARAŞTIRMA YÖNTEMİ.....		30
3.1	Araştırmanın modeli.....	30
3.2	Evren ve Örneklem.....	30
3.3	Veri Toplama Araçları.....	30
3.3.1	Kişisel Bilgi Formu	30
3.3.2	Spiritüel İyi Oluş Ölçeği	31
3.3.3	Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar Ölçeği.....	31
3.4	Verilerin Toplanması.....	32
3.5	Verilerin Analizi	32
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM		33
BULGULAR.....		33
4.1	Demografik Bulgular	33
4.2	Ölçeklere Ait Bulgular	35
4.3	Temel Probleme Dair Bulgular	37
4.4	Birinci Alt Problemlere Dair Bulgular	38
4.5	İkinci Alt Problemlere Dair Bulgular	39
4.6	Üçüncü Alt Problemlere Dair Bulgular.....	52

4.7 Dördüncü Alt Problemlere Dair Bulgular	67
BEŞİNCİ BÖLÜM	70
SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER	70
5.1 Sonuç ve Tartışma	70
5.2 Öneriler.....	82
KAYNAKÇA	84
EKLER.....	91
Ek 1.Demografik Bilgi Formu.....	91
Ek 2.Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar Ölçeği.....	92
Ek 3.Spiritüel İyi Oluş Ölçeği	93
Ek 4.Ölçek Sahiplerinden Alınan Kullanım İzinleri.....	94
ÖZGEÇMİŞ.....	95

TABLolar LİSTESİ

Tablo 4.1: Katılımcıların Demografik Kriterlerine göre Dağılımları	33
Tablo 4.2: Ölçeklere Ait Betimleyici İstatistikî Veriler.....	35
Tablo 4.3: Güvenirlilik Analiz Sonuçları.....	36
Tablo 4.4: Ölçekler Arasındaki İlişkinin İncelenmesine Yönelik Yapılan Pearson Korelasyon Analiz Verileri	37
Tablo 4.5: Ölçekler ile Yaş Arasındaki İlişkinin İncelenmesi.....	38
Tablo 4.6: Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar Ölçeği Puanlarının Cinsiyet Değişkeni Kapsamında Karşılaştırılmasına Yönelik Yapılan t-Test Verileri	39
Tablo 4.7: Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar Ölçeği Puanlarının Medenin Durum Değişkeni Kapsamında Karşılaştırılmasına Yönelik Yapılan t-Test Verileri.....	40
Tablo 4.8: Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar Ölçeği Puanlarının Çocuk Bulunma Değişkeni Kapsamında Karşılaştırılmasına Yönelik Yapılan t-Test Verileri.....	40
Tablo 4.9: Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar Ölçeği Puanlarının Evlenme Biçimi Değişkeni Kapsamında Karşılaştırılmasına Yönelik Yapılan Kruskal Wallis H-Test Verileri	41
Tablo 4.10: Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar Ölçeği Puanlarının Hanede Engelli Birey Bulunma Değişkeni Kapsamında Karşılaştırılmasına Yönelik Yapılan t-Test Verileri	42
Tablo 4.11: Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar Ölçeği Puanlarının Eğitim Değişkeni Kapsamında Karşılaştırılmasına Yönelik Yapılan Kruskal Wallis H-Test Verileri ..	43
Tablo 4.12: Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar Ölçeği Puanlarının Eş Eğitim Değişkeni Kapsamında Karşılaştırılmasına Yönelik Yapılan Kruskal Wallis H-Test Verileri	44
Tablo 4.13: Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar Ölçeği Puanlarının Ebeveyn Yaşam Durumu Değişkeni Kapsamında Karşılaştırılmasına Yönelik Yapılan Tek Yönlü Varyans (ANOVA) Verileri.....	45

Tablo 4.14: Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar Ölçeği Puanlarının Anne Baba Boşanma Durumu Değişkeni Kapsamında Karşılaştırılmasına Yönelik Yapılan t-Test Verileri	46
Tablo 4.15: Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar Ölçeği Puanlarının Çalışma Durumu Değişkeni Kapsamında Karşılaştırılmasına Yönelik Yapılan t-Test Verileri	47
Tablo 4.16: Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar Ölçeği Puanlarının Eş Çalışma Durumu Değişkeni Kapsamında Karşılaştırılmasına Yönelik Yapılan t-Test Verileri	47
Tablo 4.17: Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar Ölçeği Puanlarının Aylık Gelir Değişkeni Kapsamında Karşılaştırılmasına Yönelik Yapılan Tek Yönlü Varyans (ANOVA) Verileri	48
Tablo 4.18: Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar Ölçeği Puanlarının İkamet Edilen Yer Değişkeni Kapsamında Karşılaştırılmasına Yönelik Tek Yönlü Varyans (ANOVA) Verileri	49
Tablo 4.19: Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar Ölçeği Puanlarının Büyüdüğü Yer Değişkeni Kapsamında Karşılaştırılmasına Yönelik Yapılan Tek Yönlü Varyans (ANOVA) Verileri	50
Tablo 4.20: Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar Ölçeği Puanlarının Dindarlık Durumu Değişkeni Kapsamında Karşılaştırılmasına Yönelik Yapılan Kruskal Wallis H-Test Verileri	51
Tablo 4.21: Spiritüel İyi Oluş Ölçeği Puanlarının Cinsiyet Değişkeni Kapsamında Karşılaştırılmasına Yönelik Yapılan t-Test Verileri	52
Tablo 4.22: Spiritüel İyi Oluş Ölçeği Puanlarının Medenin Durum Değişkeni Kapsamında Karşılaştırılmasına Yönelik Yapılan t-Test Verileri	53
Tablo 4.23: Spiritüel İyi Oluş Ölçeği Puanlarının Çocuk Bulunma Değişkeni Kapsamında Karşılaştırılmasına Yönelik Yapılan t-Test Verileri	53
Tablo 4.24: Spiritüel İyi Oluş Ölçeği Puanlarının Evlenme Biçimi Değişkeni Kapsamında Karşılaştırılmasına Yönelik Yapılan Kruskal Wallis H-Test Verileri ..	54
Tablo 4.25: Spiritüel İyi Oluş Ölçeği Puanlarının Hanede Engelli Birey Bulunma Değişkeni Kapsamında Karşılaştırılmasına Yönelik Yapılan t-Test Verileri	55

Tablo 4.26: Spiritüel İyi Oluş Ölçeği Puanlarının Eğitim Değişkeni Kapsamında Karşılaştırılmasına Yönelik Yapılan Kruskal Wallis H-Test Verileri	56
Tablo 4.27: Spiritüel İyi Oluş Ölçeği Puanlarının Eş Eğitim Değişkeni Kapsamında Karşılaştırılmasına Yönelik Yapılan Kruskal Wallis H-Test Verileri	57
Tablo 4.28: Spiritüel İyi Oluş Ölçeği Puanlarının Ebeveyn Yaşam Durumu Değişkeni Kapsamında Karşılaştırılmasına Yönelik Yapılan Tek Yönlü Varyans (ANOVA) Verileri	58
Tablo 4.29: Spiritüel İyi Oluş Ölçeği Puanlarının Anne Baba Boşanma Durumu Değişkeni Kapsamında Karşılaştırılmasına Yönelik Yapılan t-Test Verileri	60
Tablo 4.30: Spiritüel İyi Oluş Ölçeği Puanlarının Çalışma Durumu Değişkeni Kapsamında Karşılaştırılmasına Yönelik Yapılan t-Test Verileri	60
Tablo 4.31: Spiritüel İyi Oluş Ölçeği Puanlarının Eş Çalışma Durumu Değişkeni Kapsamında Karşılaştırılmasına Yönelik Yapılan t-Test Verileri	61
Tablo 4.32: Spiritüel İyi Oluş Ölçeği Puanlarının Aylık Gelir Değişkeni Kapsamında Karşılaştırılmasına Yönelik Yapılan Tek Yönlü Varyans (ANOVA) Verileri.....	62
Tablo 4.33: Spiritüel İyi Oluş Ölçeği Puanlarının İkamet Edilen Yer Değişkeni Kapsamında Karşılaştırılmasına Yönelik Tek Yönlü Varyans (ANOVA) Verileri...	63
Tablo 4.34: Spiritüel İyi Oluş Ölçeği Puanlarının Büyüdüğü Yer Değişkeni Kapsamında Karşılaştırılmasına Yönelik Yapılan Tek Yönlü Varyans (ANOVA) Verileri	64
Tablo 4.35: Spiritüel İyi Oluş Ölçeği Puanlarının Dindarlık Durumu Değişkeni Kapsamında Karşılaştırılmasına Yönelik Yapılan Kruskal Wallis H-Test Verileri ..	66
Tablo 4.36: Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi İçin Gerekli Varsayımlarının Sınanması	67
Tablo 4.37: Spiritüel İyi Oluş Ölçeği Puanlarının, Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar Ölçeği Alt Boyut Puanlarıncaya Yordanmasına Yönelik Yapılan Çoklu Doğrusal Regresyon Analiz Verileri.....	68

KISALTMALAR LİSTESİ

YİNA	: Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar Ölçeği
SİOÖ	: Spiritüel İyi Oluş Ölçeği
SYDV	: Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı
AÇSHB	: Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı
TDK	: Türk Dil Kurumu
SPSS	: (Statistic Packets For Social Sciences) Sosyal Araştırmalar İçin İstatistiksel Program Paketi
Vb.	: Ve benzeri
ANOVA	: Tek Yönlü Varyans Analizi
N	: Frekans
X	: Ortalama

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Araştırmanın ilk bölümünde araştırmanın ortaya çıkmasını sağlayan problem durumu, amaç, araştırmanın önemi, varsayımlar, sınırlılıklar ve tanımlar bulunmaktadır.

1.1 Problem

Yoksulluk olgusu geçmişten günümüze dünya üzerinde varlığını sürdürmesi bakımından sürekli mücadele içinde olunması gereken bir sorun olarak varlığını devam ettirdiği söylenebilir. Yoksullukla mücadelede her ülkenin kendi gelenek görenek, hukuksal yapıları ve yönetim stratejilerinin farklılık göstermesi neticesinde yaklaşım ve çözüm önerileri de farklılık arz etmektedir. Ülkelerin sosyal devlet anlayışları yoksullukla mücadelenin gerekliliğini zorunlu kıldığı söylenebilir. Gelir dağılımında yaşanan adaletsizlik, kapitalizmin etkileri, ekonomik küreselleşme gibi gerekçeler yoksulluğun artış nedenleri olarak gösterilmiştir (DPT, 2001: 127).

Ülkemizde yoksullukla mücadele, merkezi yönetim ile yerel yönetim birimleri tarafından gerçekleştirilmeye çalışılmaktadır. Yoksullukla mücadelede, kentsel ve kırsal yapının sosyo demografik olguları göz önüne alınarak çeşitli stratejiler ortaya konulmaktadır. Kırsal kesimden kentlere olan nüfus akışını, iş kayıpları, eğitim, sağlık, ulaşım, sosyal bakım vb. toplumsal hizmetlere ulaşılmasının özelleştirmeler sonucu zorlaşması, yoksulluğu yaşanan yer farklılığı olarak da görünür hale getirmiştir (Göç ve Sosyal Politikalar Komisyonu, 2009: 32). Yoksullukla mücadelede başat faktör yoksulluğu anlamak ve toplumun psiko-sosyal yapısı çözümlenmekten geçmektedir. İstihdam olanaklarının kısıtlı olması, eğitimsizlik, tarımsal üretimden uzaklaşılması ve göç olgusu insanları sosyal güvenceden yoksun bırakarak emek sisteminin ucuzlaşması ile sosyal güvencesiz kadın ve çocuk işçi sayısı arttığı görülmektedir (Es, 2005: 261). Ülkemiz toplumsal yapısına bakıldığında bireylerin manevi yapıları bu toplumun haricini oluşturmaktadır. Toplumun anlamak bireylerin yaşam biçimini, manevi yapılarını, ekonomik faktörlerini, dini yaşam tarzlarını, gelenek ve göreneklerini anlamaktan geçmektedir.

İnsanoğlunun gelişim gösterdiği yaşam boyunca çeşitli ihtiyaçları olmuştur. Bunlardan bazıları fiziksel ve sosyal ihtiyaçlar olduğu gibi bazıları da sevgi, mutluluk, güven,

maneviyat gibi spiritüel gereksinimleridir. Bu tarz ihtiyaçlarının karşılanamaması sonucu birey manevi bir boşluğa düşmekle beraber kişinin yaşamını olumsuz yönde etkilediği söylenebilir (Çınar & Aslan, 2017, s. 3(1), 37-39)).

Spiritüellik (maneviyat) bir inanç biçimi, üstün bir güce duyulan ihtiyaç, doğaya, insana ve var oluşa bir saygı, evrensel ahlak kurallarına yaslanmış bir düşünceden geçmektedir. Genel olarak ruhsal durum şeklinde anlamlandırılan spiritüellik, geçmişten günümüze farklı tanımlamalarla karşımıza çıkmaktadır. Como'ya (2007) göre, hayatın anlamının ne olduğu yönünde kutsal bir olgudur. Murray ve Zentner (1989) spiritüelliği; tanrıya ya da başka bir üst güce boyun eğme, hayatın amacı ve anlamını araştıran, saygı ve sevgiyi içinde barındıran, dini duyguların ötesinde bir yaşam biçimidir. Surbone ve Baider'e (2010) göre hayata anlam veren ilahi bir güç, evrensel ruh olarak tanımlanmıştır (Baykal, 2018: 11-15). Zinbauer ve arkadaşları (1999) spiritüelliği, Tanrıya duyulan yakınlık olarak tanımlarken Harlos (2000), kişinin en yüksek değere doğru kendini aşma mücadelesi olarak tanımlamaktadır (Örgev & Günalan, 2011: 51-64).

Yoksul bireylerin spiritüel kimlikleri, yaşam koşulları ve yoksulluk içinde yaşam tarzlarında belirleyici bir faktör, kendi benliklerini, karakterlerini anlamada önemli bir unsur oluşturduğu söylenebilir. İnsanlar, yaşadıkları hastalıklar, ölüm veya yaşam mücadelesinde karşılarına çıkan olumsuz etkenler karşısında varoluşlarını sorgulayabilirler. Yaşanan bu durumlarda spiritüel değerler vasıtasıyla hayata yeni anlamlar yüklerler (Hiçdurmaz & Öz, 2013: 50-56)

Yapılan literatür araştırmasında yoksul bireylerin spiritüel kimlikleri ile ilgili herhangi bir çalışmaya rastlanılmamıştır.

Yoksulluğu anlamak, anlamlandırmak, yoksulluğu yoksul bireylerin bakış açısı ile tespit etmek, yoksul bireylerin manevi yapıları hakkında bilgi sahibi olmak ve yoksulluk ve maneviyat arasındaki ilişkiyi kavramak için bu çalışma yapılmaktadır. Böylelikle toplumun sosyo-psikolojik yapısına ışık tutmak hedeflenmektedir. Şu ana kadar yoksullu ile spiritüellik arasındaki ilişkiyi inceleyen bir çalışmaya rastlanmaması bu çalışmamızı özgün kılmaktadır. Yoksulluğu ele aldığımız bu çalışmamızda yoksul bireyleri spiritüel (manevi) unsurları ile değerlendirmek çalışmamıza farklı bir bakış açısı, farklı bir zenginlik katacağı düşünülmektedir.

Kısaca yukarıda belirtilen sebeplerden dolayı bu araştırmanın temel problem cümlesi; “Yoksul Aile Bireylerinin Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar Ölçeği puanları ile Spiritüel İyi Oluş Ölçeği puanları arasında İstatistiksel olarak anlamlı bir ilişki var mıdır?” şeklinde belirlenmiştir.

1.2 Amaç

Bu çalışmamızın amacı yoksul aile bireylerinin yoksulluğa ilişkin nedensel atıfları ile spiritüel iyi oluşları arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Ayrıca yoksul aile bireylerinin yoksulluğa ilişkin nedensel atıfları ile spiritüel iyi oluşlarının demografik değişkenlere göre nasıl farklılaştıkları incelenecektir.

Araştırmanın alt problemleri aşağıda sıralanmıştır.

Alt Problem 1: Yoksul Aile Bireylerinin Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar ölçeği puanları ve Spiritüel İyi Oluş ölçeği puanları ile örneklemin yaşı arasında bir ilişki var mıdır?

Alt Problem 2: Yoksul Aile Bireylerinin Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar Ölçeği Yapısal Atıflar, Bireyci Atıflar ve Kaderci Ailesel Atıflar alt boyut puanları demografik özelliklere göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?

Alt Problem 3: Yoksul Aile Bireylerinin Spiritüel İyi Oluş Ölçeği Aşkınlık, Anomi ve Doğaya Uyum alt boyut puanları ile toplam puanları demografik göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?

Alt Problem 4: Yoksul Aile Bireylerinin Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar Ölçeği Yapısal Atıflar, Bireyci Atıflar ve Kaderci Ailesel Atıflar alt boyut puanları Spiritüel İyi Oluş Ölçeği puanlarını istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde yordamakta mıdır?

1.3 Araştırmanın Önemi

Yoksulluk ve spiritüel iyi oluş ile ilgili yapılan literatür araştırmalarında bu alanlarda birçok çalışma olduğu görülmektedir. Bunlardan bazılarını değinecek olursak; Türkiye’de Gelir Eşitsizliği ve Yoksulluk (Çalışkan 2010), Türkiye’de Yoksulluk ve Yoksullukla Mücadele (Gündoğan, 2008), Sosyal Dışlanma ve Yoksulluk İlişkisi (Şahin ve Coşkun, 2009), Türkiye’de Yoksulluk Olgusu ve Toplumsal Yansımaları (Açıkgöz, 2012), Sanal Kimlik ve Spiritüel İyi Oluşun Üniversite Öğrencilerinin Narsistik Eği-

limlerini Yordayıcılığı (Kardaş, 2007), Farklı Okul Türlerinde Görev Yapan Öğretmenlerin Spiritüel İyi Oluş Düzeyleri ile Mutluluk Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (Yılmaz, 2009), Yalnızlık ve Ölüm Algısı ile Spiritüel İyi Oluş (Erdoğan, 2019) gibi çalışmamalar örnek gösterilebilir. Bu çalışmaların çoğu yoksulluğun ekonomik ve sosyo-psikolojik boyutlarının neler olduğunu, spiritüel iyi oluşun bireylerin yaşam tarzlarında nelere etki ettiği ve nasıl yönlendirdiği gibi durumların analizlerinin tespit edilmesine yönelik araştırma verilerini kapsadığı söylenebilir.

Yapılan literatür araştırmasında Yoksulluk ile spiritüel iyi oluş arasındaki ilişkinin incelenmesine yönelik herhangi bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Bu durum çalışmamızı özgün kılmaktadır. Çalışmamızda yoksulluğu anlamak ve anlamlandırmak adına yoksulların neden yoksul olduklarını kendi fikirleri, duygu ve düşünceleriyle öğrenmeye çalışılmakla birlikte spiritüel iyi oluşlarının yoksulluk sorunsalı çerçevesinde etkileri irdelenmektedir. Bu sayede yoksulluk sorunsalına çözüm üretmede fikir sahibi olunması ve yoksullukla mücadelede olası çözüm geliştirmede yol gösterici olması öngörülmektedir. Yoksul bireylerin spiritüel iyi oluşları ile yoksul olma durumları arasındaki ilişki incelendiğinde elde edilen veriler, ilgili literatüre katkıda bulunulacağı düşünülmektedir.

1.4 Varsayımlar

Araştırmada kullanılan yoksulluğa ilişkin nedensel atıflar ölçeği ile spiritüel iyi oluş ölçeklerinin güvenilir oldukları ve araştırmaya katılan katılımcıların ölçeklerde sorulan sorulara olabildiğince doğru bir şekilde, içtenlikle cevapladıkları varsayılmıştır.

1.5 Sınırlılıklar

1-Araştırma sorularına cevap veren katılımcılar gönüllü katılımcılarla sınırlı kalmışlardır.

2-Araştırmaya katılan katılımcılar sadece 3291 sayılı kanuna tabi yoksul aile bireyleri ile sınırlı kalınmıştır.

3-Araştırma İstanbul ili Küçükçekmece ilçesinde ikamet etmekte olan ve Küçükçekmece Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfından yardım alan katılımcılarla sınırlıdır.

1.6 Tanımlar

Yoksulluk: Kendisini geçindirebilecek parası, malı veya geliri az, ya da hiç olmayan, geçinmekte büyük zorluk çeken, ülke, şehir veya kişi (TDK).

Spiritüel İyi Oluş: İnsanın var oluşundaki anlam ve amaçları aramaya dair isteklilik, her şeyi sorgulama, rahatlıkla açıklanıp anlaşılamayacak soyut şeyleri idrak etmesidir (Opatz, 1986)

SYDV: Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Sosyal Yardımlar genel müdürlüğü ne bağlı iş yerleri olup fakir ve yardıma muhtaç vatandaşlarımıza temel gereksinimlerini karşılamak üzere yardım yapmak için kurulmuş vakıflardır. 3294 sayılı sosyal yardımlaşma ve dayanışmayı teşvik kanununa istinaden faaliyet gösterir.

İKİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde yoksulluk ve spiritüel iyi oluş kavramları ele alınarak açıklanmaya çalışılmıştır.

2.1 Yoksulluk

“İnsanlar ne başkalarını satın alacak kadar zengin, ne kendilerini satacak kadar yoksul olmamalıdır. Servetler arasındaki büyük eşitsizlikler; hazineleri, sahiplerinin ellerinden alarak değil; hazine kurmanın yollarını ortadan kaldırarak, yoksulluğu yoksullar için bakımevleri kurarak değil yoksulluğu ortadan kaldırarak önlemek en temel yönetim sorunlarından biridir.”

(Rousseau, 2015).

İnsan yaşadığı toplum içine doğar ve böylece toplumsal bir varlık haline gelir. İnsanın en temel ihtiyaç durumu olan fiziki ihtiyaçlarının yanı sıra barınma, giyim, sağlık, eğitim, ortak yaşam, kültür gibi sosyo-kültürel ihtiyaçları vardır. Yoksulluğun bu insani ihtiyaçlar kavramına dayandığı söylenebilir.

Dünyanın en önemli sorunlarından biridir yoksulluk. Yoksulluk sadece az gelişmiş ülkelerin sorunu olmamakla birlikte gelişmiş ülkelerin de önemli bir sorunu haline geldiği söylenebilir. Yoksulluğun nedenleri arasında; gelir dağılımı bozukluğu olmakla birlikte, ekonomik krizler, işsizlik, iç göçler, bölgesel farklılıklar gibi birçok etkenden bahsedilebilir.

Yoksulluğun uluslararası sorun olması yoksulluk tanımlamasını zorlaştırmaktadır. 1901 yılında Seebohm Rowntree tarafından yoksulluk ile ilgili ilk tanımlama yapılmıştır. Seebohm yoksulluğu toplam kazançların biyolojik varlığın devamı için gerekli olan asgari düzeydeki temel ihtiyaçların (yiyecek, giyecek vb.) karşılamaya yetmesi olarak tanımlamıştır (Güloğlu, 2004: 82). Bu kavram 1990’larda kalkınma ve gelişme tartışmalarının önemli bir eksenini oluşturmuştur. 1997 İnsani Gelişme Raporuna göre yoksulluk, insanların yaşam standartlarının kabul edilebilir bir ortamda, kendine ve başkalarına saygılı, özgür, yaratıcı ve haysiyetli bir hayat sürdürebilmeleri için gerekli olanaklardan mahrum kalmaları şeklinde tanımlanmaktadır (Kasnakoğlu, 1999: 172).

Yoksulluk bazı ailelerde kuşaktan kuşağa aktarılabilen bir yaşam kültürü, toplumsallaşma süreci olarak karşımıza çıkan bir yaşam tarzı olarak karşımıza çıkmaktadır. Birleşmiş Milletler tarafından yoksulluk ile ilgili yapılan çalışmalarda yoksulluğun tanımlaması pek yapılmamaktadır. Bağımsız kaynaklarda gelir dağılımında adaletsizlik, kapitalist yaşam formu, küreselleşme gibi nedenler yoksulluğun artmasını tetiklediği belirtilir (DPT, 2001: 127).

Yoksulluğun nedenleri arasında sosyo-kültürel ve siyasal yapı da olmuştur. Bu kapsamda yoksulluğun nedenlerinin bileşenleri değişmektedir. Bir ülkede insanların fizyolojik gereksinimleri iyi durumdayken sosyal veya siyasal boyutta yoksulluk gözlemlenebilir. Bu nedenle yoksulluğa geniş bir perspektiften bakmak gerekir.

Ülkemizde yoksulluğun temel nedeni gelir dağılımındaki eşitsizliktir. Nüfusun hızla artması, plansız sanayileşme, işsizlik gibi faktörler bu duruma sebep olan diğer etkenleri oluşturur. İstihdam yetersizliği, eğitimsizlik, tarımsal faaliyetlerden uzaklaşılması ve şehirlere olan göç insanları sosyal güvenceden yoksun bırakmıştır. Bu durum sonucunda emek ucuzlaşarak sosyal güvencesiz kadın ve çocuk işçi sayısı artmıştır (Es, 2005: 261).

Yoksulluğa neden olan etmenler irdelendiğinde karşımıza şu etkenler çıkmaktadır: Adaletsiz vergi sistemi, yüksek faiz ve rant ekonomisi, doğal afetler, çalışamayacak durumda olan özürlü sayısının fazla olması, bireyler arasındaki yetenek farklılıkları, miras yoluyla elde edilen gelirler, piyasada tekelleşmenin olması, devlet teşvikleri, enflasyon, işsizlik (Aktan C. , 2003: 152-153).

Yoksulluk tanımlarına yaklaşımda öncelikle belirlenmesi gereken husus hangi yoksulluk türlerinin inceleneceğidir. Yakın bir zamana kadar, yoksulluk çalışmalarının yoksulluğu yalnızca ekonomik kıstaslar dâhilinde ele aldığı bir görüş geçerli olmuştur. Son 30 yıllık süreçte artık sosyal ve siyasal kıstasların da yoksulluğun belirlenmesinde dikkate alınması gerekliliği kabul edilmektedir (Uçar, 2011: 9).

2.1.1 Mutlak ve Göreli Yoksulluk

Mutlak yoksulluk, bireyin yaşamını asgari düzeyde sürdürebilmesi, yani biyolojik olarak kendisini yeniden üretebilmesi için kalori ve besin ihtiyaçlarını sağlayacak beslen-

meyi gerçekleştirmesidir. Diğer bir deyişle; “mutlak yoksulluk, hane halkı ya da fertlerin biyolojik olarak kendilerini üretebilmeleri için ihtiyaç duydukları asgari gelir ve harcama düzeyidir.” (Tomruk, 2007: 14).

Mutlak yoksulluk hesaplamaları gıda ihtiyaçları dışında barınma, giyim, sağlık vb ihtiyaçlarında olduğu hesaplamaları da kapsadığı düşünülebilir. Uluslararası çalışma örgütünün 1970’li yıllardan buyana yoksulluk kapsamına baktığında genellikle; gıda, sağlık, eğitim, kalacak yer vb. ihtiyaçların karşılanması durumu göz önüne alarak yoksulluk çalışmalarını ilke olarak bakıldığı görülebilir.

Görelî Yoksulluk yiyecek dışında, sağlık, eğitim, giyim, barınma ve enerji gibi ihtiyaçları karşılayacak gelirden yoksun olma durumu olarak ifade edilebilir. Görelî yoksulluğa, bir bireyin veya grubun yaşam düzeyini, kendisinden daha yüksek gelire sahip bir kişinin veya grubun geliriyle karşılaştırması sonucunda ortaya çıkan bir durum olarak bakılabilir.

2.1.2 Objektif- Sübjektif Yoksulluk

Objektif yoksulluk, mutlak / görelî olarak belli standartlardan geri kalmaktır. Sübjektif yoksulluk ise bireyin veya hane halkının yoksul olduğunu düşünmesidir. Yoksulluk sübjektif olarak ölçüldüğünde yoksulluk kavramının kapsamı artmaktadır ve sosyal dışlanma, güçsüzlük, kendini değersiz görme vb. kıstaslar da bu tanıma dahildir (Uçar, 2011: 9).

Objektif yoksullukta esas kısım gerçeklerin belirlenmesi olarak görülebilir, bu yoksulluk anlayışında yoksulluğun nedenleri ve yoksulluktan kurtulmak adına gerekli ihtiyaçların incelemesi yapılır. Sübjektif yoksulluğun bakış açısında, gelir düzeyinin verdiği tatmin veya ikamet edinilen yerin algıda bıraktığı tatmin durumunun yeterliliği gibi konular minvalinde durulabilir. Kişisel faydayı önemseyerek, insanların dünya nimetlerine, kendilerine verilen hizmetleri ne ölçüde önemseddiği ve bu durum karşısındaki tercihlerinin ne olduğuna bakıldığı şeklinde yorumlanabilir.

2.1.3 İnsani Yoksulluk

Bir yoksulluk ölçütü olarak Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (BMKP) tarafından geliştirilen İnsani Yoksulluk, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı tarafından

incelendiğinde 3 temel unsura dayandırmaktadır: Yaşam süresi, Eğitim ve Ekonomik ve Sosyal İmkânlar (Aktan C. , 2012).

2.1.4 Yapabilirlik Yoksulluğu

Yapabilirlik yoksulluğu, toplum içerisinde kabul edilebilir en düşük sınırdaki fonksiyon gösterilmesini sağlayacak temel insani yapabilirliklerin bulunmaması olarak tanımlanabilir. En önemli durum; insanların uzun, sağlıklı ve kaliteli bir yaşam sürmesi, okur-yazar olması ve özgürce topluma katılma fırsatına sahip olmasıdır.

Yoksulluk, genel kabul gören bir hayatın gerektirdiği asgari ihtiyaçlar için gerekli gelir düzeyine sahip olmamak olarak tanımlanan geleneksel görüşlerin tersine yoksulluğu anlamak için insanların “ne yapıp-yapamadıkları ve ne olup-olamadıklarına” bakılması gerektiği şeklinde yorum yapılabilir. Yani standart yoksulluk ölçüsü olan “gelir” yerine “kabul edilebilir bir hayat düzeyine ulaşmak için gerekli temel yapabilirliklerden yoksun olma” olarak yoksulluk tanımı yapılabilir.

Gelir, esasen yoksulluk üzerinde etkili olan faktörlerden sadece biridir. Gelir ve yapabilirlik arasında bulunan ilişki; kişinin yasından (gençlere ve yaşlılara özgü ihtiyaçlar), toplumsal cinsiyetten ve toplumsal rollerden (annelik), yerleşim yerlerinin özelliğinden (su baskını ya da kuraklığa yatkınlık), kişinin denetleyemeyeceği ya da sadece kısmen denetleyebileceği diğer değişkenlerden fazlasıyla etkilenir. Bu faktörler, kişinin gelir elde etme yeteneğini azaltmanın yanında, gelirin yapabilirliklere ve işlevlere dönüştürülmesini de etkilemektedir. Bu dönüşürme; kişisel rol ve özelliklere ve de toplumsal şartlar ve çevreye bağlıdır (Beken, 2011: 15).

2.1.5 Kronik-Geçici Yoksulluk

Birçok farklı görüş ve yaklaşımlardan yararlanılarak Kronik Yoksulluğu anlama ve tanımlama yapmak mümkündür. İnsanın iyi olması için gerekli olan temel değerler bulunmaktadır. Yoksulluğu, bu temel değerlere sahip olunmaması durumunda yaşanan gereksinim ile tanımlamak bu yaklaşımlardan bazılarını oluşturduğu düşünülebilir. İnsanlar yoksulluğu tanımlarken genellikle asgari düzeyde yaşam standartlarına ulaşamama (açlık, fiziki ihtiyaçların eksikliği vs.) eğitim ve sağlık imkanlarına erişememe gibi nedenlere bağladıkları düşünülebilir. Bu düşünce birliğine rağmen, yoksulluğu tanımlamaya yönelik açık ve tarafsız bir yol bulunamadığı ileri sürülebilir.

Yoksulluğun süreklilik arz etmesi ve zaman içerisinde farklı şekillerde kaşımıza çıkması bakımından değişkenlik gösterdiği yadsınamaz bir durum haline gelmiştir. Bu sebeple, yoksulluk konusunda son yıllarda yapılan çalışmalar, yoksulluğun tanımlamasının ötesinde gerekçesi ve biçimi üzerine şekillenmektedir. 1990'lara bakıldığında gelir düzeyinin düşük olması veya maddi imkanlarının yetersiz olması gibi nedenler yoksulluğu tanımlamakta ve anlamlandırmaktadır. Günümüze gelindiğinde özellikle eğitim, sağlık, kültür gibi etmenlerden yoksun olunması da ekonomik boyutunun yanında baş göstermeye başlamıştır. Bu faktörler yoksulluğun boyutunu vurgulamada ve anlamada önemli bir durum oluşturduğu söylenebilir.

Kronik yoksulluk, bazen bir tek faktörün sonucu olarak görülmektedir. Bunun yerine kronik yoksulluğu, büyük ölçüde maddesel yoksulluk, yeteneklerdeki aşırı yoksunluk ve kırılabilirlik arasındaki karşılıklı etkileşim ve bunların bağdaşımı şeklinde nitelendirmek daha doğru olacaktır. Bu sebepten dolayı kronik yoksulluğun salt gelir ya da tüketim boyutuyla incelenmesi kavramın tanımlanması açısından yeterli olmayacaktır. Kronik yoksulluk bireylerin hayatlarının uzun bir bölümünde devam etmekte ve çocuklarına aktarılmaktadır. Bir başka deyişle, soydan soya aktarılmaktadır. Kronik yoksullar için yoksulluğun tanımı sadece, salt düşük gelir sahibi olmak anlamını taşımamakta, aynı zamanda açlık, kötü beslenme düzeyi, sağlıklı içme suyuna erişememe, eğitim ve sağlık hizmetlerine erişimden yoksun olma, ayrımcılık ve istismar gibi durumları da barındırdığı söylenebilir. Bu nedenle, kronik yoksulluk temel insani gereksinimlerden yoksun olma durumu ile aynı anlamı içerdiği yönünde ifade edilebilir.

Kronik yoksulluk mal-mülk, toprak, araç-gereç ve hayvansal ürünler gibi doğal yaşam için gerekli olan üretim araçlarının azlığı veya olmamasıyla belirtilmektedir. Öyleyse, kronik yoksulluk, salt ekonomik haklardan yoksun olma değil, aynı zamanda uzun süreli, şiddetli bir biçimde yaşanan ve nesilden nesile aktarılan yoksulluk anlamını taşır. Kronik yoksulluk ile geçici yoksulluk arasındaki en önemli fark ise bireylerin bu döngüyü kırıp yoksulluktan kurtulabilme olasılıklarının çok düşük düzeyde olması ya da hemen hemen hiç olmamasıdır (Temiz, 2008: 3-4).

2.1.6 Kırsal-Kentsel Yoksulluk

Sanayileşme ve kentleşme nedeniyle gerçekleşen göç hareketlerinin kentlerde yoğunlaştırdığı nüfusun, iş sahibi olma ve yaşam koşullarını düzeltme olanaklarının azalması gibi durumlar kentsel yoksulluğun sebepleri arasında olduğundan bahsedilebilir.

Kentsel yoksulluk işsizler için değil aynı zamanda çalışan kesimler için de geçerlidir. Ücret düzeylerinin düşmesi ve toplumsal hizmetlerin ticarileşerek maddiyatla karşılanması, çalışan kesimleri yoksulluk sınırının altına mahkûm ederken, işsizler, çalışmayan engelliler, yaşlılar, çocuklar ile kadınlar ve gençler gibi ev içi emeği ücretsiz olan kesimler yoksulluk düzeyinin en altında yerini aldıkları şeklinde yorum yapılabilir.

Kırsal kesimden kentlere olan nüfus akışını, iş kayıpları, toplumsal hizmetlere (eğitim, sağlık, ulaşım, sosyal bakım vb. hizmetlere) ulaşılmasının özelleştirmeler sonucu zorlaşması, yoksulluğu yaşanan yer farklılığı olarak da görünür hale getirmiştir (Göç ve Sosyal Politikalar Komisyonu, 2009: 32). Konut kiralalarının aşırı yüksekliği ve çevresel faktörler nedeniyle kentin çevresindeki yeni yerleşim yerleri, göçün son bölümündeki kesimlerin yoğunlaştığı yerler haline gelmektedir. Ayrıca kent merkezinde kalmış çöküntü alanlar veya gerilemiş yerler de göçmen yoksulların yerleşebileceği yer halini almakta olduğu söylenebilir.

2.1.7 İnsani Yoksulluk Ölçümleri

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) 1997 yılında yayınladığı İnsani Gelişme Raporu'nda yer verdiği insani yoksulluk kavramı, insani gelişme ve insanca yaşam için maddi olanakların yanında bir de temel gereksinimlerin karşılanabilmesi için iktisadi, sosyal ve kültürel bazı olanaklara da sahip olmanın önemine vurgu yapılmıştır. İGE, insani gelişmenin üç temel boyutundaki uzun vadeli gelişmeyi değerlendirmek için kullanılan kısa bir ölçüm biçimidir. Bu üç temel boyut, “uzun ve sağlıklı bir yaşam, bilgiye erişim ve insana yakışır bir yaşam standardı” olarak sıralanır (Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı, 2015).

İnsani yoksulluğu ölçmek için geliştirilen İnsani Yoksulluk Endeksi de yaşam süresinin kısalığı, temel eğitim hizmetlerinden yoksun olma ve kamusal ve özel kaynaklara erişememe gibi insani gelişim yönünden ortaya çıkan kısıtlamaları, yoksulluğun boyutlarını ve insani gelişim dışında kalmış kişilerin oranını ölçtüğü düşünülebilir.

2.1.8 Yoksulluğun Nedenleri

Bir toplumsal sorun olarak yoksulluğun genel anlamda üretkenlikten uzaklaşılması veya üretim faktörlerinin kişiler, sektörler ve bölgeler arasında adilane bir şekilde dağıtımının yapılmaması nedeniyle ortaya çıktığı görülmektedir. İklim ve doğa koşulları

yönünden bazı ülkeler içindeki bazı bölgeler daha fazla üretme kapasitesinden yoksun olabilmekteler. Böyle bir durum ortaya çıkınca o ülkede veya bölgede yaşayan insanlar daha yoksul olurlar. Hızlı nüfus artışı, bir yandan ülkelerin daha fazla üretim yapmalarına imkân sağlarken diğer yandan ülkelerin daha fazla tüketmelerine de sebep olur. İklim ve doğal koşullar açısından çok iyi konumda bulunmayan ülke ya da ülke içi bölgelerde hızlı nüfus artışı söz konusu ise bu durumda yoksullaşma kesinleşen bir durum haline geldiği yönünde yorum yapılabilir.

Türkiye açısından yoksulluğun nedenlerine bakıldığında şu faktörler sıralanabilir (Sunal, 2015: 14).:

- 1-Gelir dağılımında yaşanan adaletsizlik*
- 2-Ülkede yaşanan yüksek faiz*
- 3-Deprem, sel, yangın gibi doğal afetlerin yaşanması*
- 4-Vergi sisteminde yaşanan adaletsizlikler*
- 5-Her bölgenin farklı ekonomik ve jeopolitik özelliklere sahip olması*
- 6-Bireylerin çeşitli nedenlerden ötürü içinde yaşadığı toplumdan dışlanması*
- 7-Ücretlerin genel ekonomik çerçeveden uzak olunması*
- 8-Mega kentlere göç edilmesi ve akabinde gerçekleşen çarpık kentleşme*
- 9-İşsizlik, enflasyon ve kayıt dışı istihdam.*

Sosyal dışlanmanın çok boyutlu bir yoksunluk süreci olarak görülmesi sosyal, siyasal ve kültürel unsurların da bu sürece dahil edilmesini zorunlu kılar. AB’de de bu süreci oluşturan etmenlerin; gelir-vergi ve sosyal korumadan yoksun olma durumu, tüketim ve borçlanma, eğitime erişim yetersizliği, işsizlik, çalışma koşulları kötü olması, barınma evsizlik, sağlık sosyal hizmetlerden yararlanmanın gerçekleşmemesi, işgücü piyasasından, iktisadi faaliyetlerden, kültürel alandan ve refah kurumlarına ulaşabilme özgürlüğünden dışlanmanın söz konusu olabileceğini ve bu alanlardan birinden dışlanmış olmanın diğer yönlerden de dışlanmış olmayı gerektirmediği belirtilmiştir (Sunal, 2015: 14).

Gelişmiş ülkelerde yoksulluk, şehirlerde genellikle belirli bölgelerde yoğunlaşmış çarpık yerleşmenin yoğun olduğu bölgelerde yoğunluk göstermektedir. Bu şehirlerin yapısal özelliğini etkilemektedir. Az gelişmiş ülkelerde ise yoksulluk tarımdaki yapısal farklılıklarla ve göç olgusuyla belirtilmekteydi. Buna bağlı olarak yoksulluğun nedenleri arasında kırdan büyük nüfusların göçü ile seri kentleşme ve düşük sanayileşme

hızları olarak ele alınmaktaydı. Göç eden kesim kayıtsız sektörde çalışmak zorunda olduğu için, eğitim, sağlık, konut gibi olanaklardan yoksun kalıyordu.

1990'lı yıllarda Dünya Bankası yoksulluk ile ilgili bir rapor yayınlamıştır. Bu raporda yoksul sayısını bildiren ülkeler bulunmaktadır. Yayımlanan rapora göre yoksulluk miktarı 1,3 milyar civarı olduğu tespit edilmiştir. O dönemdeki dünya nüfusu olan 6,7 milyar kişi düşünüldüğünde bu oran yadsınamaz bir boyutta olduğu görülmektedir. Bu çalışmada Türkiye dâhil olmak üzere, Mozambik, Brundi, Çad gibi ülkelerin verileri bulunmamaktadır. Bu ülkelerin GSMH düzeylerinin düşük olduğu düşünülünce elde edilen verilerin iyimser bir tablo çizdiği anlaşılmaktadır. Bu tarihten itibaren dünya kapsamı ele alındığında yoksulluk ile ilgili herhangi bir veri bildirilmemiştir (Özel İhtisas Komisyonu, 1990: 128).

Bağımsız kaynaklarda gelir dağılımında adaletsizlik, kapitalizmin temel gelişme dinamikleri, ekonomik küreselleşme gibi gerekçeler yoksulluğun artış nedenleri olarak gösterilmiştir (DPT, 2001: 127). Yoksulluğa neden olan faktörlere bakıldığında sadece fizyolojik gereksinimlerin el edilememesi durumu yoksulluğu açıklayamamaktadır. Ülkenin içinde bulunduğu siyasi atmosfer, sosyo kültürel yapı da yoksulluğu etkileyen bileşenlerden bazılarını oluşturmaktadır. Yoksulluğu oluşturan sebeplerin içeriği değiştiği için ülkeler bazında da yoksulluğun sebepleri farklılıklar göstermiştir. Bu duruma örnek verecek olursak, bir ülkede yaşayan bireylerin fiziksel ve temel ihtiyaçları karşılanırken sosyo-kültürel, eğitim ve sağlık gibi ihtiyaçlarının karşılanamaması yoksulluğun diğer etmenlerine örnek gösterilebilir. Bundan dolayı nedenleri mümkün olduğunca geniş bir çerçevede tutulmalıdır.

Türkiye'deki yoksulluğun temel sebebi gelir dağılımındaki eşitsizliktir. Bunu güçlenmesine sebep diğer faktörler ise, bölgesel farklılıklar, plansız sanayileşme ve nüfusun hızla artışıdır. Özelleştirmelerin, ekonomik krizlerin, doğal afetlerin ve uluslararası finans kuruluşlarının ağır koşullu programlarının yoksulluğun artması ve derinleşmesi üzerinde etkisi de küçümsenmeyecek ölçüde olmuştur. Özellikle istihdam yetersizliği, eğitimsiz nüfusun kaliteli işgücü gereksinimini karşılayamaması, tarımsal faaliyetlerin gittikçe azalması ve kentlere aşırı göç bireyleri sosyal güvenceden de yoksun bıraktığı söylenebilir.

Şenses, yoksulluğun sebeplerini kişinin sahip olduğu becerileri, yoksulluk karşısında gösterdiği çaba, elde ettiği gelir karşısındaki tutumluluk düzeyi gibi kişisel farklılıkları

ile ilişkilendirmektedir. Bu anlayış kapsamında bakıldığında yoksul bireyleri ‘yoksulluğun hem kurbanı hem de nedeni olarak’ tanımlayan bir bakış açısı ile değerlendirilmektedir. Bir başka yaklaşımda ise yoksulluğu bireyin elinde olmayan nedenlere (siyasi faktörler, eğitim, ücretlerin düşük olması, vergide adaletsizlik, ekonomik sorunlar, işsizlik-istihdam vb.) bağlamaktadır (Şenses, Küreselleşmenin Öteki Yüzü Yoksulluk, 2001: 18; Aktan C. , 2003: 152-153). Yoksulluğun kaynakları arasında yer alan bazı değişkenleri sıraladığımızda; enflasyon, işsizlik, gelir dağılımı dengesizliği, vergi sisteminde yaşanan adaletsiz tutum, faizlerin yüksek olması ve rant ekonomisi, doğal afetler, piyasada tekelleşmenin olması, devlet teşvikleri vs. gibi konuların ortaya çıktığı görülebilir.

Yoksulluğun nedenleri tam olarak belirlendiği zaman yoksullukla baş etme, azaltma ve ortadan kaldırma konusunda daha olumlu sonuçlar elde edilebilir.

2.1.9 Yoksulluk Göstergeleri

Yoksulluk göstergeleri incelendiğinde Yoksulluğun Ekonomik, İnsani, Kurumsal ve Siyasal Boyutları olmak üzere 4 başlık altında değerlendirildiği görülmektedir (Yılmaz, 2004: 123-124).

Yoksulluğun ekonomik boyutu, yoksullukta sürdürülebilir ekonomik büyüme, toplumsal yapı içerisinde onurlu bir yaşam sürdürülebilir olması, ülkenin ekonomik yapısına bağlı olarak gelir dağılımında oluşması gereken eşit bir yaklaşım, bireyin içinde bulunduğu toplum içerisinde elde ettiği yaşam standardının iyileşmesi, istihdam ve işsizlik ile ilgili sorunların çözümlenmesi gibi birçok faktörü kapsamaktadır. Yoksulluk göstergeleri içinde; ekonomik büyüme, gelir dağılımı, istihdam, enflasyon ve ödemeler dengesi bulunur (Yılmaz, 2004: 123-124).

Yoksulluğun insani boyutu, var olma ve yetenekleri geliştirebilme hakkı, yoksunluğun giderilebilmesi, fırsat eşitliği, kaynaklara erişimin sağlanmasını gibi durumları kapsar. Eğitim, sağlık, demografik özellikler, beslenme, toplumsal ve kültürel değerler insani boyutun göstergeleridir (Yılmaz, 2004: 123-124).

Yoksulluğun kurumsal boyutu; sosyal güvenlik sisteminin geliştirilmesi, şeffaflık, katılımcı yönetim anlayışı, yolsuzluğun önlenmesi, Sivil Toplum Kuruluşlarının etkinliği ve işlerliği kapsamında incelenmektedir. Kurumsal boyutun göstergeleri olarak

STK'lara katılım, bütçe dengesi, Sosyal Güvenlik Kuruluşları ile kamu harcamaları gösterilebilir (Yılmaz, 2004: 123-124).

Yoksulluğun siyasi boyutuna bakıldığında, ırk, cinsiyet, dil, din ayrımının giderilmesi, eşitlikçi ve özgürlükçü düşünce minvalinde demokratik ilkelerin uygulanması anlayışını temel alır. Göstergeleri; demokratik seçim sistemi, seçimlere katılım, hukuk sistemine güven ve cinsiyet ayrımcılığıdır (Yılmaz, 2004: 123-124).

Yoksulluğu sadece ekonomik boyutta ele almak doğru değildir. Bunun yanında insani, kurumsal ve siyasi boyutunu da ele alıp incelemek gerekir. Çünkü insan bu boyutların hepsinden eşit şekilde faydalandığı müddetçe varlığını tam anlamıyla sürdürebilir. Ancak bu şekilde bütünsel bir yaklaşımla yoksulluk konusunda doğru tespitler yapılarak mücadelede bulunulabilir.

2.1.10 Yoksullukla İlgili Temel Yaklaşımlar

19. yüzyıldan günümüze yoksulluk değişik görüş ve kuramlar açısından incelenmektedir. Yoksullukla ilgili temel yaklaşımlar kısmında bahse konu görüş ve kuramlar ile ilgili bilgiler ele alınacaktır. Gelir/ tüketim esasına dayalı yaklaşım, başta gıda olmak üzere temel ihtiyaçların en düşük düzeyde karşılanabilmesini esas alır. İnsani gelişme yaklaşımı; çeşitli sağlık ve eğitim göstergeleri boyutuna dayalıdır. Katılımcı yoksulluk yaklaşımı, yoksulların kendi yaşam koşullarını değerlendirmelerini, toplumdan dışlanmışlık, siyasal güç eksikliği ve gelir dalgalanmaları gibi risk unsurlarını temel alır (Aşkın, 2011: 32).

Neo-klasik yaklaşım, var olan toplumsal eşitsizliği özgür bir toplumun normal bir sonucu olarak görür. Neo-klasik yaklaşım için toplumda var olan işsizlik, yoksulluk ve evsizlik gibi sorunlar, birlikte yaşamayı öğrenmek için gerekli olan gerçekliklerdir. Bu yaklaşıma göre; doğuştan özürlü olanlar dışında, ne sebeple olursa olsun toplumda zor durumda olan grup ya da sınıflara (kadınlar, etnik gruplar, yoksul olanlar gibi) yönelik özel politikalar ve programlar üreterek ve bu gruplara gelir aktarımı yaparak toplumsal adaleti sağlamaya çalışmak yanlıştır (Gül S. S., 1996: 8).

Mikro finansman yaklaşımı, yoksul insanların üretici faaliyetlere girişmelerine, çok küçük işletmelerini büyütmelerine, tüketimlerini arttırabilmelerine ve hatta küçük miktarlarla da olsa tasarruf yapabilmelerinde etkili olabilmektedir. Bu yöntem ile sağlanan

kredi miktarları çok küçük ölçeklerde düzenlendiği için ‘mikro’ olarak adlandırılmaktadır (Altay, 2007: 61).

Yetenek yaklaşımında, önemli olan bireylerin istedikleri hayatı sürdürebilmeleri için yeterli yeteneğe sahip olabilmeleri önemlidir. Dolayısıyla bu yaklaşım çerçevesinde yoksulluk yetenek odağından tanımlanmaktadır. Yetenek yaklaşımına göre, sınırsız yeteneklerden temel yeteneklere yönelmek gerekmektedir. Daha açık bir şekilde ifade etmek gerekirse, bu yaklaşım çerçevesinde yoksulluk, temel yeteneklere ulaşmadaki başarısızlık olarak tanımlanmaktadır. (Selim, Mehmet, & Koray, 2009: 5).

Temel gereksinimler yaklaşımı, insanların yaşamlarını devam ettirebilmeleri için asgari düzeyde gıdaya, giyime, barınmaya, eğitim ve sağlık hizmetlerine yapmaları gereken harcamaları dikkate almaktadır. Bu temel maddelerin hane halkı başına düşen minimum harcama değerinin yoksulluk sınırı olarak tanımlandığı çalışmalarda, aynı mal ve hizmet yerleşim yerinden dolayı farklı fiyata sahip olduğu, dolayısıyla satın alıcının ekonomik statüsünde yerleşim yerinden yaşanan yere göre farklılık gösterebileceği de vurgulanmaktadır. (Erdoğan G. , 2002: 5).

Dolaylı yaklaşım, hızlı büyüme yoluyla yoksulların gelirlerini ve yaşam düzeylerini yükseltmeyi ön plana çıkarmaktadır. Yeniden yapılanma sonucunda kısa vadede yoksulluk oranlarında geçici bir artış görülse de orta ve uzun vadede erişilecek hızlı büyümeye bağlı olarak yoksulluk oranlarının azalacağı görüşü ön plana çıkmaktadır. (Şenses, Yoksullukla Mücadele ve Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu, 1999: 429)

Dolaysız yaklaşımda, yoksulların eğitim, barınma, gıda ve sağlık gereksinimlerinin devlet tarafından doğrudan sağlanması ve bu amaçlar doğrultusunda yoksulların harcamaya yapabilmeleri için devletin parasal aktarım yapması temel alınmaktadır. (Hünler, 2005: 23)

Parasal yardımları içeren ‘doğrudan yaklaşım’ ile büyümeyi ön plana çıkaran ‘dolaylı yaklaşım’ arasındaki temel farklılık birincinin daha fazla tüketim yaratırken, ikincinin daha fazla gelir yaratması olarak yorumlanabilir. Başka bir deyişle; doğrudan yaklaşım mevcut ulusal gelirin daha eşitlikçi bir şekilde bölüşülmesini öngörürken, dolaylı yaklaşım bölüşüme ilişkin ulusal gelirin büyümesi sonucunda kişi başına düşen gelirin artırılması amacı taşıdığı söylenebilir.

2.1.11 Toplumsal Dışlanma Kavramı

2.1.11.1 Dışlanma Kavramının Tanımı

1970’li yıllarda Fransa’da yoksulları tanımlamak adına sosyal dışlanma terimi kullanılmaya başlanmıştır. 1980 yılından itibaren uygulamaya konulan politikalar giderek artan ekonomik sorunlara ve toplumsal sıkıntılara yol açmıştır. Bütün dünyada işsizliğin devamlı hale gelmesi, yoksulluğun artışına ve bu süreçle birlikte toplumun büyük kesiminin ‘sosyal dışlanma’ denilen bir olgu ile karşılaşmasına sebep olmuştur.

1990’larda literatüre giren ‘dışlanma’ kavramı ‘toplumla bireyin bütünleşmesini sağlayan sivil, siyasi, ekonomik ve sosyal vatandaşlık haklarından kısmen ya da tamamen yoksun olma halidir. Sosyal dışlanma ile ilgili farklı tanımlamalar bulunmaktadır. Levitas sosyal dışlanma ahlaki ve kültürel yapı ile açıklanmaktadır. Bu kapsamda yoksul bireylerin iş ve çalışma sistemine (emek piyasası) katılamaması sosyal dışlanmayı tetiklemektedir (Levitas, 2000: 359).

Saraceno, sosyal dışlanmayı iki şekilde açıklamaktadır: Çalışma hakkından mahrumiyet ve Toplumsal vatandaşlık haklarının verilememesi (Saraceno, 2002: 17).

Castells, sosyal dışlanma tanımını, bir süreç olarak bireylerin ve grupların verili bir bağlam içinde, kurumlar ve değerler tarafından şekillendirilen toplumsal standartlar kapsamında özerk bir şekilde yaşama pozisyonlarına ulaşmalarının sistematik olarak engellenmesi olarak belirtmektedir (McGrew, 2008: 512).

Sosyal dışlanma, kişilerin yoksulluk, temel eğitim/becerilerden mahrumiyet ya da ayrımcılık dolayısıyla toplumun dışına itilmeleri ve toplumsal hayata dilediklerince katılımlarının engellenmesi sürecine karşılık gelmektedir. (Keyder & Adaman, 2007: 83). Sosyal dışlanma fiziksel, ruhsal ve toplumsal bir dışlanma, kısıtlılık durumu olarak ifade edilebilir. İçinde yaşadığı toplumsal yapı içerisinde dışlanmış kişi ve kişiler toplumda mevcut olan tüm risklere karşı korumasız ve zayıf kişilerdir. Bu nedenle sosyal dışlanmışlık ile sosyal hastalık aynı anlama geldiği söylenebilir.

Sosyal demokrat yaklaşım, sosyal dışlanmayı, sınıf temsili üzerinden kolektif haklar ve yurttaşlık hakları için mücadele edilen demokratik bir yapı içinde ele almaktadır (Özdemir, 2007: 100). Sosyal demokratik yaklaşıma göre sosyal dışlanma ile baş etmek için bireyin içinde yaşadığı toplumsal haklarla birlikte, ekonomik, sosyo-kültürel hakları da elde etmek için gösterdiği çabayı ifade edilebilir.

Genel olarak bakıldığında sosyal dışlanma kavramı, bireylerin içinde yaşadığı toplumsal yapıda, sosyo-kültürel, ekonomik, eğitim, sağlık gibi haklarından mahrum kalması, ötekileştirilmesi anlamlarını kapsadığı söylenebilir. Özellikle aile bağlarının güçlü olması, toplumsal birliktelik, eşit istihdam olanaklarının toplum içine yerleşmesi sosyal dışlanma karşısında etkili savaşmanın niteliklerini oluşturmaktadır. Toplum tarafından kabul ediliyor olmak sağlıklı bir toplumsal yapı için olması gereken bir yaşam şekli olduğunu ifade etmek doğru bir yaklaşım tanımını olarak ifade edilebilir.

2.1.11.2 Toplumsal Dışlanmanın Nedenleri

Sosyal dışlanmaya neden olan faktörler temelde birbirine bağlı ve karşılıklı etkileşim içinde olan olgu ve durumlar olduğu söylenebilir. Bunlar işgücü piyasasında değişim, sosyal korumanın gerilemesi, gelir dağılımında eşitsizlik, liberalizmden kaynaklı adaletsizlik ve yoksullukla artan farklılık olarak ele alındığı şeklinde yorumlanabilir.

AmartyaSen, 1997’ de yaptığı bir çalışmada “sosyal dışlanmaya” sebep olan etkenleri incelemiş ve o etmenleri şu başlıklar altında betimlemiştir. Verimliliğin azalması, yeteneklerin yitirilmesi, özgürlük koşullarındaki kısıtlamalar, yoksulluk, bireyler arasındaki iletişimin zayıflaması veya yitirilmesi, sahip olunan ırkın farklı olması, cinsiyete olan bakış açısı, toplumun sahip olduğu değerlerden uzaklaşılması, işsizlik ve istihdam, gibi faktörler çerçevesinde sosyal dışlanmanın sebepleri olarak görmektedir (Gökdayı, 2003: 55).

Sosyal dışlanmışlığın nedenlerine geniş bir perspektiften baktığımızda birçok farklı durumuyla karşılaşırız. Sosyal dışlanmışlığa etki eden faktörlere bakıldığında kültürel veya fiziksel yoksunluk ile karşılaşılabilir. Temelde ise insanları olduğu gibi kabullenmeme ve farklılığı avantaja dönüştürmeme gibi durumlar vardır. Herkesi olduğu gibi kabullenmeyi seçtiğimiz zaman sorunların büyük bir bölümü çözüm bulacağı söylenebilir. Fakat insanlar kişileri dışlamayı seçerek kolay olanı tercih etmektedirler.

2.1.11.3 Toplumsal Dışlanma ve Yoksulluk İlişkisi

Yoksulluk ve toplumsal dışlanma kavramları bazen birbiri yerine kullanılabilir. Fakat toplumsal dışlanma yoksullukla eş değer anlamda değildir. Sosyal dışlanma yoksulluğu da içeren daha geniş ve çok boyutlu bir kavramdır. Gelişmekte olan ülkelerde toplumsal dışlanma ile yoksulluk arasında güçlü ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

Az gelişmiş ülkelere bakıldığında yoksulluk göstergeleri genellikle, barınma, beslenme, eğitim, sağlık ve diğer hizmetlere erişimdeki zorlukları kapsamaktadır. Bu durumla beraber yoksulluk, istihdamın olmaması ve diğer başka ayrımcılıklarla bütünleştiğinde artış göstermektedir. Yoksulluk, birçok durumda karar alma mekanizmalarından dışlanmaya, siyasal sürece, çalışma hayatına ve kültürel faaliyetlere katılımın kısıtlanmasına ve yurttaşlık haklarının kullanılmasına sebep olmaktadır. Sosyal dışlanmanın bu durumda yoksulluğu yeniden bir kısır döngüde oluşturması yoksulluğun daimî hale gelmesine sebep olmaktadır (Geçgin, 2009: 9).

Yoksulluk, kişilerin sosyal dışlanmasına neden olurken, sosyal dışlanma da kişinin yoksul kalmasına neden olabilmektedir. Bunun sonucundan kişiye bir çıkar yol görünmemektedir. Kişi, kendisine ve yaşadığı topluma karşı yabancılaşmakta ve ailevi sorumluluklarını yerine getirmekte yetersiz kalmaktadır. Sonunda kişi açısından içinden çıkılmaz umutsuz bir durum haline gelir ve toplum tarafından görünmez hale büründüğü söylenebilir.

Sosyal dışlanmışlıkta kişinin her zaman yoksul olması gerekmez. Örneğin göçmenler, azınlıklar ve çocuklar yoksul olmasalar bile toplumdan dışlanmış olabilirler. Yoksulluk en fazla bölüşüm sorunuyla bağlantılıyken, sosyal dışlanma ise bireyin içinde bulunduğu toplumsal yapıdaki sosyo-kültürel değerler, ekonomi gibi etkenlerden yoksun olması ile ilgilidir. Bu kapsamda bakıldığında sosyal dışlanma bireyleri yoksullaştıran etmenler üzerinde yoğunlaşmaktadır. Bu çerçevede sosyal dışlanmaya bakıldığında yoksul olmanın hem nedeni hem de sonucu olabilmektedir (Sapancalı, 2005: 58-59).

Yoksulluğun ortadan kaldırılmasıyla ilgili olarak, ülkemizde birtakım politikalar geliştirmekte ve uygulanmaktadır. Ülkemizde de yoksullukla mücadele anlamında sosyal politika uygulamalarına 1961 Anayasası ile geçilmiştir. “Türkiye Cumhuriyeti, insan haklarına ve başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, milli, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devletidir.” ibaresiyle Sosyal Devlet anlayışını açıkça kabul eder. Türkiye Cumhuriyeti Devleti’ nin 1961 Anayasası birlikte “Sosyal Devlet” olduğu kabul edilmiş ve bu sebeple Türkiye’ nin yoksullukla mücadelesi, anayasal yargıların gereklerinden biri olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Türkiye’deki yoksulluk durumu son zamanlarda yaşanan ekonomik sorunlar etkisiyle ülke nüfusunun çok büyük bir kesimini etkiler hale gelmiştir. Yaşanan ekonomik sorunlar gelir dağılımındaki dengesizliği de gittikçe derinleştirmiştir. Ekonomik anlamda alt ve üst kesim arasındaki farkın gittikçe arttığı söylenebilir.

Dansuk (1997), çalışmasında Türkiye’de mevcut olan yoksulluğun boyutlarını ve sosyal göstergelerle ilişkisini anlamaya yönelik çalışma gerçekleştirmiştir. Tüketim harcamaları esasında oluşturulan bir yaklaşım ile yoksulluğun toplumsal tabanı irdelenmiştir. En düşük tüketim harcaması miktarı yoksulluk sınırı kabul edilerek yoksulluk oranına erişilmiştir. Bu çalışmada, yoksulluk ve gelir dağılımı yapısı, bölgesel gelir eşitsizlikleri, işgücü, cinsiyet, eğitim, bazı demografik etkenler arasında ilişki kurmaya çalışılmıştır. Bunun yanında ekonomik politikalara bağlı olarak değişen gelir dağılımı da göz önüne alınmıştır. Bu bakış açısı ile, yoksul kesimin eğitim sisteminden uzak ve eğitim almamış bireyler, kadınlar, güvenli toplumsal yapının dışında olanlar, tarımsal faaliyetlerin olduğu bölgelerde yaşayanlar ve kayıtsız işgücüne sahip olanlar arasında fazla ve etkin olduğu saptanmıştır (DPT VIII. Beş Yıllık Kalkınma Planı, 2000).

Erdoğan (1996), yaptığı çalışmalarda; Yoksulluk nedir? Yoksul olanlar kimlerdir? Yoksulluğun herhangi bir standardı var mıdır? Yoksulluk düzeyinden bahsedilebilir mi? tarzındaki sorulara cevap bulmaya çalışmaktadır. Bu duruma ilişkin günümüze kadar yapılan çalışmalar incelenmiş, Türkiye’deki yoksul sayısını ve yoksulluğun ne seviyede olduğunu tespit etmek maksadıyla çeşitli analizler yapılmıştır. 82 Çalışmanın veri kaynağı 1994 yılında DİE’nin düzenlediği ve bir yıl boyunca her ay değişen Hane Halkı Gelir ve Tüketim Harcamaları Anketi sonuçlarıdır. Çalışmada toplam 26.256 hane ile görüşme yapılmış ve 20.001 ve daha fazla nüfuslu yerleşim yerleri kent, 20.000 ve daha az nüfuslu yerleşim yerleri kır olarak kabul edilmiştir. Değişken olarak hane halkı büyüklükleri, tüketim harcaması değerleri ve gelirleri dikkate alınmıştır. Yoksulluk sınırının belirlenmesi için dört yöntem uygulanmıştır. Bunlar; alınması gerekli asgari kalori miktarı yaklaşımı, temel gereksinimler yaklaşımı, gıda oranı yaklaşımı ve ortalama gelirin yarısı yaklaşımlarıdır. Yoksul hane halklarının ve fertlerin analiz edilmesinde ise Thomas Yöntemi ile Yoksulluk endeksi kullanılmıştır (Cafri, 2009: 51).

2.1.12 Yoksullukla Mücadele

21. yüzyıla gelindiğinde dünya üzerinde üretim sektörü hızlı bir ivme göstermişken yoksulluk ise küresel dünyanın başlıca sorunu olma yolunda ilerleme kaydetmiştir. Bununla ilgili yapılan ulusal ve uluslararası kuruluşların çalışmalarının artmasında, yoksulluğun dünya üzerinde 90'lı yıllar boyunca yükseliş göstermesi neden olduğu söylenebilir. Birleşmiş Milletler tarafından 1990 yılında yapılan toplantının ana gündem maddesini yoksulluk oluşturmuş ve toplantıya katılan liderler tarafından 2015 yılına kadar erişilmesi hedeflenen “Bin Yıl Kalkınma Hedefleri” belirlenmiştir. Yoksullukla mücadele alanında ulaşılması hedeflenen ilkeler arasında bunlar gösterilebilir (Gökyay, 2008: 42):

- Yoksulluk ve açlık sınırının altında yaşayan kişi sayısının yarıya indirilmesi,
- Dünyada herkesin ilkokulu bitirmesi, Cinsiyet eşitliğinin sağlanması,
- Çocuk ölümlerinin büyük oranda azaltılması,
- Gebelik ve doğum sırasındaki anne ölüm oranlarının dörtte üç azaltılması,
- HIV/AIDS, sıtma, tüberküloz gibi hastalıklarının yayılmasının önüne geçilmesi,
- Çevresel sürdürülebilirliğin geliştirilmesi,
- Geniş kapsamlı bir kalkınma için küresel iş birliğinin geliştirilmesi.

Yoksulluğa bakış açısı yoksullukla nasıl mücadele edileceği yönünde bir kanat durumu oluşturmaktadır. Ülkemizde mevcut yoksul birey ve aile sayısı giderek artmaktadır. Özellikle bazı kuruluşlar yoksullukla mücadelede öne çıkmaktadır. Bu kuruluşlardan bazıları kamu kurum ve kuruluşları ile hizmetlerini sürdürürken bazıları da özel vakıflar kuruluşlarla hizmet vermektedirler. Son zamanlarda sosyal belediyeciliğin yükselmesi ile yoksullukla mücadelede farklı bir ivme yakalanmıştır. Özellikle ülkemizde her il ve ilçede kurulu bulunan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları yoksullukla mücadelede etkin bir yol izlemekte ve ihtiyaç sahibi aile ve bireylerin maddi ve ayni problemlerini çözüme başat faktör oynamaktadır. Ancak üretilen çözümlerin anı kurtarma ve geçici çözümler olması yoksulluğu ne yazık ki aşağı seviyelere indirdiği söylenebilir.

Yoksulluğun ele alınarak çözüm yollarının geliştirilmesi, sadece maddi ve ayni destek vermekle çözülememektedir. Bu kapsamda yoksullukla mücadele eden personellerin eğitim ve nitelikli yönünden kendini geliştirmesi, gerekli hukuksal düzenlemelerin yapılması, siyasal politikaların çözüme katkı sunması vb. gibi faktörlerin işlevselliğini

çoğaltma yönünden AR-GE çalışmalarına yoğunlaşması gibi faktörlere eğilim gösterilmesi şeklinde düşünülebilir.

2.1.12.1 Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları

SYD Vakıfları 29 Mayıs 1986 yılında 3294 sayılı sosyal yardımlaşma ve dayanışmayı teşvik kanunu ile kurulmuştur. Ülkemizde yoksullukla mücadelede önemli bir rol üstlenen sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları her il ve ilçede kurulmuş yapılardır. Sosyal yardım politikalarının yürütüldüğü bu yapılar ihtiyaç sahibi ailelerin tespiti ile bu ailelere ayni ve nakdi yardımda bulunma misyonu ile görev yapmaktadırlar. İhtiyaç sahibi bireylerin şahsen yaptıkları yardım talepleri doğrultusunda yardım talebinde bulunan ailenin resmi ikametine ilgili personellerce hane ziyareti yapılır. Akabinde tutulan hane raporu sonucu yardım talebinin 3294 sayılı kanun şartlarını sağlayıp sağlamadığı tespit edildikten sonra Vakıf Mütevelli Heyeti Toplantısında değerlendirilmek üzere rapor tamamlanır. Vakıf mütevelli heyeti ilgili raporu okur ve ailenin ihtiyaç sahibi olup olmadığı kanun ve yönetmelik göz önüne alınarak karar verilir. Akabinde aileye yardım yapılıp yapılmayacağına karara bağlanır. Bu yardımlar nakdi ve ayni yardımlardan oluşacağı gibi aylık verilen yardım türlerini de kapsar. Örneğin; yaşlı aylığı, engelli aylığı, asker aylığı, öksüz yetim, öğrenci aylıkları gibi.

2.2 Spiritüelitate (Maneviyat)

Genel olarak ruhsal durum olarak anlamlandırılan spiritüellik, geçmişten günümüze farklı tanımlamalarla karşımıza çıkmaktadır. Como'ya (2007) göre, hayatın anlamının ne olduğu yönünde kutsal bir olgudur. Murray ve Zentner (1989) spiritüelliği; tanrıya ya da başka bir üst güce boyun eğme, hayatın amacı ve anlamını araştıran, saygı ve sevgiyi içinde barındıran, dini duyguların ötesinde bir yaşam biçimidir. Surbone ve Baider'e (2010) göre hayata anlam veren ilahi bir güç, evrensel ruh olarak tanımlanmıştır (Baykal, 2018: 11-15).

Arapça kökenli olan manevi kelimesi “ancak duyularla sezilebilen, içsel olan, maddi olmayan” anlamlarına gelir. Maneviyat (spirituality) kelimesi “manevi şeyler, kişinin iç dünyasıyla ilgili olan şeyler” anlamına gelmektedir (TDK, 2019). Maneviyat insanın evrene olan bağlılık duygusunun bir özelliği, hayatın maddi tarafının ötesinde var olan bir bilincin bütünlüğüdür (Myers, 2000: 251-266). Maneviyatın düşünce arayışı, bir veya tek olma durumu, aşkın olma hali ve insanını gizli gücünün arayışı olduğu söylenebilir (Pargament, 1999: 3-16). Bunlara ek olarak maneviyat insanın ömrü boyunca

elde ettiği bilgilerin sonucudur ve bireyin yaşam gayesini oluşturan anlamlı oğeleri barındırır (Çetinkaya, Altundağ, & Azak, 2007: 47-50). Toparlayacak olursak maneviyat genel itibariyle yaşadığı hayatta anlam arama, bağlanma duygusu, gizemli bir varlığa inanma, saygı duyma gibi özellikleri kapsayan din ve inanç ile ilgili olmakla beraber din dışında da yaşanan deneyimlerin toplamıdır (şirin, 2018: 1289).

Maneviyat insanın içinde bulunan iyi yönde (pozitif) duyguların farkındalığını sağlayarak hayata duyulan bağlılığı ve iyi niyeti pekiştiren bir ruh halini yansıttığı olarak yorumlanabilir. Bireyi anlama, sevme, sevilme, şefkat, sevgi, hoşgörü gibi insana mutluluk veren duygularla iç içe olarak maneviyat tanımlanabilir.

Bazı araştırmacılar maneviyatı tanımlarken dolaylı olarak Tanrı'ya atıfta bulunurlarken bazıları ise maneviyatı bireyin iç dünyası ile sınırlı tutmuşlardır. Zinbauer ve arkadaşları (1999) spiritüelliği, Tanrıya duyulan yakınlık olarak tanımlarken Harlos (2000), kişinin en yüksek değere doğru kendini aşma mücadelesi olarak tanımlamaktadır (Örgev & Günalan, 2011: 51-64).

Bash'a (2004) göre spiritüellik üç yaklaşımla tanımlanmaktadır: Tanrıcı yaklaşım, Tanrıcı olmayan yaklaşım ve Medya yolu ile yaklaşım. Tanrıcı yaklaşımda bireyin kendinden daha üstün bir güç ya da Tanrı ile ilişkisi vardır. Tanrıcı olmayan yaklaşımda ise bireyin kendinden daha üstün bir güce teslim olması yerine kendi gücünün farkına varmasıdır. Medya yolu ile yaklaşımda ise dindar olmayan kişilerin sorularına cevap vermek için laik bir açıklama olarak ortaya çıkmıştır, sorulara cevap vermek için üstün bir güç kavramına ihtiyaç duymamaktadır (Yılmaz, Holistik Bakımın Bir Boyutu: Spiritüelite, Doğası ve Hemşirelikle İlişkisi, 2010: 61-70).

Yapılan tanımlamaların hemen hemen hepsinde içsellik duygusuna vurgu yapılmaktadır. Bu içsellik sürecinin bireyin yaşam tarzına yansıtılması olarak spiritüelliğe bakmak gerekmektedir. İnsanların sıkıntılı olduğu durumlarda çoğu zaman savunma mekanizmalarını devreye soktukları görülebilir. Spiritüelliğin bireyin içinde potansiyel olarak bulunduğu ve savunma mekanizması geliştirmede ortaya çıktığı söylenebilir.

İnsan ilişkilerinin düzenlenmesi toplum yapısının sağlıklı bir şekilde devam edebilmesi için manevi değerler önem arz etmektedir. Bu nedenle maneviyat insan hayatında çok önemli ve vazgeçilmez bir konumdadır. İnsanların maneviyattan uzaklaşması beraberinde, hayattan zevk alamama, hayatın anlamını ve amacını kaybetme, ümitsizlik,

kuşkuculuk gibi ruhsal sorunlar yaşamasına ve bu ruhsal durumlar sonucu bedensel rahatsızlıklara yol açabilmektedir (Mutluer, 2006).

İnsanlar hastalık, ölüm veya mutsuzluğa yol açan etkenler karşısında varoluşlarını sorgulayabilirler. Yaşanan bu durumlarda spiritüel değerler vasıtasıyla hayata yeni anlamlar yüklerler (Hiçdurmaz & Öz, 2013: 50-56).

Spiritüel iyilik hali hayatın anlam ve amacını arama, bireyin kendinden daha büyük bir gücü fark etme durumudur. Yaşam doyumu yüksek ve kendini tamamlamış bireyler spiritüel iyiliğe ulaşmış kişilerdir (Korkut Owen & Owen, 2012: 24-33).

Spiritüalite kavramının üç temel noktasından söz edilmektedir. Bunlardan birincisi; toplum, ikincisi; kişinin kendisi, üçüncüsü ise; Tanrı veya üstün bir güçtür. Bu temel noktaların birbiri arasındaki güçlü bağlantı spiritüel iyiliğin gücünü de belirlemektedir. Bireylerin spiritüel yapısı kendi iç gücünü güçlendirmektedir. Birey spiritüel gereksinimlerini toplumdaki diğer bireylerle gerçekleşen karşılıklı iletişim ve etkileşimde kazanmaktadır. İçinde yer aldığı topluma göre spiritüel perspektifi şekillenmektedir. Üstün bir güç veya Tanrı çeşitli dini inançlardaki gibi sınırlayıcı bir kavram olmak zorunda değildir. Üstün bir güç, bireyin hayatında en fazla önem verdiği şey, işi, eşi, kendisi, çocuğu veya Tanrı olabilmektedir (Yılmaz, 2010: 61-70).

İnsanlar doğa ile ve doğa ile iç içe var olan varlıklardır. Kendi yapısı gereğince doğanın enerji verici ve rahatlatıcı özelliklerinden faydalanmaktadır (Sav, 2017: 13). Tarihte ilkçağlardan bugüne kişinin doğaya ihtiyacı vardır ve kendini doğayla bütünleştirmektedir. Kişiyi ve gereksinimlerini doğaya alan 17. yy. düşünsel yapısı sebebiyle kişi doğa ile bütünleştiğini anımsamayıp doğanın efendisi olma seçeneğini seçmiş ve doğa ile bağlantısı kopmuştur (Gül, 2013: 8).

Bireyin doğadan kopması, uzaklaşması kendisini dayanaksız, güvensiz hissettirmekte ve varlığına anlam yüklemekte güçlük çekmesine sebep olmaktadır. Geleneksel perspektifte aşkınlık, bireyin kendisinden üstün olan yüce bir varlığa itaat etmesi anlamına gelmektedir (Acar, 2016: 63).

Dönmezer (1994) için anomi, toplumsal normların bireylerin davranışlarını gerçekleştirirken izleyeceği yolu gösterme ve kontrol etme güçlerinin ortadan kalkması, bireylerin nasıl davranış gösterecekleri hakkında kararsız kalmaları anlamına gelmektedir (Ekmekçi, 2004: 24).

Anomi, kişinin içinde bulunduğu toplumun kurallarında meydana gelmekte olan farklılıklar sonucunda sıkıntı yaşamasına, kendini toplum içinde konumlandırmada zorluk yaşamasına, yenilik gösteren veya değişen normlar, değerlerin sonrasında nasıl hareket edeceğini bilememesine, kendisini toplumdan soyutlamasına ve mutsuz bir birey olmasına sebep olan olumsuz bir kavramı kapsamaktadır. Doğayla uyum, anomi ve aşkınlık kavramları, tanımlarından yola çıkıldığında spiritüel kavramı ile direkt olarak ilişkili oldukları söylenebilir (Özden, 2019, 10-11).

Spiritüellik, maneviyat veya tinsellik insanın yaşamındaki gayesini, yaşam yolunu bulmasında etkin olan, bireyi doğayla yakınlaştırarak dünyadaki bütünlüğün bir bölümü olduğunun farkına vardır, başına gelen sorunlarda, gücünün yetemediği anlarda adını enerji, doğa, Tanrı, karma... vb. ne koyulursa koyulsun kendi elinde olmayan üstün bir güce teslim olması ve ona güvenmesi demektir. Spiritüellik içerisinde bulunduğu umur etme, anlam arayışında mücadeleden vazgeçmeme, değişimine gücünün yetmediği şeylerde ise kendisinden üstün bir güce teslim olma perspektifinden ötürü bireyi pozitif düşünce ve duygu durumuna yöneltir (Özden, 2019, 11).

2.2.1 Manevi İyi Oluş Kavramı

Psikoloji ruhbilimi olarak tanımlanır. İnsanın manevi iyi oluşunu merkeze alır. Dünyadaki hızlı küreselleşme birlikte insanların bu hızlı değişimlere uyum süreci zorlaşmış ve bu değişimlere bazı insanlar ayak uyduramamıştır. Bu durum insanın manevi iyi oluşunun ne kadar önemli olduğunu ve önemsenmesi gerektiğini göstermiştir (Acar H. , 2014: 391-412). Manevi iyi oluş tanımı ilk defa 1971 yılında Amerika'da yaşlılık üzerine gerçekleşen bir konferansta (White House Conferance on Aging) dile getirilmiştir. Manevi iyi oluşu, yaşadığımız hayatta bir hedefimizin olması, çevre ile iyi ilişkiler içinde olma üstün bir güce inanma ve onunla ilişki kurma durumu olarak tanımlanabilir.

Ellison' a (1983:332) göre manevi iyi oluş iki alt basamağa ayrılır. Bunlar dini iyi oluş ve varoluşçu iyi oluş şeklindedir. Dini iyi oluş, üstün güçle olan ilişkiyi gösterir. Varoluşçu iyi oluş ise insanın ne olduğu ne yaptığı, kim olduğunu ve nereye ait olduğuna dair olan durumu gösterir.

Seaward'e (1991:167) göre manevi iyi oluş üç önemli durumun bir araya gelmesiyle oluşur. Bunlar:

1. Kişinin hayatta bir amaç sahibi olması
2. Kişinin kuvvetli değer sistemine sahip olması
3. Kişinin hem kendisi hem de toplumla olan ilişkisi

Bu durumlardan oluşan manevi değerlerin kullanılması kişinin manevi sağlık ile ilgili olumlu bilgiler verir. Bu özelliklerin var olmama durumu ise manevi sağlığın iyi olmadığını kesintiye uğradığını gösterir. Bu durum manevi kuvvet özelliklerini kullanarak, alıştırmalar yaparak ortadan kaldırılabılır ve manevi sağlık için iyi bir ortam hazırlanmış olur. Ayrıca fiziki, psikolojik ve sosyal iyi oluş manevi iyi oluşla bağlantılıdır (Lou, 2015: 6). Bedensel ve zihinsel hastalıkların azalmasında manevi iyi oluşun etkisi bulunduğu ileri sürülebilir.

2.2.2 Spiritüalite (Maneviyat) ve Din İlişkisi

Maneviyat, sosyal bilimlerin din psikolojisi alanında karşılaştığımız bir kavramdır. Literatüre baktığımızda 1950'li yıllara kadar din ve dindarlık ile aynı anlamda kullanılırken daha sonraları farklı bir çerçevede ele alınmıştır (Düzgüner , 2013: 15). Din, insanların doğaüstü güçlere, kutsal saydıkları tüm varlıklara, tanrılara ya da Tanrı'ya inanma, tapınma biçiminde katıldıkları gizemsel olgudur (TDK,2019). Maneviyat, aşkın olanla ilişki kurması nedeniyle insancılık, ahlaki kurallar, değerler ve ruh sağlığından farklıdır. Maneviyat aşkın olanı arar ve onu keşfetmek ister (Koenig, 1998: 21). Maneviyat, aşkın olan ile kişisel bir iletişim olarak ifade edilirken din, toplumla ilgilidir. Kişi dindar olmadan maneviyat sahibi olabilir. Bazı araştırmacılara göre maneviyat, tabiat ile doğrudan bir ilişki içindedir (Dein, 2014: 741). Maneviyatı ve dini ne kadar ayrı ayrı tanımlayacak olursak bile yine tanımlama durumlarına göre birbirlerini etkilemektedir. Maneviyat, kutsalı arama süreci olarak tanımlarsak dinin sınırları içerisinde almış oluruz (Şirin, 2018: 1290).

Bireyin içinde yaşadığı hayata anlam ve gaye katması ruhen sağlıklı ve mutlu olabilmesinde oldukça etkilidir. Yaşadığı hayata ve kendisine anlam katamayan bireyin mutlu olması oldukça zorlaşmaktadır. Bireyin hayatına anlam katmasını, kendine bir gaye edinmesini sağlayan olgulardan en önemlisi din olgusu olduğu düşünülebilir. Gittikçe gelişen ve çağdaşlaşan dünyada doğup büyüyen, o hayatın öğrettikleriyle büyüyen insanın dini inancının ve duygularının zayıflaması kişiyi boşluğa düşürmüş ve bambaşka arayışlara itmiştir. Dinin varlığını ve inancı reddeden yaklaşımlar bireyin

varoluşuna anlam vermesini engellemekte ve bu sebeple mutluluğunu da engellemektedir. Günümüzde yapılan çeşitli araştırmalar inançlı bireylerin hayata daha anlamlı, umutlu ve mutlu baktığını, kendilerini sıkça mutlu saydıklarını göstermektedir (Saygılı, 2016: 23).

İnsanın yaşamı boyunca çeşitli arayışlarına cevap veren din olgusu, karşılaştığı sorunlara, başına gelen problemleri değiştirmeye güç bulamadığı durumlarda bir çıkış noktası ve rahatlama sebebi olduğu söylenebilir. Dini yaşayış biçimi bireyden bireye, toplumdan topluma değişiklik gösterebilir. İnanış kişiden kişiye farklılık gösterse bile hissettiklerinin benzerlik gösterdiği söylenebilir.

Spiritüellik (maneviyat) kelimesi geçmişten günümüze genel olarak din ile aynı anlamda kullanılmıştır. Fakat son zamanlarda iki olgu arasında anlam farkı arayışı artmış ve ifade edilmeye başlanmıştır. Maneviyat olgusunun daha kurumsal olduğu düşünülmektedir. Buna göre din olgusu ve maneviyat birbirlerinden ayrı olarak değerlendirilebilir (Ekşi & Kaya, 2016).

Araştırmacılar maneviyat kavramı üzerinde çalışmalar yaparken, araştırmalar yaparken din olgusuyla da karşılaşmaktadır. Fakat din ve maneviyat birbirlerinden bağımsız kavramlardır. Her iki olgunun çeşitli ortak özelliklere sahip olması aynı olduklarını göstermez. Bireylerin manevi arayış içindeyken ortaya çıkan din olgusu dogmatik ve katı bir yapıya sahiptir. Maneviyat ise, beş duyu organımızla algılanamayan, yaşanan duygularda öğrenilen, kişinin ruhu ile ilgili bir olgudur. Maneviyat bireylere çeşitli mutluluk, sevinç, umut, huzur gibi pozitif duyguların yanında öfke, hüzn, nefret gibi negatif duygular da sunar (Lowder, 2006).

Maneviyatın bireyden bireye toplumdan topluma değişiklik göstermediği ve dogmatik bir kavram olmadığı söylenebilir. Maneviyat ile ilgili, kişinin yaşadıkları karşısında deneyimlediği duygular ile oluştuğu şeklinde yorum yapılabilir.

2.2.3 Manevi İyi Oluş ile İlgili Araştırmalar

Kamya (2000:231) üniversite öğrencileri üzerinde yapılan çalışmasında psikolojik dayanıklılık, manevi iyi oluş ve özsaygı arasındaki bağlantıyı araştırmıştır. Bu incelemelere göre manevi iyi oluş ve psikolojik dayanıklılık, özsaygı için güçlü bir mekanizma olduğu belirlenmiştir.

Hendricks-Ferguson (2006:189) ergenlik döneminde kanserli olan çocuklarda yaş ve cinsiyetin umut ve manevi iyi oluşa etkisini araştırmıştır. Elde ettiği bulgulara göre kızların erkeklere oranla manevi iyi oluşlarının daha yüksek olduğu; 15-17 yaş ergen çocukların 18-20 yaş arası ergen çocuklara göre manevi iyi oluşlarının (dini iyi oluşları) daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Jafari, vd., (2010:1477) yapılan çalışmalarında, 223 üniversite öğrencisi üzerinde manevi iyi oluş ve ruh sağlığı arasındaki ilişki araştırılmıştır. Sonuçlara göre manevi iyi oluş ve ruh sağlığı arasında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiş fakat manevi iyi oluş ile somatik semptomlar, anksiyete, sosyal işlev bozukluğu ve depresyon arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Dini ve varoluşsal iyi oluşun ruh sağlığını olumlu olarak değiştirdiği belirtilmiştir.

Jafari, vd.(2010b:1362) yaşam doyumunda manevi iyi oluş ve umudun etkisini 120 kanser hastasında incelemiştir. Elde edilen verilere göre manevi iyi oluş ve umut arasında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Manevi iyi oluş ve umudun, yaşam doyumu ve psikolojik uyumda önemli olduğunu vurgulamıştır.

Musa, Pevalin ve Al Khalaileh (2017:1) yaptıkları çalışmada, 218 Ürdünlü hemodiyaliz hastası üzerinde manevi iyi oluş düzeyleri ile depresyon arasındaki ilişki incelenmiştir. Bu inceleme sonucuna göre manevi iyi oluş düzeyi yüksek olan hastalarda depresyon ve stresin daha az olduğu tespit edilmiştir.

Mathad, Pradhan ve Rajesh (2019:554) tarafından 145 hemşirelik bölümü öğrencileri ile manevi iyi oluşun belirleyicileri için çalışma yapılmıştır. Yapılan çalışma sonuçlarına göre yaşam memnuniyeti, öz şefkat ve farkındalığın; manevi iyi oluş üzerinde önemli tespit edilmiştir.

Kardaş (2017:200-216) yaptığı çalışmada üniversite öğrencisi olan 671 kadın ve 271 erkek öğrenci üzerinde narsistik eğilimlerin, sanal kimlikler ve spiritüel iyi oluş durumları üzerindeki etkilerini incelemiştir. Elde ettiği verilere göre narsistik eğilimin sanal kimlikle olumlu yönde, spiritüel iyi oluşla olumsuz yönde bir ilişkisi olduğu tespit etmiştir.

Yavuz, Dilmaç ve Ekşi (2017:72) çalışmalarında 460 öğretmen adayının manevi iyi olma, diğerkâmlık ve bağışlayıcılık özellikleri arasında bulunana ilişkileri incelemiştir. Elde ettiği verilere göre manevi iyi olma, diğerkâmlık ve bağışlama özelliklerinde çok etkili olduğunu sonucuna varmıştır.

Borhan (2017: 72-85) yaşlı insanlar üzerinde dindarlık ve manevi iyi oluşun, bilgelik ve psikolojik iyi oluş üzerine etkisini araştırmıştır. Araştırma sonucunda manevi iyi oluş ve içsel dindarlığın, bilgelik ve psikolojik iyi oluş üzerinde ilişkisi olmadığını tespit etmiştir.

Gürsu ve Ay (2018: 1176) yaptıkları çalışmalarda 60 yaş üstü bireylerde manevi iyi oluşun gelir durumuna ve dindarlığa bağlı olup olmadığını araştırmışlardır. Araştırma sonucuna göre gelir durumu ve dindarlık düzeyinin manevi iyi oluş üzerinde olumlu yönde anlamlı etkisi olduğunu belirtmişlerdir.

Gültekin (2018: 31) yaptığı çalışmasında 410 psikiyatri hastası üzerinde manevi iyi oluş düzeyi ile tedaviye uyumları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Yaptığı inceleme sonucuna göre hastaların manevi iyi oluş düzeyi yükseldikçe tedaviye uyumlarının da arttığını gözlemlemiştir.

Şirin (2019: 389) yaptığı çalışmasında evlenmiş kişilerin spiritüel iyi oluşları ve evlilik doyumları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Elde ettiği bulgulara göre evlenmiş kişilerin spiritüel iyi oluşları ve evlilik ile ilgili doyumları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Fakat spiritüel iyi oluşla evlilik doyum ölçeğinin alt boyutu olan eşin ailesiyle iletişim ve ebeveynlik arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki olduğunu belirlemiştir.

Ata (2018: 81) onkoloji hastaları üzerinde yaptığı çalışmasında manevi iyiliğin, umut ve depresyonla ilişkisini araştırmıştır. Araştırma sonucuna göre manevi iyilik düzeyi yüksek hastaların umutsuzluk ve depresyon düzeylerinin düşük olduğu, manevi iyilik düzeyi arttıkça umutsuzluk ve depresyonun azaldığını tespit etmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

3.1 Araştırmanın modeli

Bu araştırmada yoksul aile bireylerinin yoksulluğa ilişkin nedensel atıfları ile spiritüel iyi oluşları arasındaki ilişkinin incelenmesine yönelik olarak nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama yöntemi kullanılmıştır. İlişkisel tarama modeli, kişilerin, grupların ya da fiziksel ortamların belli başlı özelliklerini belirlemek için verilerin toplanmasını amaç edinen çalışmalardır (Büyüköztürk ve vd, 2018: 15). İlişkisel tarama modeli değişkenler arasındaki farklılaşmaları, değişimleri ve bunların derecesini ortaya çıkaran bir araştırmadır.

3.2 Evren ve Örneklem

Yapılan araştırmamız 2019-2020 yılları arasında İstanbul ili Küçükçekmece ilçesinde yaşayan yoksul aileleri kapsamaktadır

İstanbul ili Küçükçekmece ilçesinde yaşayan yoksul ailelerin tümüne ulaşmanın mümkün olmaması nedeniyle örneklem olarak Küçükçekmece ilçesinde yaşayan, 3294 sayılı sosyal yardımlaşma ve dayanışmayı teşvik kanununun gereği kurulmuş Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfında (SYDV) yardım dosyası bulunan ve aktif olarak yardımlardan faydalanan 365 ihtiyaç sahibi bireyden oluşmuştur. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları 3294 sayılı sosyal yardımlaşma ve dayanışmayı teşvik kanunu gereği il ve ilçelerde kurulu bulunan, ihtiyaç sahibi ailelerin belirlenmesi ve akabinde yardım hizmetlerinin yapılmasını sağlayan kuruluşlarıdır. SYD Vakıfları, kurulu bulunduğu ilde Vali, ilçelerde ise Kaymakam başkanlığında oluşan Mütevelli Heyeti'nin takdirleriyle muhtaç durumda olan ailelere nakdi, ayni vb. yardımlara karar verirler.

3.3 Veri Toplama Araçları

3.3.1 Kişisel Bilgi Formu

Bu formda yaş, medeni durumu, cinsiyet, hane çocuk durumu, hanede engelli bireyin olup olmama ve ebeveyn durumu, eğitim, çalışma, aylık gelir, ikamet edinilen yer, kendini dindar biri olarak görülüp görülmediği gibi sorular bulunmaktadır. Formda sorulan sorular araştırmacının kendisi tarafından hazırlanmıştır.

3.3.2 Spiritüel İyi Oluş Ölçeği

Ekşi ve Kardaş (2017) tarafından geliştirilen ölçeğin maddeleri literatür, benzer ölçekler ve ilgili kişilere yazdırılmış kompozisyonlardan elde edilmiştir ve 17 uzmanın görüşü alınarak maddeleştirilmiştir. Ölçeğin geçerlik güvenirlik çalışmaları 865 yetişkin üzerinde yapılmıştır. 49 maddeden oluşan çalışma yapılan doğrulayıcı faktör analizi sonucunda 29 maddeye indirilmiştir. Doğrulayıcı faktör analizine göre aşkınlık, doğayla uyum ve anomi isimli 3 faktörlü bir yapı ortaya çıkmıştır. Ölçeğin geçerli ve güvenilir olduğu yapılan analizlerde ortaya konmuştur. Aşkınlık alt boyutunun Cronbach Alpha değeri .953, Doğayla Uyum alt boyutunun Cronbach Alpha değeri .864, Anomi alt boyutunun Cronbach Alpha değeri .853' tür. Toplam Cronbach Alpha değeri ise .886 olarak bulunmuştur. Alt boyut ve toplam puanlar toplanarak ölçek yorumlanmaktadır. Ölçek madde puanları arttıkça aşkınlık, doğaya uyum ve anomi alt boyut düzeyleri de artmaktadır. Ölçek formu; bana hiç uygun değil (1), bana uygun değil (2), bana biraz uygun (3), bana oldukça uygun (4), bana tamamen uygun (5) şeklinde puanlanarak yetişkinlerin spiritüel iyi olma hallerini ortaya koymaktadır.

3.3.3 Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar Ölçeği

Nevin Solak ve Melek Göregenli tarafından geliştirilen Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar Ölçeği (YİNA) 96 madde üzerinden gerçekleştirilen faktör analizi sonucu 57 maddeye indirilmiştir. Ölçeğin geçerlilik ve güvenirlik çalışmaları 592 katılımcı üzerinde yapılmıştır. Ölçeğin geçerliliğini belirlemeye yönelik varimax döndürmesiyle temel bileşen faktör analizi yapılmıştır. Faktör analizi sonucu “Bireyci atıflar”, “Yapısal atıflar” ve “Kadercı-ailesele atıflar” olmak üzere 3 alt boyutlu bir yapı ortaya çıkmıştır. Ölçeğin güvenirliğini sınamak için Cronbach alfa iç tutarlılık kat sayısı hesaplanmıştır. Bu değerlerin Bireyci atıfları 91, Yapısal atıfları 91 ve Kadercı-Ailesele atıfları 69 olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen bu sonuçlar YİNA ölçeği için iç tutarlılığı sağlamaktadır. Toplam puanlar toplanarak ölçek yorumlanmaktadır. Ölçek madde puanları arttıkça yapısal atıflar, bireyci atıflar ve kadercı ailesele atıflar düzeyleri da artmaktadır. Ölçek 5’li likert şeklinde; hiç önemli olmayan bir neden, önemli olmayan bir neden, orta derecede önemli bir neden, önemli bir neden, çok önemli bir neden şeklinde katılımcılara uygulanmaktadır.

3.4 Verilerin Toplanması

Araştırmaya katılan katılımcılara ölçekler gönüllülük esasına dayalı olarak verilmiştir. Sorulara doğru ve samimi cevap verilmesi istenmiştir. Katılımcılara, verilen cevapların sadece araştırma için kullanılacağı, kimse ile paylaşılmayacağı yönünde bilgilendirme yapılmıştır. Katılımcılara Demografik Bilgi Formu, Yoksulluğa İlişkin Neden- sel Atıflar Ölçeği ile Spiritüel İyi Oluş Ölçeği uygulanmıştır.

Ölçekler 365 kişiye uygulanmıştır. 29 katılımcı eksik ve geçersiz cevaplar verdiklerinden dolayı değerlendirilmeye alınmamışlardır. Sonuç olarak 173 erkek 163 kadın olmak üzere toplamda 336 katılımcının verileri değerlendirilmiştir. Ölçekler katılımcılara bizzat araştırmacı tarafından verilmiş ve ölçeklere cevap verilirken herhangi bir zaman kısıtlaması getirilmemiştir.

Araştırma verileri Aralık 2019 – Şubat 2020 tarihleri arasında toplanmıştır.

3.5 Verilerin Analizi

Verilerin değerlendirilmesinde istatistiksel analizler için SPSS 17 programı kullanılmıştır. Araştırma değişkenlerinin standart sapmaları, ortalamaları, normallik dağılımları belirlenmiş olup korelasyon ve regresyon analizleri yapılmıştır. Ölçeklerin güvenilirlik analizleri Cronbach's Alfa güvenilirlik katsayılarına bakılarak yapılmış ve alt boyutların güvenilir olduğu tespit edilmiştir. Ölçeklerin normallik değerleri incelendiğinde çarpıklık ve basıklık değerlerine bakılmış ve -1,5 ile +1,5 aralarında normal dağıldığı görülmektedir. Normal dağılım gösteren veriler parametrik yöntemler ile analizleri yapılmıştır. Bu kapsamda değişken sayısı iki olan analizler için bağımsız grup t test, ikiden fazla olan bağımsız değişkenlerle bağımlı değişkenler arasındaki anlamlılığı bulmak amacıyla ANOVA (Tek Yönlü Varyans Analizi) kullanılmıştır. Varyansların homojen olduğu durumlarda scheffe, homojen olmadığı durumlarda tamhane't2 testlerinden olan post hoc testleri kullanılmıştır. Yordayıcı etkinin belirlenmesinde ise çoklu doğrusal regresyon analizi yapılmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

4.1 Demografik Bulgular

Tablo 4.1: Katılımcıların Demografik Kriterlerine göre Dağılımları

Değişkenler	Gruplar	N	%
Cinsiyet	Kadın	173	51,5
	Erkek	163	48,5
	Toplam	336	100
Yaş	Min Max $\bar{X}$ Ss		
	18 78 32,77 10,76	336	100
Medeni durum	Evli	213	63,4
	Bekar	123	36,6
	Toplam	336	100
Çocuk durumu	Var	195	58,0
	Yok	141	42,0
	Toplam	336	100,0
Gelir Durumu	1000TL Altı	30	8,9
	1000-1500 TL	63	18,8
	1500-2000 TL	130	38,7
	2500-3000 TL	81	24,1
	3000 TL ve Üstü	32	9,5
	Toplam	336	100
Büyünen Yer	Köy	86	26,2
	Kasaba	52	15,9
	Şehir	113	34,5
	Büyükşehir	77	23,5
	Toplam	328	100
İkamet Edilen Yer	Kira	121	36,1
	Kendi Evi	140	41,8
	Kira Vermeden	74	22,1
	Toplam	335	100
Engelli Birey Durumu	Var	48	14,4
	Yok	286	85,6
	Toplam	334	100
Evlenme Biçimi	Flört	56	23,4
	Görücü	135	56,5
	Görücü ve Flört	32	13,4
	Diğer	16	6,7
	Toplam	239	100
Çalışma Durumu	Çalışmayan	74	22,2
	Çalışan	260	77,8
	Toplam	334	100
	Çalışmayan	94	43,9

Değişkenler	Gruplar	N	%
Eşin Çalışma Durumu	Çalışan	120	56,1
	Toplam	214	100
Eğitim Durumu	Okuma Yazma Bilmeyen	25	7,4
	İlkokul	80	23,8
	Ortaokul	85	25,3
	Lise	88	26,2
	Üniversite	58	17,3
	Toplam	336	100
	Okuma Yazma Bilmeyen	15	6,7
Eşin Eğitim Durumu	İlkokul	78	34,8
	Ortaokul	56	25,0
	Lise	46	20,5
	Üniversite	29	12,9
	Toplam	224	100
Ebeveyn Yaşam Durumu	İkisi Sağ	218	64,9
	Anne Vefat Etmiş	41	12,2
	Baba Vefat Etmiş	37	11,0
	İkisi Vefat Etmiş	40	11,9
	Toplam	336	100
Anne Baba Boşanma Durumu	Evet	34	10,1
	Hayır	302	89,9
	Toplam	336	100
Dindarlık Durumu	Evet	206	61,3
	Hayır	25	7,4
	Kısmen	105	31,3
	Toplam	336	100

Tablo 4.1’de katılımcıların demografik kriterleri kapsamındaki bulgular yer almıştır.

Katılımcıların cinsiyetlerine bakıldığında 173’ü (%51,5) kadın, 163’ü (%48,5) erkek olmak üzere toplamda 336 kişi araştırmaya dahil olmuştur. Katılımcıların Yaş istatistikleri incelendiğinde 18-78 yaş aralığı, ortalama= 32,77 standart sapma= 10,76 olarak hesaplanmıştır. Katılımcıların medeni durumuna bakıldığında 213’ü (%63,4) evli, 123’ü (%36,6) bekarıdır. Katılımcıların çocuk durumuna bakıldığında 195’inin (%58,0) çocuğu var, 141’inin (%42,0) çocuğu yoktur. Katılımcıların gelir durumuna bakıldığında 30 kişinin (%8,9) aylık geliri 1000,00 TL’nin altında, 63 kişinin (%18,8) aylık geliri 1000,00-1500,00 TL arasında, 130 kişinin (%38,7) aylık geliri 1500,00-2000,00 TL arasında, 81 kişinin (%24,1) aylık geliri 2500,00-3000,00 TL arasında, 32 kişinin (%9,5) aylık geliri 3000,00 TL üzerindedir. Katılımcıların büyüdüğü yer değişkenine bakıldığında 86 kişi (%26,2) köyde, 52 kişi (%15,9) kasabada, 113 kişi (%34,5) şehirde, 77 kişi (%23,5) büyükşehirde yaşamaktadır. Katılımcıların ikamet durumuna bakıldığında 121’i (%36,1) kirada, 140’ı (%41,8) kendi evinde, 74’ü

(%22,1) kira vermeden ikamet etmektedir. Katılımcıların hanede engelli birey olma durumuna bakıldığında 48'inin (%14,4) hanesinde engelli birey bulunurken 286'nın (%85,6) hanesinde engelli birey bulunmamaktadır. Katılımcıların evlenme biçimlerine bakıldığında 56'sı (%23,4) flört, 135'i (%56,5) görücü usulü, 32'si (%13,4) görücü ve flört, 16'sı (%6,7) diğer ilişkilerden yola çıkılarak evlenmişlerdir. Katılımcıların çalışma durumuna bakıldığında 74'ü (%22,2) çalışmamakta, 260'ı (%77,8) çalışmaktadır. Katılımcıların eşlerinin çalışma durumlarına bakıldığında 94'ünün eşi (%43,9) çalışmamakta, 120'sinin eşi (%56,1) çalışmaktadır. Katılımcıların eğitim durumuna bakıldığında 25'i (%7,4) okuma yazma bilmeyen, 80'i (%23,8) ilkokul, 85'i (%25,3) ortaokul, 88'i (%26,2) lise, 58'i (17,3) üniversite mezunudur. Katılımcıların eşlerinin eğitim durumuna bakıldığında 15'i (%6,7) okuma yazma bilmeyen, 78'i (%34,8) ilkokul, 56'sı (%25,0) ortaokul, 46'sı (%20,5) lise, 29'u (12,9) üniversite mezunudur. Katılımcıların ebeveyn yaşam durumuna bakıldığında 218'inin (%64,9) anne ve babası sağ, 41'inin (%12,2) annesi vefat etmiş, 37'inin (%11,0) babası vefat etmiş, 40'nin (%11,6) hem annesi hem de babası vefat etmiştir. Katılımcıların ebeveynlerinin boşanma durumlarına bakıldığında 34'ünün (%10,1) ebeveyni boşanmış, 302'sinin (%89,9) ebeveyni boşanmamıştır. Katılımcıların dindarlık durumlarına bakıldığında 206'sı (%61,3) kendini dindar biri olarak görürken 25'i (%7,4) kendisini dindar biri olarak görmemektedir. 105 kişi ise (%31,3) kendisini kısmen dindar biri olarak görmektedir.

4.2 Ölçeklere Ait Bulgular

Tablo 4.2: Ölçeklere Ait Betimleyici İstatistikî Veriler

Ölçekler	Min.	Max.	Çarpıklık	Basıklık	$\bar{X}$	Ss	
YİNA	Yapısal Atıflar	58	156	,093	-,068	111,28	18,96
	Bireysel Atıflar	25	95	-,167	,096	61,10	13,20
	Kaderci Ailesel Atıflar	7	35	,032	,069	21,97	4,98
İÖ	Anomi	7	35	-,969	1,275	25,26	5,60

Aşkınlık	31	75	-,460	-,304	60,42	9,99
Doğayla Uyum	7	35	-,080	-,643	21,40	6,20
Toplam	81	125	-,544	-,207	107,08	9,37

Tablo 4.2’de Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar Ölçeği ve Spiritüel İyi Oluş Ölçeği puanları için ortalama-standart sapma, çarpıklık-basıklık ile en küçük ve en büyük değerleri verilmiştir.

YİNAÖ-Yapısal Atıflar alt boyutu için aralık 58-156 arasında, basıklık=-,068 ve çarpıklık=,093; ortalama=111,28 standart sapma=18,96 şeklinde hesaplanmıştır. Bireyci Atıflar alt boyutu için 25-95 aralığında, çarpıklık=-,167 ve basıklık=,096; standart sapma=13,20 ve ortalama= 61,10 şeklinde hesaplanmıştır. Kadereci/Ailesel Atıflar alt boyutu için 7-35 aralığında, çarpıklık=,032 ve basıklık=-,069; standart sapma=4,98 ve ortalama= 21,97 olarak hesaplanmıştır.

SiÖÖ-Anomi alt boyutu için 7-35 aralığında, basıklık=1,275 ve çarpıklık=-,969; ortalama=25,26 standart sapma=5,60 şeklinde hesaplanmıştır. Aşkınlık alt boyutu için 31-75 aralığında, çarpıklık=-,460 ve basıklık=-304; standart sapma=0,99 ve ortalama= 60,42 şeklinde hesaplanmıştır. Doğayla Uyum alt boyutu için 7-35 aralığında, çarpıklık=-,080 ve basıklık=-,643; standart sapma=6,20 ve ortalama= 21,40 olarak hesaplanmıştır. Spiritüel İyi Oluş Toplam puanı için 81-125 aralığında, çarpıklık=-,554; basıklık=-,207; ortalama=107,8 ve standart sapma=9,37 olarak hesaplanmıştır.

Tablo 4.3: Güvenirlilik Analiz Sonuçları

	Ölçekler	Cronbach Alpha
YİNA	Yapısal Atıflar	,887
	Bireyci Atıflar	,858
	Kadereci Ailesel Atıflar	,553
	Anomi	,616
SiÖÖ	Aşkınlık	,884
	Doğayla Uyum	,729
	Toplam	,811

Tablo 4.3'te YİNA ve SİOÖ ölçekleri için Cronbach Alpha güvenilirlik sonuçlarının istatistikî verileri belirtilmiştir.

Yoksulluğa ilişkin nedensel atıflar ölçeği alt boyutlarından Yapısal Atıflar, Bireyci Atıflar ve Kaderci Ailesel Atıflar Cronbach Alpha katsayıları sırasıyla, ,887; ,858 ,553 şeklindedir. Spiritüel iyi oluş ölçeği alt boyutlarından Anomi, Aşkılık, Doğayla Uyum ve toplam puanı için Cronbach Alpha katsayıları sırasıyla, ,616; ,884; ,729 ,811 şeklindedir.

4.3 Temel Probleme Dair Bulgular

Tablo 4.4: Ölçekler Arasındaki İlişkinin İncelenmesine Yönelik Yapılan Pearson Korelasyon Analiz Verileri

Ölçekler		Yapısal Atıflar	Bireysel Atıflar	Kaderci Ailesel Atıflar
Anomi	R	-,27**	-,40**	-,42**
	P	,00	,00	,00
Aşkılık	R	,37**	,04	-,05
	P	,00	,45	,35
Doğayla Uyum	R	,28**	,50*	,48**
	P	,00	,00	,00
Toplam	R	,41**	,13**	,01
	P	,00	,01	,82

*p<0,05; **r<0,01

Tablo 4.4'te Araştırmada kullanılan YİNA ve SİO ölçekleri arasındaki ilişkiyi betimlemek için korelasyon analiz sonuçlarına yer verilmiştir.

Spiritüel İyi Oluş Ölçeği Anomi alt boyutu ile Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar Ölçeği Yapısal Atıflar ($r=-,279$; $p<0,05$), Bireysel Atıflar ($r=-,401$; $p<0,05$) ve Kaderci Ailesel Atıflar ($r=-,421$; $p<0,05$) puanları arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir.

Spiritüel İyi Oluş Ölçeği Aşkılık alt boyutu ile Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar Ölçeği Yapısal Atıflar ($r=,375$; $p<0,05$) alt boyut puanı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir.

Spiritüel İyi Oluş Ölçeği Doğayla Uyum alt boyutu ile Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar Ölçeği Yapısal Atıflar ($r=,281$; $p<0,05$), Bireysel Atıflar ($r=,507$; $p<0,05$) ve

Kaderci Ailesel Atıflar ($r=,481$; $p<0,05$) puanları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir.

Spiritüel İyi Oluş Ölçeği toplam puanı ile Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar Ölçeği Yapısal Atıflar ($r=,419$; $p<0,05$) ve Bireysel Atıflar ($r=,139$; $p<0,05$) alt boyut puanları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir.

4.4 Birinci Alt Problemlere Dair Bulgular

Tablo 4.5: Ölçekler ile Yaş Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

	Ölçekler	Yaş
YİNAÖ	Yapısal Atıflar	R ,14**
		P ,00
	Bireyci Atıflar	R ,11*
		P ,03
	Kaderci Ailesel Atıflar	R ,02
		P ,66
Anomi	R -,09	
	P ,07	
SİÖÖ	Aşkınılık	R ,22**
		P ,00
	Doğayla Uyum	R ,04
		P ,39
	Toplam	R ,21**
		P ,00

* $p<0,05$; ** $r<0,01$

Tablo 4.5'te Pearson Korelasyon Analizi yapılarak YİNA ve SİÖ ölçekleri arasındaki ilişki verileri elde edilmiştir

Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar Ölçeği Yapısal ve Bireyci Atıflar alt boyut puanları ile yaş arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir (* $p<0,05$; ** $r<0,01$)

Spiritüel İyi Oluş Ölçeği Aşkınlık ve Toplam puanı alt boyut puanları ile yaş arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir (* $p<0,05$; ** $r<0,01$)

Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar Ölçeği -Kaderci Ailesel Atıflar, Spiritüel İyi Oluş Ölçeği -Anomi ve Doğayla Uyum alt boyutları ile yaş arasında anlamlı bir ilişki elde edilememiştir ($p> 0,05$).

4.5 İkinci Alt Problemlere Dair Bulgular

Tablo 4.6: Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar Ölçeği Puanlarının Cinsiyet Değişkeni Kapsamında Karşılaştırılmasına Yönelik Yapılan t-Test Verileri

	Ölçekler	Değişken	N	$\bar{X}$	Ss	T	Sd	P
YINAÖ	Yapısal Atıflar	Erkek	173	109,08	18,84	-	334	,02*
		Kadın	163	113,63	18,85	2,21		
	Bireyci Atıflar	Erkek	173	59,45	13,19	-	334	,01*
		Kadın	163	62,84	13,03	2,36		
	Kaderci Atıflar	Erkek	173	21,34	5,11	-	334	,01*
		Kadın	163	22,64	4,76	2,42		

* $p<0,05$; ** $t<0,01$

Tablo 4.6’da Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar Ölçeği puanlarının cinsiyet değişkenine göre yapılan t testi sonuçları elde edilmiştir.

Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar Ölçeği Yapısal Atıflar alt boyut puanlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($t_{(334)}=-2,21$; $p<0,05$). Kadın katılımcıların Yapısal Atıflar alt boyut puanları, erkek katılımcıların Yapısal Atıflar alt boyut puanlarından daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar Ölçeği Bireyci Atıflar alt boyut puanlarının cinsiyet değişkeni kapsamında anlamlı olarak farklılaştığı görülmektedir ($t_{(334)}=-2,369$; $p<0,05$). Araştırmaya katılan kadın katılımcıların Bireyci Atıflar alt boyut puanlarının, erkek katılımcıların Bireyci Atıflar alt boyut puanlarından daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar Ölçeği Kaderci Ailesel Atıflar alt boyut puanlarının cinsiyet değişkeni kapsamında anlamlı olarak farklılaştığı görülmektedir ($t_{(334)}=-$

2,424; $p < 0,05$). Araştırmaya katılan kadın katılımcıların Kaderci Ailesel Atıflar alt boyut puanlarının, erkek katılımcıların Kaderci Ailesel Atıflar alt boyut puanlarından daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 4.7: Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar Ölçeği Puanlarının Medenin Durum Değişkeni Kapsamında Karşılaştırılmasına Yönelik Yapılan t-Test Verileri

Ölçekler	Değişken	N	$\bar{X}$	Ss	T	Sd	P	
YİNAÖ	Yapısal Atıflar	Evli	213	110,80	19,45	-,61	334	,54
		Bekar	123	112,11	18,12			
	Bireyci Atıflar	Evli	213	61,84	12,90	1,36	334	,17
		Bekar	123	59,80	13,65			
	Kaderci Ailesel Atıflar	Evli	213	21,79	4,84	-,85	334	,39
		Bekar	123	22,28	5,23			

* $p < 0,05$; ** $t < 0,01$

Tablo 4.7’de Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar Ölçeği puanlarının medeni durum değişkeni kapsamında karşılaştırılmasına yönelik bağımsız gruplar t-testi sonuçları verilmiştir.

Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar Ölçeğinin medeni durum değişkenine göre anlamlı olarak farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($p > 0,05$).

Tablo 4.8: Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar Ölçeği Puanlarının Çocuk Bulunma Değişkeni Kapsamında Karşılaştırılmasına Yönelik Yapılan t-Test Verileri

Ölçekler	Değişken	N	$\bar{X}$	Ss	T	Sd	P	
YİNAÖ	Yapısal Atıflar	Var	195	111,54	19,78	,29	334	,76
		Yok	141	110,92	17,81			
	Bireyci Atıflar	Var	195	61,39	13,14	,48	334	,63
		Yok	141	60,69	13,32			
	Kaderci Atıflar	Var	195	22,01	5,08	,15	334	,88
		Yok	141	21,92	4,87			

*p<0,05; **t<0,01

Tablo 4.8’de Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar Ölçeği puanlarının çocuk bulunma durumu değişkenine göre yapılan t-testi verilerine yer verilmiştir.

Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar Ölçeği puanının çocuk bulunma değişkenine göre anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir (p>0,05).

Tablo 4.9: Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar Ölçeği Puanlarının Evlenme Biçimi Değişkeni Kapsamında Karşılaştırılmasına Yönelik Yapılan Kruskal Wallis H-Test Verileri

Ölçekler	Değişken	N	SO	H	X ²	P	Fark
Yapısal Atıflar	Flört	56	131,45				
	Görücü	135	113,32				
	Gö-rücü+Flört	32	120,03	3,68	3,55	,29	
	Diğer	16	136,25				
Bireyci Atıflar	Flört	56	137,51				
	Görücü	135	110,66				
	Gö-rücü+Flört	32	120,63	6,95	6,20	,07	
	Diğer	16	136,28				
Kaderci Ailesel Atıflar	Flört	56	130,52				
	Görücü	135	113,41				
	Gö-rücü+Flört	32	127,42	2,95	4,17	,39	
	Diğer	16	123,91				

*p<0,05; **h<0,01

Tablo 4.9’da Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar Ölçeği puanlarının evlenme biçimi değişkeni kapsamında karşılaştırılmasına yönelik Kruskal Wallis H testi sonuçları verilmiştir.

Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar Ölçeği puanlarının evlenme biçimi değişkenine göre anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir (p>0,05).

Tablo 4.10: Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar Ölçeği Puanlarının Hanede Engelli Birey Bulunma Değişkeni Kapsamında Karşılaştırılmasına Yönelik Yapılan t-Test Verileri

Ölçekler	Değişken	N	$\bar{X}$	Ss	T	Sd	P	
YİNAÖ	Yapısal Atıflar	Var	48	105,50	14,51	-2,85	78,41	,00**
		Yok	286	112,32	19,46			
	Bireyci Atıflar	Var	48	61,08	11,61	,006	332	,99
		Yok	286	61,07	13,50			
	Kaderci Atıflar	Var	48	22,58	4,20	,93	332	,34
		Yok	286	21,85	5,11			

*p<0,05; **t<0,01; ^b

Tablo 4.10’da Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar Ölçeği puanlarının hanede engelli birey bulunma durumu değişkeni kapsamında karşılaştırılmasına yönelik yapılan t-testi verileri elde edilmiştir.

Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar Ölçeği Yapısal Atıflar alt boyut puanlarının hanede engelli birey bulunma değişkeni kapsamında anlamlı olarak farklılaştığı görülmektedir ($t_{(78,491)} = -2,854$; $p < 0,01$). Hanesinde engelli birey bulunmayan katılımcıların Yapısal Atıflar alt boyut puanlarının, hanesinde engelli birey bulunan katılımcılarından daha yüksek olduğu görülmüştür.

Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar Ölçeği Bireyci Atıflar ve Kaderci Ailesel Atıflar alt boyut puanlarının hanede engelli birey bulunma durumu değişkeni kapsamında farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($p > 0,05$).

Tablo 4.11: Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar Ölçeği Puanlarının Eğitim Değişkeni Kapsamında Karşılaştırılmasına Yönelik Yapılan Kruskal Wallis H-Test Verileri

Ölçekler	Değişken	N	SO	H	X ²	P	Fark
Yapısal Atıflar	Okuma Bilmeyen	25	173,4				
	İlkokul	80	176,81				
	Ortaokul	85	166,38	1,30	,30	,86	
	Lise	88	160,44				
	Üniversite	58	170,41				
Bireysel Atıflar	Okuma Bilmeyen	25	188,82				
	İlkokul	80	164,04				
	Ortaokul	85	175,26	4,01	5,99	,40	
	Lise	88	172,64				
	Üniversite	58	149,70				
Karderci Ailesel Atıflar	Okuma Bilmeyen	25	196,68				
	İlkokul	80	175,24				
	Ortaokul	85	154,79	4,25	5,28	,37	
	Lise	88	166,45				
	Üniversite	58	170,26				

*p<0,05; **h<0,01

Tablo 4.11’de Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar Ölçeği puan değerlerinin eğitim değişkeni kapsamında karşılaştırılmasına yönelik yapılan Kruskal Wallis H-test verilerine ulaşılmıştır.

Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar Ölçeği puanlarının eğitim durumu değişkenine göre anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir (p>0,05).

Tablo 4.12: Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar Ölçeği Puanlarının Eş Eğitim Değişkeni Kapsamında Karşılaştırılmasına Yönelik Yapılan Kruskal Wallis H-Test Verileri

Ölçekler	Değişken	N	SO	H	X ²	P	Fark
Yapısal Atıflar	Okuma Bilmeyen	15	115,40				
	İlkokul	78	112,92				
	Ortaokul	56	113,03	,08	,17	,99	
	Lise	46	111,82				
	Üniversite	29	109,95				
Bireysel Atıflar	Okuma Bilmeyen	15	99,47				
	İlkokul	78	107,42				
	Ortaokul	56	112,95	2,40	2,19	,66	
	Lise	46	116,83				
	Üniversite	29	125,17				
Karderci Ailesel Atıflar	Okuma Bilmeyen	15	80,43				
	İlkokul	78	111,53				
	Ortaokul	56	111,77				
	Lise	46	117,63	5,08	5,25	,27	
	Üniversite	29	124,98				

*p<0,05; **h<0,01

Tablo 4.12’de Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar Ölçeği puanlarının eş eğitim durumu değişkeni kapsamında karşılaştırılmasına yönelik yapılan Kruskal Wallis H-test verileri elde edilmiştir.

Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar Ölçeği puanlarının eş eğitim durumu değişkenine göre anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir (p>0,05).

Tablo 4.13: Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar Ölçeği Puanlarının Ebeveyn Yaşam Durumu Değişkeni Kapsamında Karşılaştırılmasına Yönelik Yapılan Tek Yönlü Varyans (ANOVA) Verileri

Ölçekler	Değişken	N	$\bar{X}$	Ss	F	Sd	P	Fark	
YİNAÖ	Yapısal Atıflar	İkisi Sağ	21	111	19	1,2	82	,28	
		Anne Vefat Etmiş	41	110	14				
		Baba Vefat Etmiş	37	107	19				
		İkisi Vefat Etmiş	40	116	20				
	Bireyci Atıflar	İkisi Sağ	21	59	13	2,6	85	,05	
		Anne Vefat Etmiş	41	64	9,5				
		Baba Vefat Etmiş	37	62	12				
		İkisi Vefat Etmiş	40	63	12				
	Kaderci Ailesel Atıflar	İkisi Sağ	21	21	4,8	2,7	33	,04*	2>1
		Anne Vefat Etmiş	41	23	4,1				
		Baba Vefat Etmiş	37	22	5,9				
		İkisi Vefat Etmiş	40	22	5,2				

*p<0,05; **f<0,01; ^a

Tablo 4.13'te Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar Ölçeği puanlarının ebeveyn yaşam durumu değişkeni kapsamında karşılaştırılmasına yönelik ANOVA sonuçları verilmiştir.

Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar Ölçeği Kaderci Ailesel Atıflar alt boyut puanlarının ebeveyn yaşam durumuna göre anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($F_{(3-324)}=2,766$; $p<0,05$). Annesi vefat eden katılımcıların Kaderci Ailesel Atıflar alt boyutu

puanları her iki ebeveyni de yaşayan katılımcıların Kadercı Ailesel Atıflar alt boyut puanlarından yüksek olduğu belirlenmiştir.

Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar Ölçeği Yapısal Atıflar ve Bireyci Atıflar alt boyutu puanlarının ebeveyn yaşam durumu değişkeni kapsamında anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($p>0,05$).

Tablo 4.14: Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar Ölçeği Puanlarının Anne Baba Boşanma Durumu Değişkeni Kapsamında Karşılaştırılmasına Yönelik Yapılan t-Test Verileri

Ölçekler	Değişken	N	$\bar{X}$	Ss	T	Sd	P	
YINAÖ	Yapısal Atıflar	Boşanan	34	111,91	18,68			
		Boşanmayan	302	111,21	19,02	,20	334	,83
	Bireyci Atıflar	Boşanan	34	65,74	11,30			
		Boşanmayan	302	60,57	13,31	2,17	334	,03*
	Kadercı Ailesel Atıflar	Boşanan	34	23,32	4,56			
		Boşanmayan	302	21,82	5,01	1,67	334	,09

* $p<0,05$; ** $t<0,01$

Tablo 4.14'te Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar Ölçeği puanlarının anne baba boşanma durumu değişkeni kapsamında karşılaştırılmasına yönelik yapılan t-test verileri elde edilmiştir.

Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar Ölçeği Bireyci Atıflar alt boyut puanlarının anne baba boşanma durum değişkeni kapsamında anlamlı olarak farklılaştığı görülmektedir ($t_{(334)}=2,174$; $p<0,05$). Anne ve babası boşanan katılımcıların Bireyci Atıflar alt boyut puanlarının, anne ve babası birlikte olan katılımcılarınkinden daha yüksek olduğu görülmüştür.

Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar Ölçeği Yapısal Atıflar ve Kadercı Ailesel Atıflar alt boyutu puanlarının anne baba boşanma durumu değişkenine göre anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($p>0,05$)

Tablo 4.15: Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar Ölçeği Puanlarının Çalışma Durumu Değişkeni Kapsamında Karşılaştırılmasına Yönelik Yapılan t-Test Verileri

Ölçekler	Değişken	N	$\bar{X}$	Ss	T	Sd	P	
YİNAÖ	Yapısal Atıflar	Çalışmayan	74	114,61	20,99	1,81	332	,07
		Çalışan	260	110,11	18,14			
	Bireyci Atıflar	Çalışmayan	74	61,53	12,73	,39	332	,69
		Çalışan	260	60,85	13,32			
	Kaderci Ailesel Atıflar	Çalışmayan	74	22,16	5,11	,44	332	,65
		Çalışan	260	21,87	4,94			

*p<0,05; **t<0,01

Tablo 4.15'te Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar Ölçeği puanlarının çalışma durumu değişkeni kapsamında karşılaştırılmasına yönelik bağımsız gruplar t-testi sonuçları verilmiştir.

Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar Ölçeğinden elde edilen verilerin çalışma durumu değişkeni kapsamında anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmektedir (p>0,05).

Tablo 4.16: Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar Ölçeği Puanlarının Eş Çalışma Durumu Değişkeni Kapsamında Karşılaştırılmasına Yönelik Yapılan t-Test Verileri

Ölçekler	Değişken	N	$\bar{X}$	Ss	T	Sd	P	
YİNAÖ	Yapısal Atıflar	Çalışmayan	94	108,87	19,68	-	212	,21
		Çalışan	120	112,22	19,17			
	Bireyci Atıflar	Çalışmayan	94	58,73	12,79	-	212	,00**
		Çalışan	120	64,22	12,48			
	Kaderci Ailesel Atıflar	Çalışmayan	94	20,31	4,92	-	212	,00**
		Çalışan	120	23,00	4,44			

*p<0,05; **t<0,01

Tablo 4.16’da Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar Ölçeği puanlarının eş çalışma durumu değişkeni kapsamında birbirleri ile karşılaştırılması sonucu elde edilen t-testi verileri elde edilmiştir.

Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar Ölçeği Bireyci Atıflar alt boyut puanlarının eş çalışma durum değişkenine göre anlamlı olarak farklılaştığı tespit edilmiştir ($t_{(212)} = -3,154$; $p < 0,05$). Eşi çalışan katılımcıların Bireyci Atıflar alt boyut puanlarının, çalışmayan katılımcılarınkinden daha yüksek olduğu görülmüştür.

Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar Ölçeği Kaderci Ailesel Atıflar alt boyut puanlarının eş çalışma durum değişkenine göre anlamlı olarak farklılaştığı tespit edilmiştir ($t_{(212)} = -4,194$; $p < 0,05$). Eşi çalışan katılımcıların Kaderci Ailesel Atıflar alt boyut puanlarının, çalışmayan katılımcılarınkinden daha yüksek olduğu görülmüştür.

Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar Ölçeği Yapısal Atıflar alt boyut puanlarının eş çalışma durum değişkeni kapsamında anlamlı olarak farklılaşmadığı verilerine ulaşılmaktadır ($p > 0,05$).

Tablo 4.17: Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar Ölçeği Puanlarının Aylık Gelir Değişkeni Kapsamında Karşılaştırılmasına Yönelik Yapılan Tek Yönlü Varyans (ANOVA) Verileri

Ölçekler	Değişken	N	$\bar{X}$	Ss	F	Sd	P	Fark
YİNAÖ	Yapısal Atıflar	1000De-nAz	30	112	19,8	1,1	331	,34
		1000-1500	63	115	18,9			
		1500-2000	130	109	18,5			
		2500-3000	81	109	17,5			
		3000+Üstü	32	112	22,7			
	Bireysel Atıflar	1000De-nAz	30	58,1	14,5	1,7	331	,14
		1000-1500	63	61,3	12,7			
		1500-2000	13	60,4	12,5			
		2500-3000	81	61,1	13,4			
		3000+Üstü	32	66,2	13,9			

Ölçekler	Değişken	N	$\bar{X}$	Ss	F	Sd	P	Fark
	1000De- nAz	30	22,3	5,81				
Kaderci Ailesel Atıflar	1000-1500	63	22,8	5,00				2>3
	1500-2000	13	21,2	4,70	2,9	331	,01	5>3
	2500-3000	81	21,4	4,86				5>4
	3000+üstü	32	24,0	4,94				

*p<0,05; **f<0,01; ^a

Tablo 4.17’de Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar Ölçeği puanlarının gelir durumu değişkeni kapsamında karşılaştırılmasına yönelik ANOVA sonuçları verilmiştir.

Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar Ölçeği Kaderci Ailesel Atıflar alt boyut puanlarının gelir durumuna göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($F_{(4-331)} = 2,997$; $p < 0,05$). 1000-1500 TL geliri olan katılımcıların Kaderci Ailesel Atıflar alt boyutu puanları 1500-2000 TL olanlardan, 3000 TL ve üstü olanlar 1500-2000 ve 2000-2500 TL olanlardan daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar Ölçeği Yapısal Atıflar ve Bireysel Atıflar alt boyutları puanlarının evlenme biçimi değişkenine göre aralarında anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir ($p > 0,05$).

Tablo 4.18: Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar Ölçeği Puanlarının İkamet Edilen Yer Değişkeni Kapsamında Karşılaştırılmasına Yönelik Tek Yönlü Varyans (ANOVA) Verileri

Ölçekler	Değişken	N	$\bar{X}$	Ss	F	Sd	P	Fark	
YİNAÖ	Kira	121	111	20,1					
	Yapısal Atıflar	Kendi Evi	140	113	20,2	2,30	210	,10	-
		Kira Ver- meden	74	108	13,6				
	Birey- sel Atıflar	Kira	121	60,3	13,0				
		Kendi Evi	140	60,6	14,4	1,6	204	,20	-
		Kira Ver- meden	74	63,2	10,6				

Ölçekler	Değişken	N	$\bar{X}$	Ss	F	Sd	P	Fark
	Kira	121	22,1	4,7				
Kaderci Ailesel Atıflar	Kendi Evi	140	21,5	5,4	,96	196	,38	-
	Kira Vermeden	74	22,4	4,4				

*p<0,05; **f<0,01; ^a

Tablo 4.18’de Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar Ölçeği puanlarının ikamet edilen yer değişkeni kapsamında karşılaştırılmasına yönelik ANOVA sonuçları verilmiştir.

Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar Ölçeği puanlarının ikamet edilen yer değişkeni kapsamında aralarında anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir (p>0,05).

Tablo 4.19: Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar Ölçeği Puanlarının Büyüdüğü Yer Değişkeni Kapsamında Karşılaştırılmasına Yönelik Yapılan Tek Yönlü Varyans (ANOVA) Verileri

Ölçekler	Değişken	N	$\bar{X}$	Ss	F	Sd	P	Fark
	Köy	86	113	19				
	Kasaba	52	111	15				
Yapısal Atıflar	Şehir	113	109	17	,90	160	,43	
	Büyükşehir	77	112	22				
	Köy	86	61,8	13				
	Kasaba	52	65,0	11				1>4
Bireyci Atıflar	Şehir	113	61,0	12	3,6	324	,01*	2>4
	Büyükşehir	77	57,3	14				
	Köy	86	22,0	4,8				
	Kasaba	52	22,9	4,3				1>4
Kaderci Ailesel Atıflar	Şehir	113	22,6	4,7	5,4	324	,00*	2>4
	Büyükşehir	77	20,0	5,5				3>4

*p<0,05; **f<0,01; ^a

Tablo 4.19’da Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar Ölçeği puanlarının büyüyen yer de-ğişkeni kapsamında karşılaştırılmasına yönelik ANOVA sonuçları verilmiştir.

Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar Ölçeği Bireyci Atıflar alt boyut puanlarının büyüdüğü yer durumuna göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($F_{(3-324)}=3,649$; $p<0,05$). Köy ve Kasabada büyüyen katılımcıların Bireyci Atıflar alt boyutu puanları büyük şehirde yaşayan katılımcılardan yüksek olduğu görülmüştür.

Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar Ölçeği Kadercı Ailesel Atıflar alt boyut puanlarının büyüdüğü yer durumuna göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($F_{(3-324)}=5,426$; $p<0,05$). Köy, Kasaba ve Şehirde büyüyen katılımcıların Kadercı Ailesel Atıflar alt boyutu puanları büyük şehirde yaşayan katılımcıların Kadercı Ailesel alt boyut puanlarından daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar Ölçeği Yapısal Atıflar alt boyutlarından elde edilen verilerin büyüdüğü yer değişkeni kapsamında incelendiğinde elde edilen verilerin anlamlı olarak farklılık göstermediği görülmektedir ($p>0,05$).

Tablo 4.20: Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar Ölçeği Puanlarının Dindarlık Durumu Değişkeni Kapsamında Karşılaştırılmasına Yönelik Yapılan Kruskal Wallis H-Test Verileri

Ölçekler	Değişken	N	SO	H	X ²	P	Fark
YİNAÖ	Yapısal Atıflar	Evet	206	167,89			
		Hayır	25	157,80	,46	2,59	,79
		Kısmen	105	172,24			
	Bireysel Atıflar	Evet	206	162,70			
		Hayır	25	178,06	1,89	3,33	,38
		Kısmen	105	177,60			
	Kadercı Atıflar	Evet	206	167,66			
		Hayır	25	178,78			
		Kısmen	105	167,70	,30	,07	,85

*p<0,05; **h<0,01

Tablo 4.20’de Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar Ölçeği puanlarının dindarlık durumu değişkeni kapsamında elde edilen Kruskal Wallis H-testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar Ölçeği puan verilerinin dindarlık durumu değişkeni kapsamında incelenmesi sonucu aralarında anlamlı bir farklılık görülmediği tespit edilmiştir ($p>0,05$).

4.6 Üçüncü Alt Problemlere Dair Bulgular

Tablo 4.21: Spiritüel İyi Oluş Ölçeği Puanlarının Cinsiyet Değişkeni Kapsamında Karşılaştırılmasına Yönelik Yapılan t-Test Verileri

	Ölçekler	Değişken	N	$\bar{X}$	Ss	T	Sd	P
sioö	Anomi	Erkek	173	25,06	6,12	-,67	334	,49
		Kadın	163	25,47	5,00			
	Aşkınlık	Erkek	173	60,82	10,07	,75	334	,45
		Kadın	163	60,00	9,92			
	Doğayla Uyum	Erkek	173	21,54	6,36	,41	334	,68
		Kadın	163	21,26	6,05			
	Toplam	Erkek	173	107,42	9,44	,67	334	,50
		Kadın	163	106,73	9,31			

* $p<0,05$; ** $t<0,01$

Tablo 4.21’de Spiritüel İyi Oluş Ölçeği puanlarının cinsiyet değişkenine göre yapılan t testi sonuçları elde edilmiştir.

Spiritüel İyi Oluş Ölçeği toplam puanlarının cinsiyet değişkeni kapsamında anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmüştür ($p>0,05$).

Tablo 4.22: Spiritüel İyi Oluş Ölçeği Puanlarının Medenin Durum Değişkeni Kapsamında Karşılaştırılmasına Yönelik Yapılan t-Test Verileri

	Ölçek	Değişken	N	$\bar{X}$	Ss	T	Sd	P
sioö	Anomi	Evli	213	25,43	5,72	,72	334	,46
		Bekar	123	24,97	5,39			
	Aşkınlık	Evli	213	60,76	10,45	,81	334	,41
		Bekar	123	59,84	9,14			
	Doğayla Uyum	Evli	213	21,14	6,34	-1,03	334	,30
		Bekar	123	21,86	5,95			
	Toplam	Evli	213	107,32	9,62	,61	334	,53
		Bekâr	123	106,67	8,95			

*p<0,05; **t<0,01

Tablo 4.22’de Spiritüel İyi Oluş Ölçeği puanlarının medeni durum değişkeni kapsamında karşılaştırılmasına yönelik bağımsız gruplar t-testi sonuçları verilmiştir.

Spiritüel İyi Oluş Ölçeklerinin medeni durum değişkenine göre anlamlı olarak farklılık göstermediği tespit edilmiştir (p>0,05).

Tablo 4.23: Spiritüel İyi Oluş Ölçeği Puanlarının Çocuk Bulunma Değişkeni Kapsamında Karşılaştırılmasına Yönelik Yapılan t-Test Verileri

	Ölçekler	Değişken	N	$\bar{X}$	Ss	T	Sd	P
sioö	Anomi	Var	195	25,08	5,89	-,70	334	,48
		Yok	141	25,51	5,17			
	Aşkınlık	Var	195	61,55	10,42	2,44	334	,01*
		Yok	141	58,87	9,17			
	Doğayla Uyum	Var	195	20,98	6,36	-1,45	334	,14
		Yok	141	21,98	5,95			
	Toplam	Var	195	107,61	9,56	1,21	334	,22
		Yok	141	106,35	9,09			

*p<0,05; **t<0,01

Tablo 4.23'te Spiritüel İyi Oluş Ölçeği puanlarının çocuk bulunma durumu değişkenine göre yapılan t-testi verilerine yer verilmiştir.

Spiritüel İyi Oluş Ölçeği, Aşkınlık alt boyut puanlarının çocuk bulunma değişkeni kapsamında anlamlı olarak farklılık göstermektedir ($t_{(334)}=2,448$; $p<0,05$). Çocuğu bulunan bireylerin Aşkınlık alt boyut puanlarının, çocuğu bulunmayan katılımcıların Aşkın Alt boyut puanlarından daha yüksek olduğu görülmüştür.

Spiritüel İyi Oluş Ölçeği Anomi, Doğayla uyum ve SİOÖ toplam puanının çocuk bulunma değişkenine göre anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($p>0,05$).

Tablo 4.24: Spiritüel İyi Oluş Ölçeği Puanlarının Evlenme Biçimi Değişkeni Kapsamında Karşılaştırılmasına Yönelik Yapılan Kruskal Wallis H-Test Verileri

Ölçekler	Değişken	N	SO	H	X ²	P	Fark
Anomi	Flört	56	116,10	2,24	2,47	,52	
	Görücü	135	125,07				
	Gö-rücü+Flört	32	114,61				
	Diğer	16	101,63				
SİOÖ	Flört	56	117,88	1,94	4,10	,58	
	Görücü	135	116,99				
	Gö-rücü+Flört	32	126,31				
	Diğer	16	140,19				
Doğayla Uyum	Flört	56	126,77	1,93	,96	,58	
	Görücü	135	115,35				
	Gö-rücü+Flört	32	120,14				
	Diğer	16	135,28				
Toplam	Flört	56	118,07	3,59	4,40	,30	

Ölçekler	Değişken	N	SO	H	X ²	P	Fark
	Görücü	135	116,73				
	Gö- rücü+Flört	32	121,66				
	Diğer	16	151,03				

*p<0,05; **h<0,01

Tablo 4.24'te Spiritüel İyi Oluş Ölçeği puanlarının evlenme biçimi değişkeni kapsamında karşılaştırılmasına yönelik Kruskal Wallis H testi sonuçları verilmiştir.

Spiritüel İyi Oluş Ölçeği puanlarının evlenme biçimi değişkenine göre anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir (p>0,05).

Tablo 4.25: Spiritüel İyi Oluş Ölçeği Puanlarının Hanede Engelli Birey Bulunma Değişkeni Kapsamında Karşılaştırılmasına Yönelik Yapılan t-Test Verileri

Ölçekler	Değişken	N	$\bar{X}$	Ss	T	Sd	P
Anomi	Var	48	24,42	5,37	-1,13	332	,25
	Yok	286	25,41	5,65			
Aşkınılık	Var	48	57,10	10,06	-2,55	332	,01*
	Yok	286	61,05	9,87			
Doğayla uyum	Var	48	22,77	6,02	1,67	332	,09
	Yok	286	21,16	6,22			
Toplam	Var	48	104,29	9,29	-2,29	332	,02*
	Yok	286	107,62	9,29			

*p<0,05; **t<0,01; ^b

Tablo 4.25'te Spiritüel İyi Oluş Ölçeği puanlarının hanede engelli birey bulunma durumu değişkeni kapsamında karşılaştırılmasına yönelik yapılan t-testi verileri elde edilmiştir.

Spiritüel İyi Oluş Ölçeği Aşkınılık alt boyut puanlarının hanede engelli birey bulunma değişkeni kapsamında anlamlı olarak farklılık gösterdiği tespit edilmiştir (t₍₃₃₂₎ =-

4,194; $p < 0,05$). Hanesinde engelli birey bulunmayan Aşkılık alt boyut puanlarının, Hanesinde engelli birey bulunan katılımcılarınkinden daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Spiritüel İyi Oluş Ölçeği toplam puanlarının hanede engelli birey bulunma durumu göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($t_{(332)} = -2,294$; $p < 0,05$). Hanesinde engelli birey bulunmayan Spiritüel İyi Oluş Ölçeği toplam puanlarının, hanesinde engelli birey bulunan katılımcılarınkinden daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Spiritüel İyi Oluş Ölçeği Anomi ve Doğayla Uyum alt boyutu puanlarının hanede engelli birey bulunma durumu değişkeni kapsamında farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($p > 0,05$).

Tablo 4.26: Spiritüel İyi Oluş Ölçeği Puanlarının Eğitim Değişkeni Kapsamında Karşılaştırılmasına Yönelik Yapılan Kruskal Wallis H-Test Verileri

Ölçekler	Değişken	N	SO	H	X ²	P	Fark
Anomi	Okuma Bilmeyen	25	169,16				
	İlkokul	80	164,44				
	Ortaokul	85	182,06	2,35	2,15	,67	
	Lise	88	161,65				
	Üniversite	58	164,33				
Aşkılık	Okuma Bilmeyen	25	153,64				
	İlkokul	80	174,93				
	Ortaokul	85	173,26	1,40	1,69	,84	
	Lise	88	166,14				
	Üniversite	58	162,65				
Doğaya Uyum	Okuma Bilmeyen	25	174,86				
	İlkokul	80	181,64				
	Ortaokul	85	164,82	2,33	3,27	,67	
	Lise	88	163,84				

Ölçekler	Değişken	N	SO	H	X ²	P	Fark
	Üniversite	58	160,09				
	Okuma Bilmeyen	25	155,56				
	İlkokul	80	180,48				
Toplam	Ortaokul	85	180,77	5,14	2,04	,27	
	Lise	88	158,80				
	Üniversite	58	154,30				

*p<0,05; **h<0,01

Tablo 4.26’da Spiritüel İyi Oluş Ölçeği puan değerlerinin eğitim değişkeni kapsamında karşılaştırılmasına yönelik yapılan Kruskal Wallis H-test verilerine ulaşılmıştır. SİÖ ölçeği puanlarının eğitim durumu değişkenine göre anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir (p>0,05).

Tablo 4.27: Spiritüel İyi Oluş Ölçeği Puanlarının Eş Eğitim Değişkeni Kapsamında Karşılaştırılmasına Yönelik Yapılan Kruskal Wallis H-Test Verileri

Ölçekler	Değişken	N	SO	H	X ²	P	Fark
	Okuma Bilmeyen	15	113,20				
	İlkokul	78	108,49				
Anomi	Ortaokul	56	127,12	4,80	2,67	,30	
	Lise	46	100,36				
	Üniversite	29	113,95				
SİÖ	Okuma Bilmeyen	15	129,93				
	İlkokul	78	116,80				
	Aşkınlık	Ortaokul	56	109,02	3,01	5,40	,55
		Lise	46	112,78			
		Üniversite	29	98,19			
Doğaya Uyum	Okuma Bilmeyen	15	95,43				
	İlkokul	78	116,85	3,96	2,42	,41	

Ölçekler	Değişken	N	SO	H	X ²	P	Fark
	Ortaokul	56	104,11				
	Lise	46	124,03				
	Üniversite	29	107,55				
	Okuma Bilmeyen	15	122,63				
	İlkokul	78	115,96				
Toplam	Ortaokul	56	113,92	2,73	,43	,60	
	Lise	46	112,63				
	Üniversite	29	95,02				

*p<0,05; **h<0,01

Tablo 4.27’de Spiritüel İyi Oluş Ölçeği puanlarının eş eğitim durumu değişkeni kapsamında karşılaştırılmasına yönelik yapılan Kruskal Wallis H-test verileri elde edilmiştir.

Spiritüel İyi Oluş Ölçeği puanlarının eş eğitim durumu değişkenine göre anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir (p>0,05).

Tablo 4.28: Spiritüel İyi Oluş Ölçeği Puanlarının Ebeveyn Yaşam Durumu Değişkeni Kapsamında Karşılaştırılmasına Yönelik Yapılan Tek Yönlü Varyans (ANOVA) Verileri

Ölçekler	Değişken	N	$\bar{X}$	Ss	F	Sd	P	Fark
	İkisi Sağ	21	25	5,3				
Anomi	Anne Vefat Etmiş	41	24	5,1	2,6	33	,04*	1>2
	Baba Vefat Etmiş	37	24	5,4				1>4
	İkisi Vefat Etmiş	40	23	6,8				
sioö	İkisi Sağ	21	60	9,8				
	Anne Vefat Etmiş	41	58	8,2				1>3
	Baba Vefat Etmiş	37	56	11	3,2	33	,02*	4>3
	İkisi Vefat Etmiş	40	62	101				4>2
	İkisi Sağ	21	20	6,3	8,4	85	,00**	2>1

Doğayla Uyum	Anne Vefat Etmiş	41	24	4,2				
	Baba Vefat Etmiş	37	21	6,0				
	İkisi Vefat Etmiş	40	22	6,4				
	İkisi Sağ	21	107	9,5				
Toplam	Anne Vefat Etmiş	41	106	7	2,7	33	,04*	4>3
	Baba Vefat Etmiş	37	103	10				2>3
	İkisi Vefat Etmiş	40	109	9,2				

*p<0,05; **f<0,01; ^a

Tablo 4.28’de Spiritüel İyi Oluş Ölçeği puanlarının ebeveyn yaşam durumu değişkeni kapsamında karşılaştırılmasına yönelik ANOVA sonuçları verilmiştir.

Spiritüel İyi Oluş Ölçeği Anomi alt boyut puanlarının ebeveyn yaşam durumuna göre anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($F_{(3-324)} = 2,677$; $p < 0,05$). İki ebeveyni de yaşayan katılımcıların Anomi alt boyutu puanlarının Annesi vefat eden ve her iki ebeveyni de vefat eden katılımcılardan yüksek olduğu görülmüştür.

Spiritüel İyi Oluş Ölçeği Aşknlık alt boyut puanlarının ebeveyn yaşam durumuna göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($F_{(3-324)} = 3,284$; $p < 0,05$). İki ebeveyni de yaşayan katılımcıların Aşknlık alt boyutu puanlarının babası vefat eden katılımcılardan, her iki ebeveyni de vefat eden katılımcıların annesi ya da babası vefat edenlerden yüksek olduğu görülmüştür.

Spiritüel İyi Oluş Ölçeği Doğayla Uyum alt boyut puanlarının ebeveyn yaşam durumu değişkeni kapsamında anlamlı olarak farklılaştığı verileri elde edilmiştir ($F_{(3-324)} = 8,416$; $p < 0,01$). Annesi vefat eden katılımcıların Doğayla Uyum alt boyutu puanlarının her iki ebeveyni de yaşayan katılımcılardan yüksek olduğu görülmüştür.

Spiritüel İyi Oluş Ölçeği toplam puanının ebeveyn yaşam durumuna göre anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($F_{(3-324)} = 2,731$; $p < 0,05$). Annesi vefat eden ve her iki ebeveyni de vefat eden katılımcıların Spiritüel İyi Oluş Ölçeği toplam puanlarının babası vefat eden katılımcıların Spiritüel İyi Oluş Ölçeği toplam puanlarından yüksek olduğu belirlenmiştir.

Tablo 4.29: Spiritüel İyi Oluş Ölçeği Puanlarının Anne Baba Boşanma Durumu Değişkeni Kapsamında Karşılaştırılmasına Yönelik Yapılan t-Test Verileri

Ölçekler	Değişken	N	$\bar{X}$	Ss	T	Sd	P	
sioö	Anomi	Boşanan	34	24,12	4,30	-1,25	334	,21
		Boşanmayan	302	25,39	5,72			
	Aşkınılık	Boşanan	34	58,29	8,95	-1,31	334	,19
		Boşanmayan	302	60,66	10,08			
	Doğayla uyum	Boşanan	34	23,18	5,31	1,76	334	,07
		Boşanmayan	302	21,20	6,27			
	Toplam	Boşanan	34	105,59	8,23	-,98	334	,32
		Boşanmayan	302	107,25	9,49			

*p<0,05; **t<0,01

Tablo 4.29’da Spiritüel İyi Oluş Ölçeği puanlarının anne baba boşanma durumu değişkeni kapsamında karşılaştırılmasına yönelik yapılan t-test verileri elde edilmiştir.

Spiritüel İyi Oluş Ölçeği puanlarının anne baba boşanma durumu değişkenine göre anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir (p>0,05)

Tablo 4.30: Spiritüel İyi Oluş Ölçeği Puanlarının Çalışma Durumu Değişkeni Kapsamında Karşılaştırılmasına Yönelik Yapılan t-Test Verileri

Ölçekler	Değişken	N	$\bar{X}$	Ss	T	Sd	P	
sioö	Anomi	Çalışmayan	74	25,92	5,94	1,15	332	,24
		Çalışan	260	25,07	5,52			
	Aşkınılık	Çalışmayan	74	61,74	9,86	1,30	332	,19
		Çalışan	260	60,02	10,05			
		Çalışmayan	74	20,14	6,28	,05	332	33

	Doğayla Uyum	Çalışan	260	21,70	6,13			
	Toplam	Çalışmayan	74	107,80	8,95			
		Çalışan	260	106,79	9,47	,81	332	,41

*p<0,05; **t<0,01

Tablo 4.30’da Spiritüel İyi Oluş Ölçeği puanlarının çalışma durumu değişkeni kapsamında karşılaştırılmasına yönelik bağımsız gruplar t-testi sonuçları verilmiştir.

Spiritüel İyi Oluş Ölçeğinden elde edilen verilerin çalışma durumu değişkeni kapsamında anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmektedir (p>0,05).

Tablo 4.31: Spiritüel İyi Oluş Ölçeği Puanlarının Eş Çalışma Durumu Değişkeni Kapsamında Karşılaştırılmasına Yönelik Yapılan t-Test Verileri

Ölçekler	Değişken	N	$\bar{X}$	Ss	T	Sd	P	
sioö	Anomi	Çalışmayan	94	25,81	5,75	,85	212	,39
		Çalışan	120	25,13	5,68			
	Aşkınılık	Çalışmayan	94	62,22	10,58	1,90	212	,05
		Çalışan	120	59,49	10,28			
	Doğayla Uyum	Çalışmayan	94	20,44	6,39	-1,44	212	,15
		Çalışan	120	21,69	6,24			
Toplam	Çalışmayan	94	108,47	9,76	1,62	212	,10	
	Çalışan	120	106,32	9,47				

*p<0,05; **t<0,01

Tablo 4.31’de Spiritüel İyi Oluş Ölçeği puanlarının eş çalışma durumu değişkeni kapsamında birbirleri ile karşılaştırılması sonucu elde edilen t-testi verileri elde edilmiştir.

Spiritüel İyi Oluş Ölçek puanlarının eş çalışma durum değişkeni kapsamında anlamlı olarak farklılaşmadığı verilerine ulaşılmaktadır (p>0,05).

Tablo 4.32: Spiritüel İyi Oluş Ölçeği Puanlarının Aylık Gelir Değişkeni Kapsamında Karşılaştırılmasına Yönelik Yapılan Tek Yönlü Varyans (ANOVA) Verileri

Ölçekler	Değişken	N	$\bar{X}$	Ss	F	Sd	P	Fark
Anomi	1000De-nAz	30	24,8	5,71				
	1000-1500	63	25,3	5,65				2>5
	1500-2000	13	25,9	5,03	2,8	331	,02	3>5
	2500-3000	81	25,4	5,44				4>5
	3000ve-Üstü	32	22,3	7,19				
Aşkınlık	1000De-nAz	30	62,9	7,88				
	1000-1500	63	61,7	9,73				
	1500-2000	13	60,4	9,83	1,4	331	,20	
	2500-3000	81	58,5	10,8				
	3000+Üstü	32	60,0	10,2				
Doğaya Uyum	1000De-nAz	30	21,0	7,16				
	1000-1500	63	21,6	5,81				
	1500-2000	13	20,4	6,17	2,0	331	,09	
	2500-3000	81	21,9	5,90				
	3000+Üstü	32	23,7	6,50				
Toplam	1000De-nAz	30	108	7,57				
	1000-1500	63	108	8,91	1,2	331	,30	
	1500-2000	13	106	9,22				
	2500-3000	81	105	10,49				

Ölçekler	Değişken	N	$\bar{X}$	Ss	F	Sd	P	Fark
	3000+Üstü	32	106,	9,23				

*p<0,05; **f<0,01; ^a

Tablo 4.32’de Spiritüel İyi Oluş Ölçeği puanlarının gelir durumu değişkeni kapsamında karşılaştırılmasına yönelik ANOVA sonuçları verilmiştir.

Spiritüel İyi Oluş Ölçeği Anomi alt boyut puanlarının ebeveyn gelir durumuna göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($F_{(4,331)} = 2,856$; $p < 0,05$). 1000’Den Az, 1000-1500 ve 1500-2000 TL gelire sahip katılımcıların Anomi alt boyutu puanları 3000 TL ve üstü olanları katılımcılardan yüksek olduğu görülmüştür.

Spiritüel İyi Oluş Ölçeği Aşkınlık, Doğayla Uyum alt boyutları ve toplam puanlarının evlenme biçimi değişkenine göre aralarında anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir ($p > 0,05$).

Tablo 4.33: Spiritüel İyi Oluş Ölçeği Puanlarının İkamet Edilen Yer Değişkeni Kapsamında Karşılaştırılmasına Yönelik Tek Yönlü Varyans (ANOVA) Verileri

Ölçekler	Değişken	N	$\bar{X}$	Ss	F	Sd	P	Fark
Anomi	Kira	121	25,4	5,6	,25	332	,77	-
	Kendi Evi	140	25,3	5,7				
	Kira Vermeden	74	24,8	5,3				
Aşkınlık	Kira	121	60,1	10	8,3	332	,00	1>3
	Kendi Evi	140	62,5	9,9				2>1
	Kira Vermeden	74	56,8	8,8				2>3
Doğaya Uyum	Kira	121	20,5	6,3	4,5	199	,01*	3>1
	Kendi Evi	140	21,2	6,4				
	Kira Vermeden	74	23,0	5,3				
Toplam	Kira	121	106	9,4	6,2	332	,00	2>1

Kendi Evi	140	109	9,4	2>3
Kira Vermeden	74	104	8,3	

*p<0,05; **f<0,01; ^a

Tablo 4.33'te Spiritüel İyi Oluş Ölçeği puanlarının ikamet edilen yer değişkeni kapsamında karşılaştırılmasına yönelik ANOVA sonuçları verilmiştir.

Spiritüel İyi Oluş Ölçeği Aşkınlık alt boyut puanlarının ikamet edilen yer değişkeni kapsamında anlamlı olarak farklılaştığı görülmüştür ($F_{(2-332)} = 8,372$; $p < 0,01$). Kirada ikamet eden katılımcıların Aşkınlık alt boyutu puanları kira vermeyen katılımcılardan, kendi evinde ikamet eden katılımcıların kirada ve kira vermeden ikamet eden katılımcılardan daha yüksek olduğu görülmüştür.

Spiritüel İyi Oluş Ölçeği Doğayla Uyum alt boyut puanlarının ikamet edilen yer durum değişkeni kapsamında anlamlı olarak farklılaştığı tespit edilmektedir ($F_{(2-199,042)} = 4,562$; $p < 0,05$). Kira vermeyen katılımcıların Doğayla Uyum alt boyutu puanları kira vermeyen katılımcılardan daha yüksek olduğu görülmüştür.

Spiritüel İyi Oluş Ölçeği toplam puanının ikamet edilen yer durumuna göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($F_{(2-332)} = 6,282$; $p < 0,01$). Kendi evinde ikamet eden katılımcıların Spiritüel İyi Oluş Ölçeği toplam puanının alt boyutu puanları kira vermeyen katılımcılardan daha yüksek olduğu görülmüştür.

Spiritüel İyi Oluş Ölçeği Anomi alt boyut puanlarının ikamet edilen yer değişkeni kapsamında aralarında anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($p > 0,05$).

Tablo 4.34: Spiritüel İyi Oluş Ölçeği Puanlarının Büyüdüğü Yer Değişkeni Kapsamında Karşılaştırılmasına Yönelik Yapılan Tek Yönlü Varyans (ANOVA) Verileri

Ölçekler	Değişken	N	$\bar{X}$	Ss	F	Sd	P	Fark
sioö	Köy	86	25,4	5,4	2,1	324	,09	
	Anomi	52	23,5	5,5				
	Şehir	113	25,5	5,4				
	Büyükşehir	77	25,9	5,8				

Ölçekler	Değişken	N	$\bar{X}$	Ss	F	Sd	P	Fark
Aşkınlık	Köy	86	61,3	10	3,4	324	,01*	4>2 4>3
	Kasaba	52	58,6	9,8				
	Şehir	113	59,0	10				
	Büyükşehir	77	63,1	9,0				
Doğayla Uyum	Köy	86	21,3	6,0	8,7	164	,00*	2>1 2>3 2>4
	Kasaba	52	24,6	4,8				
	Şehir	113	20,6	6,4				
	Büyükşehir	77	20,2	6,2				
Toplam	Köy	86	108,1	9,8	3,28	324	,02*	1>3 4>3
	Kasaba	52	106,8	9,1				
	Şehir	113	105,3	8,9				
	Büyükşehir	77	109,3	8,7				

*p<0,05; **f<0,01; ^a

Tablo 4.34'te Spiritüel İyi Oluş Ölçeği puanlarının büyüyen yer değişkeni kapsamında karşılaştırılmasına yönelik ANOVA sonuçları verilmiştir.

Spiritüel İyi Oluş Ölçeği Aşkınlık alt boyut puanlarının büyüdüğü yer durumuna göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($F_{(3-324)}=3,428$; $p<0,05$). Büyükşehirde büyüyen katılımcıların Aşkınlık alt boyutu puanları kasaba ve şehirde yaşayan katılımcılardan yüksek olduğu görülmüştür.

Spiritüel İyi Oluş Ölçeği Doğayla Uyum alt boyut puanlarının büyüdüğü yer durum değişkeni kapsamında incelendiğinde anlamlı olarak farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır ($F_{(164,105)}=8,704$; $p<0,05$). Kasabada büyüyen katılımcıların Doğayla Uyum alt boyutu puanları köy, şehir ve büyükşehirde yaşayan katılımcılardan yüksek olduğu görülmüştür.

Spiritüel İyi Oluş Ölçeği toplam puanının büyüdüğü yer durumuna göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($F_{(3-324)}=3,280$; $p<0,05$). Köy ve büyükşehirde büyüyen katılımcıların Spiritüel İyi Oluş Ölçeği toplam puanının alt boyutu puanları şehirde yaşayan katılımcılardan yüksek olduğu görülmüştür.

Spiritüel İyi Oluş Ölçeği Anomi alt boyutlarından elde edilen verilerin büyüdüğü yer değişkeni kapsamında incelendiğinde elde edilen verilerin anlamlı olarak farklılık göstermediği görülmektedir ($p>0,05$).

Tablo 4.35: Spiritüel İyi Oluş Ölçeği Puanlarının Dindarlık Durumu Değişkeni Kapsamında Karşılaştırılmasına Yönelik Yapılan Kruskal Wallis H-Test Verileri

Ölçekler	Değişken	N	SO	H	X ²	P	Fark	
siöü	Anomi	Evet	206	176,19				
		Hayır	25	159,38	3,38	3,48	,18	
		Kısmen	105	155,59				
	Aşkınılık	Evet	206	189,98				1>2
		Hayır	25	82,60	34,91	19,09	,00**	1>3
		Kısmen	105	146,81				3>2
	Doğaya Uyum	Evet	206	149,27				
		Hayır	25	201,46	20,92	25,69	,00**	2>1 3>1
		Kısmen	105	198,37				
Toplam	Evet	206	182,57					
	Hayır	25	92,74	20,57	12,26	,00**	1>2 3>2	
	Kısmen	105	158,94					

* $p<0,05$; ** $h<0,01$

Tablo 4.35'te Spiritüel İyi Oluş Ölçeği puanlarının dindarlık durumu değişkeni kapsamında elde edilen Kruskal Wallis H-testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Spiritüel İyi Oluş Ölçeği Aşkınılık alt boyut puanlarının dindarlık durumuna göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($H_{(12,269)}=34,913$; $p<0,01$). Kendisini dindar

biri olarak tanımlayan katılımcıların Aşkınlık alt boyutu puanları kendisini dindar olarak tanımlamayan ve kısmen dindar olarak tanımlayan katılımcılardan, kendisini kısmen dindar olarak tanımlayan katılımcıların da kendisini dindar olarak tanımlamayanlardan daha yüksek olduğu görülmüştür.

Spiritüel İyi Oluş Ölçeği Doğayla Uyum alt boyut puanlarının dindarlık durumuna göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($H_{(25,698)} = 20,927$; $p < 0,01$). Kendisini dindar biri olarak tanımlamayan ve kısmen dindar olduğunu belirten katılımcıların Doğayla uyum alt boyutu puanları kendisinin dindar olarak tanımlayan daha yüksek olduğu görülmüştür.

Spiritüel İyi Oluş Ölçeği toplam puanlarının dindarlık durumuna göre anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($H_{(12,269)} = 20,574$; $p < 0,01$). Kendisini dindar biri olarak tanımlamayan ve kısmen dindar olduğunu belirten katılımcıların Spiritüel İyi Oluş Ölçeği toplam puanları kendisinin dindar olarak tanımlayan daha yüksek olduğu görülmüştür.

Spiritüel İyi Oluş Anomi alt boyut puan verilerinin dindarlık durumu değişkeni kapsamında incelenmesi sonucu aralarında anlamlı bir farklılık görülmediği tespit edilmiştir ($p > 0,05$).

4.7 Dördüncü Alt Problemlere Dair Bulgular

Tablo 4.36: Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi İçin Gerekli Varsayımlarının Sınanması

Model	Çoklu Doğrusal Varsayımı		Oto korelasyon Varsayımı	Artık Değerlerin Normalliği Varsayımı	Artık Değerlerin Ortalaması Varsayımı	Sabit Varyans Varsayımı
	VIF	Tolerans	Durbin Watson			
1	1,14	,87	,99	Çarpıklık: -,40 Basıklık: ,41	0,00	X ² (5) =41,66

Spiritüel İyi Oluş Ölçeği puanlarının, Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar Ölçeği alt boyut puanlarınca yordanması için kurulan regresyon modelinin varsayımlarının incelenmesi ile varılan sonuçlar tablo 36'da belirtilmiştir. Regresyon analizlerinden doğru

sonuçlara ulaşabilmek için karşılanması gereken varsayımlar ise aşağıdaki şekilde sıralanmıştır:

- 1- Çoklu doğrusal bağlantı varsayımı
- 2- Oto korelasyon varsayımı
- 3- Artık değerlerin normalliği varsayımı
- 4- Artık değerlerin ortalaması varsayımı
- 5- Sabit Varyans varsayımı

Kurgulanan regresyon modeli yukarıda belirtilen 1, 2, 3 ve 4. maddelerindeki varsayımları karşıladığı görülmektedir ancak 5. maddede belirtilen Sabit Varyans varsayımı karşılayamadığı görülmektedir. Bu nedenle kurgulanacak olan regresyon modelini yorumlamak için sabit varyansın karşılandığı varsayılacaktır.

Tablo 4.37: Spiritüel İyi Oluş Ölçeği Puanlarının, Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar Ölçeği Alt Boyut Puanlarıncaya Yordanmasına Yönelik Yapılan Çoklu Doğrusal Regresyon Analiz Verileri

Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	B	Standart			
			Hata B	Beta	T	P
Spiritüel İyi Oluş	Bireyci Atıflar	87,44	2,96		29,47	,00
	Yapısal Atıflar	,235	,026	,47	9,03	,00
	Kadereci Ailesel Atıflar	-,296	,099	-,15	-2,99	,00
R= ,444		R ² = ,197	Sd: 2/333F: 40,888	p= ,00		

Tablo 4.37’de Spiritüel İyi Oluş Ölçeği puanlarının, Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar Ölçeği alt boyut puanları tarafından yordanması kapsamında yapılan çoklu doğrusal regresyon analiz verileri belirtilmiştir.

Spiritüel İyi Oluş Ölçeği puanlarının yordayıcılarını tespit etmek için çoklu doğrusal regresyon analizi uygulanmıştır. Regresyon modeli belirlenirken ‘Step Wise’ yöntemine başvurulmuştur. Belirtilen regresyon modeli kapsamına Spiritüel İyi Oluş Ölçeği puanlarının yordayıcıları olarak Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar Ölçeği Yapısal Atıflar, Bireyci Atıflar ve Kadereci Ailesel Atıflar alt boyutları puanları dahil edilmiştir. Kurulan regresyon modelinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu tespit edilmiştir (F (2/333) = 40,888; p<0,001).

Elde edilen veriler incelendiğinde, Spiritüel İyi Oluş Ölçeği puanlarının yordayıcısı olarak Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar Ölçeği Yapısal Atıflar ve Kadenci Ailesel Atıflar alt boyutları puanlarını anlamlı parametreler olduğu belirlenmiştir. Yapısal Atıflar alt boyut puanlarında gösterilen 1 birimlik artış Spiritüel İyi Oluş Ölçek puanlarını 0,235 birim arttırmaktadır. Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar Ölçeği Kadenci Ailesel Atıflar alt boyut puanındaki 1 birimlik artış Spiritüel İyi Oluş puanını 0,296 birim azaltacaktır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde yapılan araştırmaya ilişkin sonuçlara, tartışmalara ve önerilere yer verilmiştir.

5.1 Sonuç ve Tartışma

Bu bölümde çalışmamızın temel problemi ile alt problemlerinin elde edilen bulgular ışığındaki sonuçları değerlendirilecektir.

Yoksul Aile Bireylerinin Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar ölçeği puanlarının buldukları yaş arasında bir ilişki var mıdır? Sorusuna ilişkin yapılan pearson korelasyon analizi testi sonucunda yaş ile Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar Ölçeği alt boyutlarından Yapısal Atıflar ve Bireyci Atıflar arasında pozitif bir ilişki olduğu görülmektedir. İlgili literatür çalışmaları incelendiğinde bu konuda herhangi bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Elde edilen veriler, yaş arttıkça bireylerin yoksulluğu; doğa, nüfus, toplumsal sosyoekonomik durum vb. içinde yaşadığı toplumun dinamikleri gibi yapısal faktörler ve bireysel çabalarına yüklediklerine dair düşüncelerinin arttığı şeklinde yorumlanabilir.

Yoksul Aile Bireylerinin Spiritüel İyi Oluş ölçeği puanlarının buldukları yaş arasında bir ilişki var mıdır? Sorusuna ilişkin yapılan pearson korelasyon analizi testi sonucunda yaş ile Spiritüel İyi Oluş Ölçeği Aşkınlık alt boyutu ve toplam puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu belirlenirken Anomi ve Doğayla Uyum alt boyut puanları ile anlamlı ilişki olmadığı görülmüştür. Literatür araştırmaları incelendiğinde, bu çalışmanın bulgularını destekler şekilde Kardaş (2017) araştırmasında Spiritüel iyi oluş ölçeği aşkınlık alt boyut puanlarının yaşa göre farklılaştığını belirlemiştir. Uğurluoğlu ve Erdem (2019) aşkınlık, doğayla uyum ve anomi alt boyut puanlarının yaşa göre anlamlı farklılık gösterdiğini belirlemiştir. Bu bulgulara karşıt olacak şekilde Yılmaz (2019), Doğan (2019), Şirin (2019) ve Gürsu ve Ay (2018) araştırmasında Spiritüel İyi Oluş Ölçeği puanlarının yaşa göre farklılaşmadığını belirlemiştir. Yapılan literatür araştırmasında elde edilen bulguların farklı olduğu görülmektedir. Bu farklılık araştırmaya katılan örneklem gruplarının farklı sosyo-kültürel ve demografik özellikler taşıdığı şeklinde yorumlanabilir. Bazı çalışmaların sonucu her ne kadar yaş

ile spiritüel iyi oluşun ilişkili faktörler olmadığını gösterse de diğer çalışmalarda ortalamalar incelendiğinde yaş arttıkça spiritüel iyi oluşun artma eğiliminde olduğu söylenebilir. Bu bulgular katılımcıların yaşlarının artması sebebiyle manevi değerlere daha fazla bağlanmaları ve spiritüel iyi oluş düzeylerinin buna bağlı olarak arttığı şeklinde yorumlanabilir.

Yoksul Aile Bireylerinin Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar ölçeği puanlarının buldukları cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermekte midir? Sorusuna ilişkin yapılan bağımsız gruplar t-testi sonucunda Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar Ölçeği Yapısal Atıflar, Bireyci Atıflar ve Kaderci Ailesel Atıflar alt boyutlarının cinsiyet değişkeni kapsamında anlamlı olarak farklılaştığı verilerine ulaşılmıştır. Araştırmaya katılan erkek katılımcılarından elde edilen puanların kadın katılımcıların puanlarından düşük olduğu verilerine ulaşılmıştır. Literatür araştırmaları incelendiğinde yoksulluğa ilişkin nedensel atıfların cinsiyet değişkenini ele alarak incelediği bir çalışmaya rastlanmamıştır. Elde edilen veriler kadın katılımcıların erkeklere oranla yoksulluğun yapısal, bireyci ve kaderci ailesel sebeplerin daha etkili olduğunu düşündükleri şeklinde yorumlanabilir.

Yoksul Aile Bireylerinin Spiritüel İyi Oluş ölçeği puanlarının buldukları cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermekte midir? Sorusuna ilişkin yapılan bağımsız gruplar t-testi sonucunda Spiritüel İyi Oluş Ölçeği puanlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmektedir. Literatürde bulunan araştırmalar incelendiğinde, Benzer şekilde, Uğurluoğlu ve Erdem (2019) aşkınlık, doğayla uyum ve anomi alt boyut puanlarının; Şirin (2019), Gürsu ve Ay (2018) ve Gomes ve Fisher (2005) Spiritüel iyi oluş puanlarının cinsiyete göre anlamlı farklılaşmadığını belirlemiştir. Simpson vd., (2008) spiritüellik ve dini bağlamda anlamlı bir farklılığın bulunmadığını belirlerken Maselko ve Kubzansky (2006) dini ritüellerin yapılması konusunda kadınların daha iyi olduğunu söylerken Kardaş (2017) ve Yılmaz (2019) ise araştırmasında Spiritüel iyi oluş ölçeği toplam puanlarının cinsiyete göre kadın katılımcıların lehine farklılaştığını belirlemiştir. Yapılan literatür araştırmasından elde edilen bulgular farklılık göstermektedir. Bu durum araştırmaya katılan örneklem grubunun farklı özellikler taşıması şeklinde yorumlanabilir. Bu araştırmanın sonuçları cinsiyetin spiritüel iyi oluşu etkilemediği şeklinde yorumlanabilirlerken diğer

çalışmalar kadınların spiritüellik açısından daha iyi durumda oldukları şeklinde yorumlanabilir.

Yoksul Aile Bireylerinin Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar ölçeği puanlarının buldukları medeni duruma göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermekte midir? Sorusuna ilişkin yapılan bağımsız gruplar t-testi sonucunda Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar Ölçek puanlarının medeni durum bağlamında farklılık arz etmediği görülmektedir. Yapılan literatür incelemelerinde Yoksulluğa ilişkin nedensel atıflar ölçeğinin medeni durum değişkeni kapsamında incelendiği bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Elde edilen veriler medeni durumun yoksulluğa ilişkin nedensel atıflar etkili bir faktör olmadığı ve evli ve bekar katılımcıların benzer düzeyde yoksulluğa ilişkin nedensel atıflarda bulunduğu şeklinde yorumlanabilir.

Yoksul Aile Bireylerinin Spiritüel İyi Oluş ölçeği puanlarının buldukları medeni duruma göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermekte midir? Sorusuna ilişkin yapılan bağımsız gruplar t-testi sonucunda Spiritüel İyi Oluş Ölçeği puanlarının medeni durum değişkeni kapsamında değerlendirildiğinde anlamlı olarak farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Bu kapsamda yapılan literatür incelemelerinde Gürsu ve Ay (2018) ve Doğan (2019) spiritüel iyi oluşun medeni duruma göre farklılık göstermediğini belirlemiştir. Literatürdeki bulguların bu araştırmanın sonuçlarını desteklediği görülmektedir. Elde edilen bulgular medeni durumun spiritüel iyi oluşu etkilemediği tarzında yorum yapılabilir.

Yoksul Aile Bireylerinin Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar ölçeği puanlarının çocuk bulunma durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermekte midir? Sorusuna ilişkin yapılan bağımsız gruplar t-testi sonucunda Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar Ölçeği puanlarının çocuk bulunma durum değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmektedir. Literatür araştırmaları incelendiğinde yoksulluğa ilişkin nedensel atıfların çocuk bulunma değişkeni kapsamında incelenen bir çalışma verisine ulaşılamamıştır. Bu araştırmanın bulguları ailede çocuk bulunmanın yoksulluğa ilişkin nedensel atıflara etkili bir faktör olmadığı ve çocuğu olan ve olmayan katılımcıların benzer düzeyde yoksulluğa ilişkin nedensel atıflarda bulunduğu şeklinde yorumlanabilir.

Yoksul Aile Bireylerinin Spiritüel İyi Oluş ölçeği puanlarının çocuk bulunma durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermekte midir? Sorusuna ilişkin yapılan bağımsız gruplar t-testi sonucunda Spiritüel İyi Oluş Ölçeği Aşkınlık alt boyut puanlarının çocuk bulunma durumuna göre anlamlı farklılık gösterdiği, Anomi ve Doğayla uyum alt boyutlarının anlamlı olarak farklılık arz etmediği görülmektedir. Araştırmaya katılan katılımcılardan çocuğu bulunanların aşkınlık alt boyutundan elde edilen puanlarının, çocuğu bulunmayan katılımcıların aşkınlık alt boyut puanlarından yüksek olduğu tespit edilmiştir. Yapılan literatür araştırmaları incelendiğinde spiritüel iyi oluşun çocuk bulunma değişkeni kapsamında incelenen bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Elde edilen veriler incelendiğinde çocuğu bulunan bireylerin ilahi bir güce olan bağlılıklarının daha kuvvetli olduğu görülmektedir. Nitekim Kur'an'ının insan suresi 2. Ayetinde geçen “Doğrusu biz insanı baba ve anneden gelip birleşen karışık bir nutfeden yarattık” tefsirinde belirtildiği gibi insan varlığının dini, ilahi yönüne dikkat çekilmektedir. İnsan yaradılışının mucizesinin ilahi bir güce bağlandığı şeklinde yorumlanabilir

Yoksul Aile Bireylerinin Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar ölçeği ve Spiritüel İyi Oluş Ölçeği puanlarının evlenme biçimine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermekte midir? Sorusuna ilişkin yapılan Kruskal Wallis H testi sonucunda Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar Ölçeği ve Spiritüel İyi Oluş Ölçeği puanlarının evlenme biçimi değişkenine göre anlamlı farklılık göstermediği belirlenmiştir. Literatürde bulunan çalışmalar incelendiğinde yoksulluğa ilişkin nedensel atıflar ve spiritüel iyi oluşun evlenme biçiminin ele alındığı bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Elde edilen veriler, evlenme biçiminin yoksulluğa ilişkin nedensel atıflar ve spiritüel iyi oluş açısından önemli bir etken olmadığı, farklı şekillerde evlenen katılımcıların benzer düzeyde yoksulluğa ilişkin nedensel atıf ve spiritüel iyi oluş düzeylerine sahip oldukları şeklinde yorumlanabilir.

Yoksul Aile Bireylerinin Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar ölçeği puanlarının hanede engelli birey bulunma durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermekte midir? Sorusuna ilişkin yapılan bağımsız gruplar t-testi sonucunda Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar Ölçeği Yapısal Atıflar alt boyut puanlarının hanede engelli birey bulunma durumuna göre anlamlı farklılık gösterdiği, ancak Bireyci Atıflar

ve Kaderci Ailesel Atıflar alt boyutlarının anlamlı farklılık göstermediği belirlenmiştir. Hanesinde engelli birey bulunmayan katılımcıların Yapısal Atıflar alt boyut puanları, Hanesinde engelli birey bulunan katılımcıların Yapısal Atıflar alt boyut puanlarının üstünde olduğu tespit edilmiştir. Yapılan literatür çalışmalarına bakıldığında, yoksulluğa ilişkin nedensel atıfların engelli birey bulunma durumunun göz önüne alınarak incelendiği bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Elde edilen verilerden bir sonuç çıkarabilmek için bu alanda daha kapsamlı araştırmaların yapılması gerektiği düşünülmektedir.

Yoksul Aile Bireylerinin Spiritüel İyi Oluş ölçeği puanlarının hanede engelli birey bulunma durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermekte midir? Sorusuna ilişkin yapılan bağımsız gruplar t-testi sonucunda Spiritüel İyi Oluş Ölçeği Aşkınılık alt boyut ve ölçek toplam puanlarının hanede engelli birey bulunma durumuna göre anlamlı farklılık gösterdiği, Doğayla Uyum ve Anomi alt boyut puanlarının anlamlı farklılık göstermediği belirlenmiştir. Hanesinde engelli birey bulunmayan katılımcıların Aşkınılık alt boyut ve ölçek toplam puanlarının, Hanesinde engelli birey bulunan katılımcılarınkinden daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Literatür araştırmaları incelendiğinde, spiritüel iyi oluşun engelli birey bulunma değişkeni kapsamında yapılan bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Elde edilen veriler, hanesinde engelli bireyi olan yoksul bireylerin birçok zorluk yaşamaları, yaşam koşullarının daha zor olması, engelli bireyin bakımının zor olması vb. faktörler karşısında hayata karşı tutumlarının ve umutlarının yıpranmış olması gibi nedenler göz önüne alındığında spiritüel tutumlarının ve ilahi bir güce olan bağlılıklarının daha zayıf olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Yoksul Aile Bireylerinin Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar ölçeği puanlarının buldukları eğitim durumu değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermekte midir? Sorusuna ilişkin yapılan Kruskal Wallis H testi sonucunda Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar Ölçek verilerinin eğitim durumu değişkeni kapsamında incelenmesi sonucu anlamlı bir farklılık görülmediği tespit edilmiştir. Yapılan literatür çalışmaları incelendiğinde yoksulluğa ilişkin nedensel atıfların eğitim durumu değişkeni kapsamında yapılmış bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Elde edilen veriler ışığında bireylerin eğitim durumunun yoksulluğa ilişkin nedensel atıflarını etkilemediği şeklinde yorum yapılabilir.

Yoksul Aile Bireylerinin Spiritüel İyi Oluş ölçeği puanlarının buldukları eğitim durumu değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermekte midir? Sorusuna ilişkin yapılan Kruskal Wallis H testi sonucunda Spiritüel İyi Oluş Ölçeği toplam ve alt boyut puanlarının eğitim durumu değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmektedir. Yapılan literatür çalışmalarına bakıldığında, elde edilen verileri destekler tarzda şekilde Şirin (2019) ve Gürsu ve Ay (2018) spiritüel iyi oluşun eğitim durumu değişkeni kapsamında incelemesi sonucu farklılık göstermediği görülmüştür. Gönenç vd. (2016) ve Keçeci (2018) eğitim durumu ve maneviyat arasında ilişki olmadığını belirlemiştir. Yılmaz (2019) spiritüel iyi oluş toplam puanlarının anlamlı farklılaştığı ama alt boyutlar bağlamında doğayla uyum ve anomi alt boyutlarının farklılaştığı ancak aşkınlık alt boyutunun farklılaşmadığı belirlenmiştir. Uğurluoğlu ve Erdem (2019) aşkınlık ve doğayla uyum alt boyut puanlarının anlamlı farklılık gösterdiği ancak anomi alt boyut puanlarının anlamlı farklılaşmadığı belirlenmiştir. Bu durum araştırmalarda kullanılan örneklem gruplarının bireysel, demografik ve kültürel özelliklerindeki farklılıklar sonucunda ortaya çıkmış olabilir. Bu araştırmanın bulguları eğitim durumunun spiritüel iyi oluşu etkilemediği tarzında yorum yapılabilir.

Yoksul Aile Bireylerinin Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar ölçeği puanlarının buldukları eş eğitim durumu değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermekte midir? Sorusuna ilişkin yapılan Kruskal Wallis H testi sonucunda Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıfların eş eğitimi değişkeni kapsamında anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Literatür araştırmaları incelendiğinde yoksulluğa ilişkin nedensel atıfların eş eğitim durumu açısından incelendiği başka araştırmaya rastlanmamıştır. Elde edilen bulgular eşin eğitim durumunun yoksulluğa ilişkin nedensel atıfları etkilemediği yönünde yorum yapılabilir.

Yoksul Aile Bireylerinin Spiritüel İyi Olma ölçeği puanlarının buldukları eş eğitim durumu değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermekte midir? Sorusuna ilişkin yapılan Kruskal Wallis H testi sonucunda Spiritüel İyi Oluş ölçek verilerinin eşin eğitimi üzerinde anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Yapılan literatür çalışmalarına bakıldığında, bu araştırmanın bulgularına benzer biçimde Şirin (2019) spiritüel iyi oluş toplam ve alt boyut puanlarının eşin eğitim durumuna göre anlamlı farklılaşmadığını belirlemiştir. Elde edilen bulgular eşin eğitim durumunun spiritüel iyi oluşu etkilemediği yönünde yorum yapılabilir.

Yoksul Aile Bireylerinin Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar ölçeği puanlarının ebeveyn yaşam durumu değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermekte midir? Sorusuna ilişkin yapılan ANOVA testi sonucunda Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar Ölçeği Kadereci Ailesel Atıflar alt boyut puanlarının ebeveyn yaşam durumuna göre anlamlı farklılık gösterdiği, Yapısal Atıflar ve Bireyci Atıflar alt boyut puanlarına bakıldığında ise anlamlı olarak farklılaşmadığı verilerine ulaşılmıştır. Katılımcılardan annesi vefat edenlerin Kadereci Ailesel Atıflar alt boyutu puanları her iki ebeveyni de yaşayan katılımcılardan yüksek olduğu görülmüştür. Literatürde bulunan araştırmalar incelendiğinde, yoksulluğa ilişkin nedensel atıfların ebeveyn yaşam durumuna göre incelendiği bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu bulgular, annesi vefat eden katılımcıların yoksulluğun daha çok birey tarafından değiştiremeyecek kader, kültür vb. gibi faktörler dolayısıyla ortaya çıktığını düşündüğü anlamına geldiği şeklinde yorumlanabilir.

Yoksul Aile Bireylerinin Spiritüel İyi Oluş ölçeği puanlarının ebeveyn yaşam durumu değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermekte midir? Sorusuna ilişkin yapılan ANOVA testi sonucunda Spiritüel İyi Oluş Ölçeği Aşkınılık, Anomi, Doğayla Uyum alt boyut ve ölçek toplam puanlarının ebeveyn yaşam durumuna göre anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir. İki ebeveyni de yaşayan katılımcıların Anomi alt boyutu puanlarının Annesi vefat eden ve her iki ebeveyni de vefat eden katılımcılardan yüksek olduğu görülmüştür. İki ebeveyni de yaşayan katılımcıların Aşkınılık alt boyutu puanlarının babası vefat eden katılımcılardan, her iki ebeveyni de vefat eden katılımcıların annesi ya da babası vefat edenlerden yüksek olduğu görülmüştür. Annesi vefat eden katılımcıların Doğayla Uyum alt boyutu puanlarının her iki ebeveyni de yaşayan katılımcılardan yüksek olduğu görülmüştür. Annesi vefat eden ve her iki ebeveyni de vefat eden katılımcıların Spiritüel İyi Oluş Ölçeği toplam puanlarının babası vefat eden katılımcılardan yüksek olduğu görülmüştür. Literatürde bulunan araştırmalar incelendiğinde, spiritüel iyi oluşun ebeveyn yaşam durum değişkeni kapsamında incelenen herhangi bir çalışma görülmemiştir. Elde edilen verilerin yorumlanabilmesi için bu alanda daha detaylı bir şekilde araştırılması gerektiği düşünülmektedir.

Yoksul Aile Bireylerinin Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar ölçeği puanlarının ebeveyn boşanma durumu değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gös-

termekte midir? Sorusuna ilişkin yapılan bağımsız gruplar t-testi sonucunda Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar Ölçeği Bireyci Atıflar alt boyut puanlarının anne baba boşanma durumu göre anlamlı farklılık gösterdiği, Yapısal Atıflar ve Kaderci Ailesel Atıflar alt boyut puanlarının anlamlı farklılık göstermediği belirlenmiştir. Anne ve babası boşanan katılımcıların Bireyci Atıflar alt boyut puanlarının, anne ve babası birlikte olan katılımcıların Bireyci Atıflar alt boyut puanlarının üstünde olduğu gözlemlenmektedir. Yapılan literatür çalışmalarına bakıldığında yoksulluğa ilişkin nedensel atıfların ebeveyn boşanma durumuna göre incelendiği bir araştırmaya rastlanmamıştır. Elde edilen bulgular, ebeveynleri boşanan katılımcıların yoksulluğun bireysel nedenlerle ortaya çıktığına dair düşüncelerinin daha fazla olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Yoksul Aile Bireylerinin Spiritüel İyi Oluş ölçeği puanlarının ebeveyn boşanma durumu değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermekte midir? Sorusuna ilişkin yapılan bağımsız gruplar t-testi sonucunda Spiritüel İyi Oluş Ölçeği puanlarının anne baba boşanma durum değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmektedir. Literatürde bulunan araştırmalar incelendiğinde, spiritüel iyi oluşun ebeveyn boşanma durumuna göre incelendiği bir araştırma bulunmamıştır. Bu bulgu, ebeveynlerin boşanma durumunun spiritüel iyi oluş açısından farklılaştırıcı bir faktör olmadığı, ebeveynleri birlikte ve boşanmış bireylerin aynı düzeyde spiritüel iyi oluşa sahip olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Yoksul Aile Bireylerinin Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar ölçeği ve Spiritüel İyi Oluş ölçeği puanlarının çalışma durumu değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermekte midir? Sorusuna ilişkin yapılan bağımsız gruplar t-testi sonucunda Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıfların ve Spiritüel İyi Oluşun bireyin çalışma durumu kapsamında farklılık göstermediği, çalışma durumunun her iki ölçeği de etkilemediği tespit edilmiştir. Yapılan literatür çalışmalarına bakıldığında yoksulluğa ilişkin nedensel atıflar ve spiritüel iyi oluşun çalışma durumuna göre incelendiği bir araştırmaya rastlanmamıştır. Elde edilen bulgular, çalışma durumunun yoksulluğa ilişkin nedensel atıflar ve spiritüel iyi oluş açısından önemli bir etken olmadığı, çalışan ve çalışmayan katılımcıların benzer düzeyde yoksulluğa ilişkin nedensel atıf ve spiritüel iyi oluş düzeylerine sahip oldukları şeklinde yorumlanabilir.

Yoksul Aile Bireylerinin Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar ölçeği puanlarının eşin çalışma durumu değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermekte

midir? Sorusuna ilişkin yapılan bağımsız gruplar t-testi sonucunda Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar Ölçeği Bireysel Atıflar ve Kaderci Ailesele Atıflar alt boyut puanlarının eşin çalışma durumu değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiği, Yapısal Atıfları ise etkilemediği tespit edilmiştir. Eşi çalışan katılımcıların Bireysel Atıflar ve Kaderci Ailesele Atıflar alt boyut puanlarının, eşi çalışmayanlarındakilerden yüksek olduğu görülmektedir. Literatür araştırmaları incelendiğinde spiritüel iyi oluşun eş çalışma durumu açısından incelendiği başka araştırmaya rastlanmamıştır.

Yoksul Aile Bireylerinin Spiritüel İyi Oluş ölçeği puanlarının eşin çalışma durumu değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermekte midir? Sorusuna ilişkin yapılan bağımsız gruplar t-testi sonucunda Spiritüel İyi Oluş Ölçeği puanlarının eş çalışma durum değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmektedir. Literatür araştırmaları incelendiğinde spiritüel iyi oluşun eş çalışma durumu açısından incelendiği başka araştırmaya rastlanmamıştır. Bu araştırmanın bulguları ele alındığında eş eğitim durumunun spiritüel iyi oluşu etkilemediği yönünde yorum yapılabilir.

Yoksul Aile Bireylerinin Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar ölçeği puanlarının buldukları gelir durumu değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermekte midir? Sorusuna ilişkin yapılan ANOVA testi sonucunda Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar Ölçeği Kaderci Ailesele Atıflar alt boyut puanlarının gelir durumuna göre anlamlı farklılık gösterdiği, Bireysel Atıflar ve Yapısal Atıflar alt boyut puanlarının anlamlı farklılık göstermediği belirlenmiştir. 1000-1500 TL geliri olan katılımcıların Kaderci Ailesele Atıflar alt boyutu puanları 1500-2000 TL geliri olanlardan, 3000 TL ve üstü olanlar 1500-2000 ve 2000-2500 TL olanlardan daha yüksek olduğu görülmüştür. Literatür araştırmaları incelendiğinde yoksulluğa ilişkin nedensel atıfların gelir durumuna göre incelendiği bir araştırmaya rastlanmamıştır. Elde edilen, maddi durumu iyi olmayan bireylerin bu durumlarına yönelik kaderci açıklamalar yaptığı ve bu durumun kendileri ya da çevresindekiler sebebiyle olmadığı ve kendi müdahale edemeyeceği nedenler dolayısıyla ortaya çıktığını düşündükleri şeklinde yorumlanabilir.

Yoksul Aile Bireylerinin Spiritüel İyi Oluş ölçeği puanlarının buldukları gelir durumu değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermekte midir? Sorusuna ilişkin yapılan ANOVA testi sonucunda Spiritüel İyi Oluş Ölçeği Anomi alt boyut puanlarının gelir durumuna göre anlamlı farklılık gösterdiği, Doğayla Uyum, Aşkınlık ve ölçek toplam puanlarının anlamlı farklılık göstermediği belirlenmiştir.

1000'Den Az, 1000-1500 ve 1500-2000 TL gelire sahip katılımcıların Anomi alt boyutu puanları 3000 TL ve üstü olanları katılımcılardan yüksek olduğu görülmüştür. Literatür araştırmaları incelendiğinde, bu araştırmanın bulgularına karşıtlık oluşturabilecek şekilde Kardaş (2017) araştırmasında Spiritüel iyi oluş ölçeği alt boyut puanlarının algılanan gelir durumuna göre farklılaşmadığını belirlemiştir. Gürsu ve Ay (2018) ise geliri yüksek olan katılımcıların spiritüel iyi oluşlarını daha yüksek buluştur. Yapılan literatür çalışmalarına bakıldığında bu konuda farklı tarzda veriler ortaya çıktığı belirlenmiştir. Bu farklılıklar yapılan çalışmalara katılan bireylerin farklı sosyo-ekonomik, kültürel, siyasal vb. özelliklere sahip olmalarından kaynaklandığı ileri sürülebilir. Maddi geliri daha yüksek katılımcıların ihtiyaç ve isteklerini gerçekleştirmek için daha fazla olanağa sahip olmaları ve daha iyi yaşam koşullarına sahip olmaları sebebiyle daha az anomi puanlarına sahip oldukları düşünülebilir.

Yoksul Aile Bireylerinin Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar ölçeği puanlarının ikamet edinilen yer değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermekte midir? Sorusuna ilişkin yapılan ANOVA testi sonucunda Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar Ölçeği puanlarının ikamet edilen yer değişkeninin ele alınması durumunda farklılaşmadığı görülmektedir.

Yoksul Aile Bireylerinin Spiritüel İyi Oluş ölçeği puanlarının ikamet edinilen yer değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermekte midir? Sorusuna ilişkin yapılan ANOVA testi sonucunda Spiritüel İyi Oluş Ölçeği Aşkınlık, Doğayla uyum alt boyut puanlarının ve ölçek toplam puanının ikamet edilen yer durumuna göre anlamlı farklılık gösterdiği, ancak Anomi alt boyut puanlarının anlamlı farklılık göstermediği belirlenmiştir. Literatürde Spiritüel iyi oluş ve yoksulluğa ilişkin nedensel atıfların ikamet durumuna göre incelendiği bir araştırmaya rastlanmamıştır. Elde edilen bulguların yorumlanabilmesi adına daha detaylı çalışmaların yapılmasına ihtiyaç olduğu düşünülmektedir.

Yoksul Aile Bireylerinin Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar ölçeği puanları büyüdüğü yer durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermekte midir? Sorusuna ilişkin yapılan ANOVA testi sonucunda Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar Ölçeği Bireyci Atıflar ve Kaderci Ailesel Atıflar alt boyut puanlarının büyüyen yer durumuna göre anlamlı farklılık gösterdiği, Yapısal Atıflar alt boyut puanlarının anlamlı farklılık göstermediği belirlenmiştir. Köy ve Kasabada büyüyen katılımcıların

Bireyci Atıflar alt boyutu puanları büyük şehirde yaşayan katılımcılardan yüksek olduğu görülmüştür. Köy, Kasaba ve Şehirde büyüyen katılımcıların Kadercı Ailesel Atıflar alt boyutu puanları büyük şehirde yaşayan katılımcılardan yüksek olduğu görülmüştür. Literatür araştırmaları incelendiğinde, yoksulluğa ilişkin nedensel atıfların büyüyen yer değişkeninin ele alınarak incelendiği başka bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Bu bulgular, köy ve kasabada yaşayan katılımcıların bireyci atıflar alt boyut puanlarının yüksek olması, yaşanan yoksullukların köy ortamında kişilerin kendi eğitim vb. gibi yetersizliklerinden dolayı ortaya çıktığını düşünmeleri sebebiyle ortaya çıkmış olabilir. Bununla birlikte kadercı ailesel atıflar alt boyut puanların daha yüksek çıkması da yoksulluğun kader ya da doğaüstü güçlü vb. gibi, bireylerin elinde olmayan nedenler dolayısıyla ortaya çıktığını düşündükleri şeklinde yorumlanabilir

Yoksul Aile Bireylerinin Spiritüel İyi Oluş ölçeği puanlarının büyüdüğü yer değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermekte midir? Sorusuna ilişkin yapılan ANOVA testi sonucunda Spiritüel İyi Oluş Ölçeği Aşkınlık, Doğayla Uyum ile toplam puanlarının büyüyen yer durumuna göre anlamlı olarak farklılaştığı, Anomi alt boyutunun anlamlı farklılık göstermediği belirlenmiştir. Büyükşehirde büyüyen katılımcıların Aşkınlık alt boyutu puanları kasaba ve şehirde yaşayan katılımcılardan yüksek olduğu görülmüştür. Kasabada büyüyen katılımcıların Doğayla Uyum alt boyutu puanları köy, şehir ve büyükşehirde yaşayan katılımcılardan yüksek olduğu görülmüştür. Köy ve büyükşehirde büyüyen katılımcıların Spiritüel İyi Oluş Ölçeği toplam puanları şehirde yaşayan katılımcılardan yüksek olduğu görülmüştür. Literatürde bulunan araştırmalar incelendiğinde Spiritüel iyi oluş ölçeğinin büyüyen yer durumuna ilişkin incelendiği bir araştırmaya rastlanmamıştır.

Yoksul Aile Bireylerinin Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar ölçeği puanlarının dindarlık durumu değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermekte midir? Sorusuna ilişkin yapılan Kruskal Wallis H testi sonucunda Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar Ölçeği puanlarının dindarlık durumu kapsamında ele alındığında anlamlı olarak farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Yapılan literatür araştırmaları incelendiğinde, yoksulluğa ilişkin nedensel atıfların dindarlık durumuna göre incelendiği bir araştırma bulunmamıştır. Bu bulgu, dindarlık durumunun yoksulluğa ilişkin nedensel atıflar açısından farklılaştırıcı bir faktör olmadığı, dindar olan ve olmayan bireylerin yoksulluğa ilişkin nedensel atıflarının benzer düzeyde olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Yoksul Aile Bireylerinin Spiritüel İyi Oluş ölçeği puanlarının dindarlık durumu değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermekte midir? Sorusuna ilişkin yapılan Kruskal Wallis H testi sonucunda Spiritüel İyi Oluş Ölçeği Aşkınlık, Doğayla uyum alt boyut puanlarının ve ölçek toplam puanının dindarlık durumuna göre anlamlı farklılık gösterdiği, ancak Anomi alt boyut puanlarının anlamlı farklılık göstermediği belirlenmiştir. Toplam puanlar ve alt boyut puanları anlamında genel olarak bakıldığında dindarlık düzeyi arttıkça spiritüel iyi oluş puanlarının da arttığı görülmektedir. Yapılan literatür çalışmalarına bakıldığında, bu araştırmanın bulgularını destekler şekilde Gürsu ve Ay (2018) dindarlık düzeyi arttıkça spiritüel iyi oluş puanlarının da arttığını belirlemiştir. Bu bulgular, hali hazırda kendini dindar biri olarak tanımlayan yani büyük oranda dini görevlerini yerine getiren katılımcıların, kendilerini dini ya da manevi açıdan daha iyi hissettikleri şeklinde yorumlanabilir.

Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar Ölçeği Yapısal Atıflar, Bireyci Atıflar ve Kaderci Ailesel Atıflar alt boyut puanları Spiritüel İyi Oluş Ölçeği puanlarını istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde yordamakta mıdır? Sorusuna ilişkin yapılan çoklu doğrusal regresyon analizi sonucu Spiritüel İyi Oluş Ölçeği puanlarının yordayıcısı olarak Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar Ölçeği Yapısal Atıflar ve Kaderci Ailesel Atıflar alt boyutları puanlarının anlamlı parametreler olduğu belirlenmiştir Literatürde bulunan araştırmalar incelendiğinde, bu değişkenlerin incelendiği bir araştırmaya rastlanmamıştır.

Araştırmamızın temel problem cümlesi olan “Yoksul Aile Bireylerinin Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar Ölçeği puanları ile Spiritüel İyi Oluş Ölçeği puanları arasında İstatistiksel olarak anlamlı bir ilişki var mıdır?” sorusuna ilişkin yapılan pearson korelasyon analizi sonucu Spiritüel İyi Oluş ölçeği Anomi alt boyutu ile Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar Ölçeği Yapısal Atıflar, Bireysel Atıflar ve Kaderci Ailesel Atıflar alt boyut puanları arasında negatif yönlü, istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Yapılan literatür çalışmalarına bakıldığında, bu değişkenlerin incelendiği bir araştırmaya rastlanmamıştır. Spiritüel İyi Oluş Ölçeği Aşkınlık alt boyutu ile Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar Ölçeği Yapısal Atıflar alt boyut puanı arasında pozitif yönlü, istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Spiritüel İyi Oluş Ölçeği Doğayla Uyum alt boyutu ile Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar Ölçeği Yapısal Atıflar, Bireysel Atıflar ve Kaderci Ailesel Atıflar alt boyut puanları arasında pozitif

yönlü, istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Spiritüel İyi Oluş Ölçeği toplam puanı ile Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar Ölçeği Yapısal Atıflar ve Bireysel Atıflar alt boyut puanları arasında pozitif yönlü, istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir.

5.2 Öneriler

Yapılan araştırmada elde edilen veriler göz önüne alınarak aşağıda belirtilen bazı öneriler sunulmuştur;

1. Araştırma Küçükçekmece İlçesinde yaşayan yoksul bireyler örnekleminde yapılmıştır. Araştırma bulgularının daha büyük kitlelere genelleyebilmesi için değişik demografik ve kültürel özelliklere sahip örneklemlerde araştırmalar uygulanması düşünülebilir.
2. Araştırmada örneklem grubundaki katılımcıların bireysel olarak cevapladıkları öz değerlendirme tipi ölçekleri tercih edilmiştir. Daha net ve detaylı bulgular elde edebilmek için uzman bir profesyonel tarafından özelleştirilmiş yöntemlerin bulunduğu nitel çalışmalar planlanabilir.
3. Araştırmada spiritüel iyi oluş ve yoksulluğa ilişkin nedensel atıflar arasındaki ilişkiler analiz edilmiştir. Bu değişkenlerin başka değişkenler ile arasındaki ilişkiler araştırılabilir.
4. Spiritüel iyi oluş ve yoksulluğa ilişkin nedensel atıflar cinsiyet, yaş, medeni durum vb. gibi değişkenler açısından incelenmiştir. Bu değişkenlerin farklı demografik özellikler açısından incelenebilir.
5. Spiritüel iyi oluş ve yoksulluğa ilişkin nedensel atıflar arasında bulunan ilişkide farklı değişkenler aracılık rolü üstleniyor olabilir. Bu sebeple, değişkenler arasında farklı değişkenlerin aracılık etkisi incelenebilir.

6. Araştırmanın örneklem grubunda bazı katılımcıların düşük spiritüel iyi oluş düzeyine sahip olduğu görülmüştür. İlgili kurumlarda bu tür bireylerin belirlenmesine yönelik önleyici programlar planlanabilir ve bu bireyler belirlenerek spiritüel iyi oluşlarının artmasını sağlayacak çalışmalar planlanabilir.
7. Literatürde özellikle yoksulluğa ilişkin nedensel atıfların konu alındığı araştırmaların bulunmadığı görülmüştür. Bu konuda araştırmalar yapılması literatüre katkıda bulunulması açısından önerilmektedir.
8. Yoksulluğun azalması toplumun maddi ve manevi yapısını değiştireceği düşüncesinden hareketle yoksulluk sorunsalına daha etkili çözümler getirilebilir.

KAYNAKÇA

- Acar, H. (2014). Manevi İyi Oluş ile Dindarlık Arasındaki İlişki Üzerine Bir Değerlendirme. *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 18(2): 391-412.
- Acar, S. M. (2016). Levinas'ta Aşknlık Düşüncesine Giriş: Kaygı. *Uludağ Üniversitesi Felsefe Dergisi*, (27): 93-110.
- Aktan, C. (2012) Yoksullukla Mücadele Stratejileri. Ankara: Hak-İş Konferedasyonu Yayınları
- Aktan, C. C. (2003). *Yoksulluk Sorununun Nedenleri ve Yoksullukla Mücadele Stratejileri. İstanbul: Yoksulluk, Deniz Feneri Yayınları*, 1(1): 152-153
- Aktan, S. T. (2008). Okul Hayatında Var Olan ve Var Olması Düşünülen Sosyal Değerler. *Türk Eğitim Dergisi*, 6 (2): 227-259.
- Altay, A. (2007). *Küreselleşen Yoksulluk Olgusunun Önlenmesinde Mikro Finansman Yaklaşımı*. Finans Politik & Ekonomik Yorumlar, 44(510): 60-63
- Aşkın, U. (2006). *Yoksul Kimdir? Yoksulluk Nasıl Ölçülür?* Sosyal Politika Fişek Enstitüsü: <http://sosyalpolitika.fisek.org.tr> adresinden alındı
- Baykal, E. (2018). Spiritüelite (Ruhsallık) ve İş Ortamında Anlam Arayışı. *Alanya Akademik Bakış Dergisi*, 2(1): 11-25.
- Beken, H. G. (2011). Yoksulluk Olgusuna Kavramsal Bir Bakış. 15. İstanbul. Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı. (2015, Şubat 22). İnsani Gelişme Raporu'ndaki İnsani Gelişme Endeksi (İGE) Değerleri ve Sıralamadaki Değişikler. Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı Türkiye: <http://www.tr.undp.org/content/dam/turkey/docs/Publications> adresinden alındı
- Cafri, R. (2009). *Adana İlinde Yoksulluğun Analizi: Sınırlı Bağımlı Değişkenli Modellerle Bir İnceleme: Adana* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana

- Çetinkaya, B. & Altundağ, S. & Azak, A. (2007). Spiritüel Bakım ve Hemşirelik. ADÜ Tıp Fakültesi Dergisi, 8(1) 47-50.
- Çınar, F. & Aslan F. E. (2017) Spiritüalizm ve Hemşirelik: Yoğun Bakım Hastalarında Spiritüel Bakımın Önemi. *GOP Taksim EAH, Jaren*, 3(1), 37-39
- Dein, S. V. (2014). Din, Maneviyat ve Depresyon: Tetkik ve Tedavi İçin Öneriler. *Ekev Akademi Dergisi.*, 18(58): 739-749.
- Doğan, U. (2017). *Madde bağımlılarında spiritüel iyi oluş durumlarının umutsuzluk düzeyleri ile ilişkisi* (Yüksek Lisans Tezi). Fırat Üniversitesi, Elâzığ.
- Düzgüner, S. (2013). *Maneviyat Algısı ve Diğerkâmlıkla İlişkisi* (Doktora tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Ekmekçi, A. (2004). *Yaşlar Arası Dini Hayatın İşleyişinde Anomi Problemi (Adapazarı Örneği)* (Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Ekşi, H. & Kaya, Ç. (2016). *Manevi Yönelimli Psikoterapi ve Psikolojik Danışma*. İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Erden, M. &. (2009). *Eğitim psikolojisi; gelişim-öğrenme-öğretme*. Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- Erdoğan, G. (2002). Türkiye'de ve Dünya'da Yoksulluk Ölçümleri Üzerine Değerlendirmeler. Hak-İş Konfederasyonu Yayını.
- Es, M. & Kule H. (2005). Türkiye'de Kentsel Yoksulluk: Kocaeli Örneği. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 1(50): 260-262.
- Geçgin, E. (2009). Ankara Polatlı Örneğinde Sosyal Dışlanma Açısından Mevsimlik Tarım İşçiliği. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(1): 8-10.
- Gomez, R. & Fisher, J. W. (2005). The spritüal well-being questionnaire: Testing for model applicability, measurement and structural equivalencies, and latent mean differences across gender. *Personality and Individual Differences*, 39(8), 1383–1393.

- Göç ve Sosyal Politikalar Komisyonu, (2009). *Kentsel Yoksulluk*. Ankara: Kentleşme Şurası Bayındırlık ve İskan Bakanlığı.
- Gökdayı, İ. (2003). *Türkiye'de Kırsal Yoksulluk ve Anamas Yöresi Örneği*. (Doktora Tezi) Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Gökyay, Ç. (2008). *Türkiye'de Mikro Kredi Uygulamaları ve İstihdama Yansımaları*. Uzmanlık Tezi, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Ankara.
- Gönenç, İ. M. & Akkuzu, G. & Durdun Altın, R. & Möroy, P. (2016). Hemşirelerin ve ebelerin manevi bakıma ilişkin görüşleri. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 5(3), 34-38.
- Gül F. (2013). İnsan-Doğa İlişkisi Bağlamında Çevre Sorunları ve Felsefe. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(14): 17-21.
- Gül, S. S. (1996). Yoksulluk ve Yoksulluk Sorununa Yaklaşımlar. *Mülkiyeliler Birliği Dergisi*, 21(199): 7-10
- Güloğlu, T. & Es, M. (2004). Bilgi Toplumuna Geçişte Kentlileşme ve Kentsel Yoksulluk: İstanbul Örneği. *Bilgi Dergisi Değişim Yayınları*, 1(1): 79-93.
- Hançerlioğlu, O. (1965). Başlangıcından bugüne mutluluk düşüncesi. İstanbul Varlık Yayınları
- Gürsu, O. & Ay, Y. (2018). Din, manevi iyi oluş ve yaşlılık. *Journal of International Social Research*, 11(61): 1177-1180
- Hiçdurmaz, D. & Öz, F. (2013). Stresle Baş etmenin Bir Boyutu Olarak Spiritüelite. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 16(1), 50-56.
- Hünler, A. (2005). *Yoksullukla Mücadele Yoksulluk Yönetimi Ayrımında Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma ve Teşvik Fonu*. (Seminer Çalışması) Ankara Üniversitesi, Siyasal Bilimler Fakültesi, Ankara.
- İsmail, H. (1989). (Ed.), "Sabr (sabır)" md., *Dini, İlmi, Felsefi Yeni Ansiklopedi*, C. 3., İstanbul: Timaş yay.

- Kardaş, S. (2017). *Sanal kimlik ve spiritüel iyi oluşun üniversite öğrencilerinin nar sistik eğilimlerini yordayıcılığı* (Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Keçeci, B. (2018). *Evli kadınların psikolojik istismar profillerinin toplumsal cinsiyet algıları ve spiritüel iyi oluşları açısından incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Keyder, Ç. & Adaman, F. (2007). Türkiye'de Büyük Kentlerinin Gecekondu ve Çöküntü Mahallelerinde Yaşanan Yoksulluk ve Sosyal Dışlanma. *Tes-İş Dergisi*, 1(1): 83-89.
- Koenig, H. G. (1998). *Handbook of Religion and Mental Health*. San Diego CA US : Academic press.
- Korkut Owen, F. & Owen, D. (2012). İyilik Hali Yıldızı Modeli, Uygulanması ve Değerlendirilmesi, *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(9): 24-33.
- Levitas, R. (2000). *Breadline Europe: The Measurement of Poverty*. Bristol: The Policy Press.
- Lou, V. W. (2015). *Spiritual Well-being of Chinese Older Adults: Conceptualization, Measurement and Intervention*. Heidelberg: Springer.
- Maselko, J. & Kubzansky, L. D. (2006). Gender differences in religious practices, spiritual experiences and health: Results from the US General Social Survey. *Social Science & Medicine*, 62(11): 2848–2860.
- McGrew, D. H. (2008). *Büyük Küreselleşme Tartışması. Küresel Dönüşümler* Ankara: Phoenix Yayınevi.
- Merter, F. (1990). *1950-1988 Yılları Arasında Köy Ailesinde Meydana Gelen Değişmeler*. Ankara: Aile Araştırma Kurumu Yayınları.
- Myers, S. V. (2000). The Wheel of Wellness Counseling for Wellnes: A holistic model for treatment planing . *Journal of Counseling and development*, 78(3): 251-266.

- Örgev, M. & Günalan, M. (2011). İşyeri Maneviyatı Üzerine Eleştirel Bir Değerlendirme. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 1(2), 51-64.
- Özdemir, G. Y. (2007). Sosyal Dışlanma Kavramı Masum Değildir: İnsan dışılaşmanın Reddi ve İnsanlaşmaya Dair. *Tes-İş Dergisi*, 1(1): 97-102.
- Özel ihtisas Komisyonu. (1990). *Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Gelir Dağılımı-nın İyileştirilmesi ve Yoksullukla Mücadele ÖİK Raporu*.
- Pargament, K. I. (1999). The Psychology of Religion and Spirituality? Yes and no. *International journal for the psychology of religion*, 9(1): 3-16.
- Rousseau, J. J. (2015). Rousseau. 2017 tarihli <http://sosyalpolitika.fisek.org.tr/yoksul-kimdir-yoksulluk-nasil-olculur> adresinden alındı
- Sapancalı, F. (2005). Sosyal Dışlanma. Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 4(3): 58-59.
- Saraceno, C. (2002). *Social Exclusion: Cultural Roots and Diversities of a Popular Concept*. Columbia: Columbia University Press.
- Sav, S. (2017). *Etik Bir Problem Olarak İkincil Doğa: Çevre* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Saygılı, S. (2016). *Mutluluk Elimizde*. İstanbul: Elit Yayınları.
- Selim, Ç. & Mehmet, Z. & Koray, D. (2009). TR61 Bölgesinde Yoksulluk Profili ve Hane İçi Kaynak Dağılımının Yoksulluk Üzerindeki Etkisi. Paper resented at Econ Anadolu 2009. *AnadoluInternational Conference Economics*, Eşkisehir.
- Simpson, D. B. & Cloud, D. S. & Newman, J. L. & Fuqua, D. R. (2008). Sex and gender differences in religiousness and spirituality. *Journal of Psychology & Theology*, 36(1), 42-52.
- Sunal, O. (2015). *Sosyal Dışlanmaya Kuramsal Yaklaşımlar*. Sosyal Politika: <http://sosyalpolitika.fisek.org.tr> adresinden alındı

- Şenses, F. (1999). Yoksullukla Mücadele ve Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu. *ODTÜ Gelişme Dergisi*, 26(3-4): 429.
- Şenses, F. (2001). *Küreselleşmenin Öteki Yüzü Yoksulluk*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Şirin, T. (2018). Maneviyat Ölçeği'nin Geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlik çalışması. *Turkish Studies*. 13(18): 1283-1309.
- Şirin, T. (2019). Evli çiftlerin spiritüel iyi oluşları ile evlilik doyumları arasındaki ilişki. *Ekev Akademi Dergisi*, 23(77): 389-410.
- Temiz, H. E. (2008). Dünyada Kronik Yoksulluk ve Önleme Stratejileri. *Çalışma ve Toplum*, 1(17): 3-4.
- Tomruk, G. (2007). 21.Yüzyılda Kalkınma Stratejileri ve Yoksulluğun Azaltılması: Türkiye Uygulaması.
- Uçar, C. (2011). *Kadın Yoksulluğu İle Mücadelede Sosyal Politika Araçları ve Etkinlikleri*. (Uzmanlık Tezi) Ankara: Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü.
- Uğurluoğlu, D. & Erdem, R. (2019). Travma geçiren bireylerin spiritüel iyi oluşlarının travma sonrası büyümeleri üzerine etkisi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(3): 833-858.
- Uyguç, N. (2003). Cinsiyet, bireysel değerler ve meslek seçimi. *Dokuz Eylül Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, 18(1): 93-103.
- Ünal, C. (1981). *Genel tutumların veya değerlerin psikolojisi üzerine bir araştırma*. Ankara: Ankara Basım Evi.
- Yılmaz, M. (2010). Holistik Bakımın Bir Boyutu: Spiritüalite, Doğası ve Hemşirelikle İlişkisi. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 14(2): 61-70.
- Yılmaz, Ö. (2017). *Farklı okul türlerinde görev yapan öğretmenlerin spiritüel iyi oluş düzeyleri ile mutluluk düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, İstanbul.

Yılmaz, M. (2004). Yoksulluğun Önlenmesinde Toplumsal Reformun Gerekliliği.
Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 8(1): 123.124.

EKLER

Ek 1. Demografik Bilgi Formu

Cinsiyet	Erkek	Kadın	Yaş	( )			
Medeni durum	Evli	Bekar	Boşanmış	Eşi vefat			
Çocuk	Var	Yok					
Evlenme Biçiminiz	Flört	Görücü	Görücü+flört	Diğer			
Hanede engelli birey varmı	Var	Yok					
Eğitim Durumunuz	Okuryazar değil	İlkokul	Ortaokul	Lise	Üniversite	Lisansüstü	
Eş-Eğitim Durumunuz	Okuryazar değil	İlkokul	Ortaokul	Lise	Üniversite	Lisansüstü	
Anne-Babanız sağ mı?		İkisi de sağ	Anne Ölü	Baba Ölü	İkisi de ölü		
Anne-Babanız boşanmış mı		Evet	Hayır				
Anne-Eğitim Durumu		Okuryazar değil	İlkokul	Ortaokul	Lise	Üniversite	Lisansüstü
Baba-Eğitim Durumu		Okuryazar değil	İlkokul	Ortaokul	Lise	Üniversite	Lisansüstü
Çalışma Durumu	Çalışan	Çalışmayan					
Eşinizin Mesleği	Çalışan	Çalışmayan					
Aylık geliriniz	1000'den az	1000-1500	1500-2000	2500-3000	3000-üstü		
İkamet ettiğiniz ev	Kira	Kendi evi	Kira vermeden				
Büyüdüğünüz yer neresi		Köy	Kasaba	Şehir	Büyük Şehir	Yurt Dışı	Diğer
Kendinizi dindar biri olarak görüyor musunuz?		Kesinlikle hayır	Hayır	Kısmen	Evet	Kesinlikle evet	

Ek 2.Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar Ölçeği

N	Aşağıda yoksulluğun nedenlerine ilişkin bazı açıklamalar sunulmuştur. Sizce bu nedenler toplumumuzdaki yoksulluğun açıklanmasında ne derece önemlidir? İfadelerin karşısındaki bölümü işaretleyerek belirtiniz.					
		Hiç Önemli Olmayan Bir Neden	Önemli Olmayan Bir Neden	Orta Derecede Önemli Bir Neden	Önemli Bir Neden	Çok Önemli Bir Neden
1	Doğal kaynakların yanlış kullanılması.	1	2	3	4	5
2	Yoksul bir ailede büyümüş olmak.	1	2	3	4	5
3	Yoksulların suça eğilimleri.	1	2	3	4	5
4	Kötü şans.	1	2	3	4	5
5	Politik istikrarsızlık.	1	2	3	4	5
6	Kadınların çalıştırılmaması.	1	2	3	4	5
7	Yoksulların hayatlarını değiştirme konusunda risk almaya istekli olmaması.	1	2	3	4	5
8	Yoksulların çok çocuk yapması.	1	2	3	4	5
9	Yoksulların yetenek ve beceri yönünden eksik olması	1	2	3	4	5
10	Terfi ve ücret konusundaki önyargı ve ayrımcılık.	1	2	3	4	5
11	Geleneksel değerlere aşırı bağlılık.	1	2	3	4	5
12	Yoksul insanların birikim yapamaması, savurganca para harcamaları.	1	2	3	4	5
13	Kötü iklim koşulları.	1	2	3	4	5

Not: Telif hakları sebebiyle ölçeğe ilişkin soruların tamamı verilmeyip bir kısmı verilmiştir. İlgili ölçeğin tamamına ulaşmak için ölçeği geliştiren kişiye ulaşılması önerilmektedir.

Ek 3.Spiritüel İyi Oluş Ölçeği

No	Lütfen aşağıdaki ifadeleri okuduktan sonra kendinizi değerlendirip sizin için en uygun seçeneğin numarasını işaretleyiniz. Lütfen her ifadeye mutlaka TEK yanıt veriniz ve kesinlikle BOŞ bırakmayınız. En uygun yanıtları vereceğinizi ümit eder katkılarınız için teşekkür ederiz.	Bana Hiç Uygun Değil	Bana Uygun Değil	Bana Biraz Uygun	Bana Oldukça Uygun	Bana Tamamen Uygun
1	İlahi bir güce bağlı olmak bana güven verir.	1	2	3	4	5
2	Doğaya saygı duyulması gerektiğini düşünürüm.	1	2	3	4	5
3	Hayata dair bir hoşnutsuzluk duygusu hissedirim.	1	2	3	4	5
4	Bir problemle karşılaştığımda Allah'ın yardımını hissedirim.	1	2	3	4	5
5	Allah'ın gizli ve açık tüm duygu ve düşüncelerimi bildiğine inanırım.	1	2	3	4	5
6	Bütün canlıların saygıyı hak ettiğini düşünürüm.	1	2	3	4	5
7	Hayatımda büyük bir boşluk var.	1	2	3	4	5
8	Günlük hayatta Allah'ın kudretine şahit olurum.	1	2	3	4	5
9	Allah'ın beni sevdiğine ve önemseydiğine inanırım.	1	2	3	4	5
10	Yeryüzündeki tüm canlılara iyi davranırım.	1	2	3	4	5
11	Hayattan zevk almam.	1	2	3	4	5
12	Hayatımın her anında Allah'ın varlığını hissedirim.	1	2	3	4	5
13	Daha güçlü bir varlığa sığınma duygusu beni rahatlatır.	1	2	3	4	5
14	Kendimi doğanın bir parçası olarak görürüm.	1	2	3	4	5
15	Hayatımın amacını halen bulabilmiş değilim.	1	2	3	4	5

Not: Telif hakları sebebiyle ölçeğe ilişkin soruların tamamı verilmeyip bir kısmı verilmiştir. İlgili ölçeğin tamamına ulaşmak için ölçeği geliştiren kişiye ulaşılması önerilmektedir.

Ek 4.Ölçek Sahiplerinden Alınan Kullanım İzinleri

Ynt: Ölçek Kullanım İzni

Nevin Solak <nevin.solak@tedu.edu.tr>

5.01.2020 Paz 21:36

Siz

Merhaba Bünyamin,
Tabiki ölçeği kullanabilirsin.
Başarılar dilerim,
Nevin Solak

Nevin Solak PhD
Department of Psychology, TED University
Phone: (+90)312 5850 265
E-mail:nevin.solak@tedu.edu.tr

Gönderen: bünyamin akbulut <bnymin_akbulut@hotmail.com>

Gönderildi: 5 Ocak 2020 Pazar 21:21:03

Kime: Nevin Solak

Konu: Ölçek Kullanım İzni

Merhaba Nevin Hocam,
Ben Bünyamin AKBULUT. Sabahattin Zaim Üniversitesi Aile Eğitimi ve Danışmanlığı Yüksek Lisans öğrencisiyim. Yoksul Aile Bireylerinin Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıfları ve Spiritüel İyi Oluşları ile ilgili bir tez çalışması düşünmekteyim. Bu nedenle geliştirmiş olduğunuz ölçeği "izininiz olursa" kullanmak istiyorum. Şimdiden teşekkür ediyorum

Gönderen: Selami Kardeş <selamikardas@gmail.com>

Gönderildi: Wednesday, November 6, 2019 3:54:12 PM

Kime: bünyamin akbulut <bnymin_akbulut@hotmail.com>

Konu: Re: Yüksek Lisan Tez Çalışması Hk.

Merhabalar hocam,

Etağfirullah, elbette kullanabilirsiniz. Ölçekle ilgili tüm bilgiler şu linkte:
<https://load.halileksi.net/olcek/spirituel-iyi-olus-olcegi>

Ölçeğin kendisi de (Türkçe) burada yüklü makalenin ek kısmında, oradan alıp kullanabilirsiniz.

Araştırmanızın sonuçlarından haberdar ederseniz memnun olurum, çalışmalarınızda kolaylıklar dilerim.

bünyamin akbulut <bnymin_akbulut@hotmail.com>, 6 Kas 2019 Çar, 15:06 tarihinde şunu yazdı:

Merhaba Selami hocam.

Ben Bünyamin AKBULUT. Sabahattin Zaim Üniversitesi Aile Eğitimi ve Danışmanlığı Yüksek Lisans öğrencisiyim. Yoksul Aile Bireylerinin Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıfları ve Spiritüel İyi Oluşları ile ilgili bir tez çalışması düşünmekteyim. Bu nedenle geliştirmiş olduğunuz ölçeği "izininiz olursa" kullanmak istiyorum. Ayrıca ölçek maddelerinin hangi alt boyutu kapsadığı ile ilgili net bir bilgi edinemedim. Bu konuda yardımlarınızı istemekteyim. Şimdiden teşekkür ediyorum.

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı: Bünyamin AKBULUT

Adresi: İstasyon Mahallesi Halkalı İstasyon Caddesi Toki Göl Evleri B1/3 Da-
ire: 20 Küçükçekmece/İstanbul

E-Posta: bnymn_akbulut@hotmail.com

A. EĞİTİM

Lisans: (2006-2010) İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji
Bölümü

Tezsiz Y. Lisans: İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Aile Eğitimi ve Danış-
manlığı Anabilim Dalı (Yoksul Ailelerin Sosyal Değerler Algısı ile Yaşam Doyumla-
rının İncelenmesi)

Tezli Y. Lisans: İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Aile Eğitimi ve Danış-
manlığı Anabilim Dalı (Yoksul Aile Bireylerinin Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıfları
ile Spiritüel İyi Oluşları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi)

B. MESLEKİ DENEYİM

2009-2010 İstanbul Vefa Lisesi Stajı

2010-2012 Ek ders karşılığında Devlet okullarında Rehber Öğretmenlik

2013-2014 Ankara Jandarma Okullar komutanlığında yedek subay olarak İletişim
Ders Öğretmenliği

2014-2020 Küçükçekmece Kaymakamlığı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma
Vakfi Sosyal Yardım ve İnceleme Görevlisi

C.SERTİFİKALAR

2009-2010 İstanbul Üniversitesi Pedagojik Formasyon Programı

2012-2013 Isparta Üniversitesi Aile Danışmanlığı sertifika